

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΑ 27 ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στο κοινωνικό φαινόμενο της φτώχειας στην Ελλάδα και τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και στα μέτρα που λαμβάνουν οι εν λόγω χώρες προκειμένου να το αντιμετωπίσουν.

Ειδικότερα, μετά από έναν γενικό διαχωρισμό της φτώχειας, ακολουθεί η παρουσίαση των ποσοστών φτώχειας στην Ελλάδα και τις άλλες χώρες της ΕΕ για τα έτη 2005 έως και 2013, βάσει των τριών (3) δεικτών που έχει θέσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τη μέτρηση της φτώχειας και χρησιμοποιώντας ως πηγή την Eurostat. Επίσης, αναφέρονται τα μέτρα που έχουν προταθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και έχουν ως στόχο τη μείωση της φτώχειας και την αποτροπή, επομένως, του κοινωνικού αποκλεισμού στα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Ανακεφαλαιώνοντας, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται γενική αναφορά στο φαινόμενο της φτώχειας ενώ δίνεται και μία εικόνα για το μέγεθος αυτής στην Ελλάδα και την ΕΕ. Τέλος, λαμβάνει χώρα σύντομη παρουσίαση των προτεινόμενων από την ΕΕ τρόπων αντιμετώπισης.

1.2 Φτώχεια: Διαφορετικές προσεγγίσεις, Διαχωρισμός, Μέτρηση-Δείκτες

Στην ενότητα αυτή, παρουσιάζονται, αρχικά, απόψεις που αφορούν τη φτώχεια και προέρχονται από διαφορετικές εποχές και πρόσωπα, προκειμένου να γίνει μία πρώτη προσέγγιση του εν λόγω φαινομένου. Στη συνέχεια, αναλύονται οι βασικές μορφές της φτώχειας και τέλος, γίνεται αναφορά στους δείκτες μέτρησης της φτώχειας που χρησιμοποιεί η Eurostat και στα σχετικά αποτελέσματα που προκύπτουν για κάθε δείκτη και αφορούν τα 27 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2.1 Διαφορετικές προσεγγίσεις της Φτώχειας

Η φτώχεια αποτελεί ένα περίπλοκο φαινόμενο που επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες. Προτού δοθεί ο ορισμός της φτώχειας, θα πραγματοποιηθεί αναφορά σε διαφορετικές προσεγγίσεις αυτής που έχουν γίνει κατά καιρούς από φιλοσόφους, πολιτικούς, οικονομολόγους και κοινωνιολόγους.

Ο Αριστοτέλης (384 – 322π.Χ) έχει αναφερθεί στη φτώχεια λέγοντας ότι «*Η φτώχεια είναι ο γονιός της επανάστασης και του εγκλήματος*» καθώς και ότι «*Φτώχεια*

χωρίς χρέη είναι μεγάλος πλούτος». Αναφερόμενος στο ίδιο θέμα, ένας άλλος μεγάλος αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος, ο Δημόκριτος (460- 370π.Χ), αρκετά χρόνια πριν τον Αριστοτέλη, είχε ειπεί ότι *«Τα γηρατειά και η φτώχεια αποτελούν δύο τραύματα δυσθεράπευτα*». Επίσης, ότι *«Η φτώχεια και ο πλούτος είναι ονόματα που σημαίνουν την ανάγκη και τον χορτασμό. Συνεπώς, δεν είναι πλούσιος αυτός που έχει ανάγκες, ούτε φτωχός αυτός που δεν έχει*».

Όπως είναι φυσικό, είναι πολλοί και οι πολιτικοί που έχουν αναφερθεί στο ζήτημα της φτώχειας. Ο Σουηδός πρωθυπουργός Sven Olof Joachim Palme (1927-1986), είχε πει ότι *«Η μάχη που πρέπει να δώσουμε δεν είναι κατά του πλούτου αλλά κατά της φτώχειας»* ενώ σύμφωνα με τον Lyndon Johnson (1908-1973), Αμερικανό πρόεδρο του Δημοκρατικού κόμματος (1963-1969), *«Η φτώχεια έχει πολλές αιτίες, αλλά η ρίζα της είναι η άγνοια*».

Σύμφωνα με τον John Kenneth Galbraith (1908-2006), Καναδό οικονομολόγο, *«Οι άνθρωποι πλήττονται από φτώχεια όταν το εισόδημά τους, αν και τους εξασφαλίζει τα αναγκαία προς επιβίωση, είναι σημαντικά χαμηλότερο από αυτό της κοινότητας. Έτσι, αδυνατούν να έχουν ό,τι η κοινότητα αποδέχεται ως ελάχιστα αξιοπρεπές και συνεπώς δεν μπορούν να ξεφύγουν από το να χαρακτηριστούν αναξιοπρεπείς από την κοινότητα*». (Κοινωνία της αφθονίας, 1958, σελ. 323-324).

Ο Άγγλος κοινωνιολόγος Peter Townsend (1928-2009), στην προσπάθεια του να προσδιορίσει τη σχετική φτώχεια στο βιβλίο του *Φτώχεια στο Ηνωμένο Βασίλειο* (1979), αναφέρει ότι *«Τα άτομα, οι οικογένειες και οι διάφορες ομάδες του πληθυσμού θεωρείται ότι βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας όταν στερούνται τους απαραίτητους πόρους για να έχουν μία δεδομένη (καλή) διατροφή, να συμμετέχουν σε δραστηριότητες και να έχουν συνθήκες διαβίωσης και ανέσεις που θεωρούνται συνήθειες ή, τουλάχιστον, δεδομένες στην κοινωνία στην οποία ζουν. Τα μέσα διαβίωσης τους είναι σημαντικά κατώτερα (λιγότερα) από αυτά της μέσης οικογένειας, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να αποκλειστούν από τα καθιερωμένα πρότυπα της καθημερινής ζωής, τις συνήθειες και τις δραστηριότητες»* (σελ 31).

Το συμβούλιο της Ευρώπης το 1975¹ (Άρθρο 1.2 της απόφασης 75/458/EEC) όρισε ως φτωχούς *«Άτομα ή οικογένειες των οποίων το εισόδημα είναι τόσο χαμηλό*

---

¹ Πρόκειται για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που έλαβε χώρα τον Ιούλιο του 1975 στις Βρυξέλλες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δημιουργήθηκε από τη Σύνοδο κορυφής που διεξήχθη στο Παρίσι τον Δεκέμβριο του 1974 και διοργανώθηκε από τον πρόεδρο Valéry Giscard d'Estaing. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, συνοδευόμενοι από τους υπουργούς

ώστε να τα αποκλείει από τον ελάχιστο επιτρεπτό τρόπο διαβίωσης στη χώρα στην οποία ζουν».

Στους ορισμούς του Galbraith, του Townsend και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου συναντούμε το εξής κοινό στοιχείο: τη σχετική φύση της φτώχειας. Προκειμένου να οριστεί ένα άτομο ή μία οικογένεια ως φτωχό, γίνεται σύγκριση των πόρων διαβίωσης αυτού με τον ελάχιστα αποδεκτό τρόπο ζωής της κοινωνίας στην οποία ζει. Ο τρόπος αυτός, όμως, εξαρτάται κάθε φορά από την χρόνο και τον τόπο, με αποτέλεσμα και η φτώχεια να σχετίζεται άμεσα με τους παράγοντες αυτούς.

1.2.2 Βασικές μορφές της φτώχειας

Η φτώχεια δεν είναι εύκολο να οριστεί, εξαιτίας του δυναμικού και πολυδιάστατου χαρακτήρα της². Ωστόσο, παρακάτω αναφέρεται ένας γενικός διαχωρισμός της φτώχειας σε **ακραία/απόλυτη** και **σχετική**. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο κίνδυνος της φτώχειας δεν είναι ο ίδιος για όλες τις ομάδες του πληθυσμού αλλά υπάρχουν ορισμένες που είναι περισσότερο ευάλωτες. Μεταξύ αυτών είναι τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι, οι οικογένειες, ιδίως οι μεγάλες και οι μονογονεϊκές, τα άτομα με αναπηρία καθώς και οι μετανάστες και οι εθνοτικές μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων και των Ρομά).

- **Ακραία ή Απόλυτη φτώχεια (Absolute poverty)**

Απόλυτη ή ακραία φτώχεια³ είναι η κατάσταση κατά την οποία οι άνθρωποι δε διαθέτουν τα απαραίτητα για την επιβίωση. Για παράδειγμα, μπορεί να λιμοκτονούν, να στερούνται καθαρού νερού, να μη διαθέτουν στέγη ή επαρκή ρουχισμό ή φάρμακα και να δίνουν καθημερινά αγώνα για να μείνουν ζωντανοί. Αυτό είναι περισσότερο σύνηθες στις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά ορισμένοι άνθρωποι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για παράδειγμα οι άστεγοι ή οι Ρομά σε μερικούς οικισμούς, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν αυτό το είδος της ακραίας φτώχειας.

Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν την τάση να επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους στην εξάλειψη της απόλυτης ή ακραίας φτώχειας. Ο πρώτος από τους στόχους ανάπτυξης

εξωτερικών, θα συνέρχονται πλέον «τρεις φορές τον χρόνο και κάθε φορά που κρίνεται αναγκαίο». Το πρώτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνήλθε στο Δουβλίνο το Μάρτιο του 1975.

² Διονύσης Μπαλούρδος, «Η φτώχεια στην Ελλάδα: Τάσεις, προκλήσεις και πολιτικές», στο Διονύσης Μπαλούρδος, Μαρία Πετράκη (επιμ.), *Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός: Πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος*, Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα, 2012, σ. 27.

³ Από <http://www.eapn.eu/en/what-is-poverty/poverty-what-is-it>.

που έχουν θέσει τα Ηνωμένα Έθνη για την χιλιετία είναι η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας. Η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας μεταφράζεται στο να μειωθεί κατά το ήμισυ το ποσοστό των ανθρώπων που ζουν με λιγότερο από 1,25 δολάρια την ημέρα για τις τιμές του 2005 (Παγκόσμια Τράπεζα, 2008). Ως καταληκτική ημερομηνία επίτευξης των παραπάνω στόχων όρισαν το έτος 2015 (βλ. ΟΗΕ, www.un.org). Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του ΟΗΕ για τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας (*The millennium development goals report*, 2013, σ.4), το ποσοστό των ατόμων που ζουν με λιγότερα από 1,25\$/ημέρα στις αναπτυσσόμενες χώρες, μειώθηκε κατά περίπου 25 ποσοστιαίες μονάδες. Συγκεκριμένα το ποσοστό των ατόμων με εισόδημα κάτω από 1,25\$/ημέρα ήταν 22% το 2010, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό το 1990 ήταν 47%. Ο αριθμός των φτωχών (κάτω από 1,25\$/ημέρα) από το 1990 ως το 2010 έχει μειωθεί κατά περίπου 700.000.000 ανθρώπους. Εάν μελετήσουμε τα επίσημα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας για την ακραία φτώχεια (κάτω από 1,25\$/ημέρα, PPP⁴) για το 2010 (τελευταία μέτρηση), θα παρατηρήσουμε ότι περίπου το 20,63% (1.214.980.000 άνθρωποι) του παγκόσμιου πληθυσμού βρισκόταν σε κατάσταση ακραίας ένδειας.

Το ποσοστό ακραίας φτώχειας έχει μειωθεί αρκετά σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, αλλά εξακολουθεί να είναι αρκετά υψηλό. Ωστόσο, η φτώχεια στις περισσότερες χώρες της ΕΕ είναι γενικότερα αντιληπτή ως σχετική φτώχεια.

- **Σχετική φτώχεια**

Σχετική φτώχεια⁵ παρατηρείται όταν ο τρόπος ζωής μερικών ανθρώπων και το εισόδημά τους είναι πολύ χειρότερα από το γενικό βιοτικό επίπεδο στη χώρα ή την περιοχή στην οποία ζουν και έτσι αγωνίζονται σκληρά για να ζήσουν μια φυσιολογική ζωή και για να συμμετάσχουν σε συνήθεις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Το τί σημαίνει αυτό διαφέρει από χώρα σε χώρα, ανάλογα με το βιοτικό επίπεδο που απολαμβάνει η πλειοψηφία. Αν και δεν είναι τόσο ακραίο όσο η απόλυτη φτώχεια, η σχετική φτώχεια εξακολουθεί να είναι πολύ σοβαρή και επιβλαβής.

Η διαδικασία Κοινωνικής Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιεί τον παρακάτω ορισμό για τη σχετική φτώχεια:

---

⁴ Purchasing Power Parity = Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης.

⁵ Από <http://www.eapn.eu/en/what-is-poverty/poverty-what-is-it>.

«Οι άνθρωποι θεωρείται ότι ζουν σε συνθήκες φτώχειας αν το εισόδημα και οι πόροι τους είναι τόσο ανεπαρκή ώστε δεν τους επιτρέπουν να έχουν ένα επίπεδο διαβίωσης αποδεκτό από την κοινωνία στην οποία ζουν. Εξαιτίας της φτώχειας τους, μπορεί να υφίστανται πολλαπλά μειονεκτήματα μέσω της ανεργίας, του χαμηλού εισοδήματος, των κακών συνθηκών στέγασης, της έλλειψης υγειονομικής περίθαλψης καθώς και φραγμούς στη δια βίου μάθηση, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και τη διασκέδαση. Συχνά, αποκλείονται και περιθωριοποιούνται από τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές) που θεωρούνται δεδομένες για άλλους ανθρώπους και η πρόσβασή τους σε θεμελιώδη δικαιώματα μπορεί να περιοριστεί».

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινή Έκθεση για την Κοινωνική Ένταξη, 2004, σ. 10. Διαθέσιμη και στην ιστοσελίδα http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/final_joint_inclusion_report_2003_en.pdf).

1.2.3 Μέτρηση-Δείκτες της Φτώχειας

Ο πρωταρχικός στόχος για τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού έχει καθοριστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με βάση τρεις δείκτες: α) το πενιχρό εισόδημα (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις⁶), β) τον δείκτη υλικής στέρησης και γ) το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Σύμφωνα, λοιπόν, με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, άτομα κοντά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θεωρούνται εκείνα που ζουν σε νοικοκυριά με **πενιχρό εισόδημα**, δηλαδή **διαθέσιμο εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού μέσου διαθέσιμου εισοδήματος** (μετά τις μεταβιβάσεις των κοινωνικών επιδομάτων), ή που στερούνται σημαντικά αγαθά ή που ζουν σε νοικοκυριά χαμηλής εντάσεως εργασίας⁷.

Ένα νοικοκυριό θεωρείται ότι παρουσιάζει **σοβαρή υλική στέρηση**, όταν αδυνατεί να καλύψει τουλάχιστον τέσσερα (4) από τα παρακάτω εννέα (9) αγαθά:

⁶ Στις κοινωνικές μεταβιβάσεις περιλαμβάνονται, εκτός από τις συντάξεις γήρατος, τα οικογενειακά επιδόματα, τα επιδόματα ή βοηθήματα ανεργίας, αναπηρίας, ασθένειας καθώς και οι ενισχύσεις κατοίκων ορεινών και μειονεκτουσών περιοχών.

⁷ Ο δείκτης Εντάσεως Εργασίας (WI = Work Intensity), που χρησιμοποιεί η Eurostat, για έναν εργαζόμενο πλήρους απασχόλησης προκύπτει διαιρώντας τους μήνες που αυτός έχει εργαστεί με το συνολικό αριθμό των μηνών που θα έπρεπε θεωρητικά να έχει εργαστεί τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο (Anthony B. Atkinson and Eric Marlier, *Income and living conditions in Europe*, Eurostat Statistical books, 2010, σ. 146).

- i) Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών, όπως ενοίκιο ή δόση δανείου, πάγιοι λογαριασμοί (ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου, κ.λπ.), δόσεις πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις κύριας κατοικίας,
- ii) οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση,
- iii) οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας περίπου 500 ευρώ,
- iv) οικονομική αδυναμία να τρώνε κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή ισοδύναμο πρωτεΐνης κάθε δεύτερη ημέρα,
- v) οικονομική αδυναμία να απολαύσουν μία εβδομάδα διακοπών μακριά από το σπίτι, μία φορά το χρόνο,
- vi) οικονομική αδυναμία να έχουν ιδιωτικής χρήσεως (ΙΧ) επιβατικό αυτοκίνητο,
- vii) οικονομική αδυναμία να έχουν πλυντήριο ρούχων,
- viii) οικονομική αδυναμία να έχουν έγχρωμη τηλεόραση,
- ix) οικονομική αδυναμία να έχουν τηλέφωνο.

Τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά **χαμηλής εντάσεως εργασίας** είναι άτομα ηλικίας 0-59 ετών που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία οι ενήλικες ηλικίας 18-60 ετών έχουν δουλέψει το προηγούμενο έτος λιγότερο από το 20% του αναμενόμενου χρόνου εργασίας.

Οι πίνακες που ακολουθούν προέρχονται από επεξεργασία αποτελεσμάτων της Eurostat και παρουσιάζουν τα ποσοστά του πληθυσμού των 27 κρατών-μελών της ΕΕ που βρίσκονται κοντά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και τα ποσοστά που αφορούν τους τρεις επιμέρους δείκτες, από το 2005 έως και το 2013. (Στις περιπτώσεις όπου δεν υπήρχαν διαθέσιμα αριθμητικά στοιχεία, αντί αριθμού υπάρχει παύλα {-}). Στο διάγραμμα, γίνεται απεικόνιση των παραπάνω στοιχείων για τα έτη 2008 (αρχή της οικονομικής κρίσης-κραχ Αμερικής) και 2013, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών μελών (ΕΕ-27) και στην Ελλάδα.

Βάσει στοιχείων της Eurostat, το 2013, στην Ελλάδα ζούσαν 3,9 εκατομμύρια άνθρωποι **κοντά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού**, ή το 35,7% του πληθυσμού, έναντι 28,1% το 2008. Την ίδια χρονιά στην ΕΕ-27, 121 εκατομμύρια άνθρωποι ζούσαν κοντά στο όριο της φτώχειας, ή το 24,5% του πληθυσμού, έναντι 23,8% το 2008 (Πίνακας 1.1). Τα υψηλότερα ποσοστά πληθυσμού που ζουν **κοντά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού** καταγράφηκαν στη Βουλγαρία (48%), στη Ρουμανία (40,4%), στην Ελλάδα (35,7%)

και στη Λετονία (31,5%). Αντιθέτως, τα χαμηλότερα ποσοστά πολιτών που ζουν στο όριο της φτώχειας καταγράφονται στην Τσεχία (14,6%), στην Ολλανδία (15,9%), στη Φινλανδία (16%) και στη Σουηδία (16,4%).

Πίνακας 1.1

Ποσοστό (%) του πληθυσμού των 27 κρατών-μελών ευρισκόμενο κοντά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού για τα έτη 2005-2013

(Πηγή <http://ec.europa.eu/eurostat>)

Κράτος\Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΕΕ-27	-	-	24,4	23,8	23,3	23,6	24,2	24,7	24,5
Αυστρία (AT)	17,4	17,8	16,7	20,6	19,1	18,9	19,2	18,5	18,8
Βέλγιο (BE)	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	21,6	20,8
Βουλγαρία (BG)	-	61,3	60,7	44,8	46,2	49,2	49,1	49,3	48,0
Γαλλία (FR)	18,9	18,8	19	18,5	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1
Γερμανία (DE)	18,4	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	19,6	20,3
Δανία (DK)	17,2	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	18,9	19,0	18,9
Ελλάδα (EL)	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	34,6	35,7
Εσθονία (EE)	25,9	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5
Ηνωμένο Βασίλειο (UK)	24,8	23,7	22,6	23,2	22	23,2	22,7	24,1	24,8
Ιρλανδία (IE)	25	23,3	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30,0	29,5
Ισπανία (ES)	24,3	24	23,3	24,5	24,7	26,1	26,7	27,2	27,3
Ιταλία (IT)	25	25,9	26	25,3	24,7	24,5	28,2	29,9	28,4
Κύπρος (CY)	25,3	25,4	25,2	23,3	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8
Λετονία (LV)	46,3	42,2	35,1	34,2	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1
Λιθουανία (LT)	41	35,9	28,7	27,6	29,6	34	33,1	32,5	30,8
Λουξεμβούργο (LU)	17,3	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	19
Μάλτα (MT)	20,5	19,5	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24
Ολλανδία (NL)	16,7	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15	15,9
Ουγγαρία (HU)	32,1	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31	32,4	33,5
Πολωνία (PL)	45,3	39,5	34,4	30,5	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8
Πορτογαλία (PT)	26,1	25	25	26	24,9	25,3	24,4	25,3	27,5
Ρουμανία (RO)	-	-	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	41,7	40,4
Σλοβακία (SK)	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8
Σλοβενία (SI)	18,5	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4
Σουηδία (SE)	14,4	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	15,6	16,4
Τσεχία (CZ)	19,6	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	15,4	14,6
Φινλανδία (FI)	17,2	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16

Όσον αφορά τα άτομα με **πενιχρό εισόδημα** (κάτω του 60% του διαθέσιμου διάμεσου εισοδήματος της χώρας που διαμένουν) μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό έφτασε, το 2013, το 23,1% του συνολικού πληθυσμού ή 2,5 εκατομμύρια άτομα, έναντι 20,1% το 2008. Εκτός από την Ελλάδα, υψηλά

ποσοστά πληθυσμού με πενιχρό εισόδημα καταγράφηκαν στη Ρουμανία (22,4%), στη Βουλγαρία (21%), στην Ισπανία (20,4%) και στη Λιθουανία (20,6%) ενώ τα χαμηλότερα καταγράφηκαν στην Τσεχία (8,6%) και στην Ολλανδία (10,4%). Στην ΕΕ-27 ,την ίδια χρονιά, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 16,6% (ίδιο με αυτό του το 2008) (Πίνακας 1.2).

Πίνακας 1.2

Ποσοστό (%) του πληθυσμού των 27 κρατών-μελών με πενιχρό εισόδημα για τα έτη 2005-2013

(Πηγή <http://ec.europa.eu/eurostat>)

Κράτος/Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΕΕ-27	-	-	16,5	16,6	16,4	16,4	16,8	16,8	16,6
Αυστρία (AT)	12,6	12,6	12,0	15,2	14,5	14,7	14,5	14,4	14,4
Βέλγιο (BE)	14,8	14,7	15,2	14,7	14,6	14,6	15,3	15,3	15,1
Βουλγαρία (BG)	14,0	18,4	22,0	21,4	21,8	20,7	22,2	21,2	21,0
Γαλλία (FR)	13,0	13,2	13,1	12,5	12,9	13,3	14,0	14,1	13,7
Γερμανία (DE)	12,2	12,5	15,2	15,2	15,5	15,6	15,8	16,1	16,1
Δανία (DK)	11,8	11,7	11,7	11,8	13,1	13,3	13,0	13,1	12,3
Ελλάδα (EL)	19,6	20,5	20,3	20,1	19,7	20,1	21,4	23,1	23,1
Εσθονία (EE)	18,3	18,3	19,4	19,5	19,7	15,8	17,5	17,5	18,6
Ηνωμένο Βασίλειο (UK)	19,0	19,0	18,6	18,7	17,3	17,1	16,2	16,0	15,9
Ιρλανδία (IE)	19,7	18,5	17,2	15,5	15,0	15,2	15,2	15,7	14,1
Ισπανία (ES)	20,1	20,3	19,7	20,8	20,4	20,7	20,6	20,8	20,4
Ιταλία (IT)	18,9	19,6	19,8	18,7	18,4	18,2	19,6	19,4	19,1
Κύπρος (CY)	16,1	15,6	15,5	15,9	15,8	15,6	14,8	14,7	15,3
Λετονία (LV)	19,4	23,5	21,2	25,9	26,4	20,9	19,0	19,2	19,4
Λιθουανία (LT)	20,5	20,0	19,1	20,0	20,3	20,5	19,2	18,6	20,6
Λουξεμβούργο (LU)	13,7	14,1	13,5	13,4	14,9	14,5	13,6	15,1	15,9
Μάλτα (MT)	14,3	14,2	15,1	15,3	14,9	15,5	15,6	15,1	15,7
Ολλανδία (NL)	10,7	9,7	10,2	10,5	11,1	10,3	11,0	10,1	10,4
Ουγγαρία (HU)	13,5	15,9	12,3	12,4	12,4	12,3	13,8	14,0	14,3
Πολωνία (PL)	20,5	19,1	17,3	16,9	17,1	17,6	17,7	17,1	17,3
Πορτογαλία (PT)	19,4	18,5	18,1	18,5	17,9	17,9	18,0	17,9	18,7
Ρουμανία (RO)	-	-	24,8	23,4	22,4	21,1	22,2	22,6	22,4
Σλοβακία (SK)	13,3	11,6	10,6	10,9	11,0	12,0	13,0	13,2	12,8
Σλοβενία (SI)	12,2	11,6	11,5	12,3	11,3	12,7	13,6	13,5	14,5
Σουηδία (SE)	9,5	12,3	10,5	12,2	13,3	12,9	14,0	14,1	14,8
Τσεχία (CZ)	10,4	9,9	9,6	9,0	8,6	9,0	9,8	9,6	8,6
Φινλανδία (FI)	11,7	12,6	13,0	13,6	13,8	13,1	13,7	13,2	11,8

Λαμβάνοντας ως δείκτη τη **σοβαρή υλική στέρηση**, τα στοιχεία έχουν ως εξής: Στην κορυφή είναι η Βουλγαρία με το υψηλότερο ποσοστό του 43% (το 2008 ήταν

41,2%) και ακολουθούν η Ρουμανία με 28,5% (ποσοστό μικρότερο αυτού του 2008, που ήταν 32,9%), η Ουγγαρία με 26,8% (έναντι 17,9% το 2008) και η Ελλάδα με 20,3% (έναντι 11,2% το 2008). Στις χαμηλότερες θέσεις, με εξαιρετικά σημαντική διαφορά από τις παραπάνω φτωχές χώρες, βρίσκονται η Σουηδία με 1,4% (όσο και το 2008) και το Λουξεμβούργο με 1,8% (έναντι 0,7% το 2008) (Πίνακας 1.3).

Πίνακας 1.3

Ποσοστό (%) του πληθυσμού των 27 κρατών-μελών ευρισκόμενο σε κατάσταση σοβαρής υλικής στέρησης για τα έτη 2005-2013

(Πηγή <http://ec.europa.eu/eurostat>)

Κράτος\Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΕΕ- 27	-	-	9,1	8,5	8,2	8,4	8,8	9,9	9,6
Αυστρία (AT)	3,5	3,6	3,3	5,9	4,6	4,3	4,0	4,0	4,2
Βέλγιο (BE)	6,5	6,4	5,7	5,6	5,2	5,9	5,7	6,3	5,1
Βουλγαρία (BG)	-	57,7	57,6	41,2	41,9	45,7	43,6	44,1	43,0
Γαλλία (FR)	5,3	5,0	4,7	5,4	5,6	5,8	5,2	5,3	5,1
Γερμανία (DE)	4,6	5,1	4,8	5,5	5,4	4,5	5,3	4,9	5,4
Δανία (DK)	3,2	3,1	3,3	2,0	2,3	2,7	2,6	2,8	3,8
Ελλάδα (EL)	12,8	11,5	11,5	11,2	11,0	11,6	15,2	19,5	20,3
Εσθονία (EE)	12,4	7,0	5,6	4,9	6,2	9,0	8,7	9,4	7,6
Ηνωμένο Βασίλειο (UK)	5,3	4,5	4,2	4,5	3,3	4,8	5,1	7,8	8,3
Ιρλανδία (IE)	5,1	4,8	4,5	5,5	6,1	5,7	7,8	9,8	-
Ισπανία (ES)	4,1	4,1	3,5	3,6	4,5	4,9	4,5	5,8	6,2
Ιταλία (IT)	6,4	6,3	6,8	7,5	7,0	6,9	11,2	14,5	12,4
Κύπρος (CY)	12,2	12,6	13,3	9,1	9,5	11,2	11,7	15,0	16,1
Λετονία (LV)	39,3	31,3	24,0	19,3	22,1	27,6	31,0	25,6	24,0
Λιθουανία (LT)	32,6	25,3	16,6	12,3	15,6	19,9	19,0	19,8	16,0
Λουξεμβούργο (LU)	1,8	1,1	0,8	0,7	1,1	0,5	1,2	1,3	1,8
Μάλτα (MT)	5,4	3,9	4,4	4,3	5,0	6,5	6,6	9,2	9,5
Ολλανδία (NL)	2,5	2,3	1,7	1,5	1,4	2,2	2,5	2,3	2,5
Ουγγαρία (HU)	22,9	20,9	19,9	17,9	20,3	21,6	23,1	25,7	26,8
Πολωνία (PL)	33,8	27,6	22,3	17,7	15,0	14,2	13,0	13,5	11,9
Πορτογαλία (PT)	9,3	9,1	9,6	9,7	9,1	9,0	8,3	8,6	10,9
Ρουμανία (RO)	-	-	36,5	32,9	32,2	31,0	29,4	29,9	28,5
Σλοβακία (SK)	22,1	18,2	13,7	11,8	11,1	11,4	10,6	10,5	10,2
Σλοβενία (SI)	5,1	5,1	5,1	6,7	6,1	5,9	6,1	6,6	6,7
Σουηδία (SE)	2,3	2,1	2,2	1,4	1,6	1,3	1,2	1,3	1,4
Τσεχία (CZ)	11,8	9,6	7,4	6,8	6,1	6,2	6,1	6,6	6,6
Φινλανδία (FI)	3,8	3,3	3,6	3,5	2,8	2,8	3,2	2,9	2,5

Τέλος, αναφορικά με τους ανθρώπους που ζουν σε **νοικοκυριά χαμηλής εντάσεως εργασίας**, η Eurostat μας δίνει τα εξής σημαντικά στοιχεία: Η Ελλάδα βρίσκεται στην υψηλότερη θέση με ποσοστό 18,2%, ποσοστό υπερδιπλάσιο αυτού του 2008 (7,5%). Σε υψηλές θέσεις συναντούμε την Ισπανία με 15,7% (έναντι 6,6% το 2008), το Βέλγιο με 14% (έναντι 11,7% το 2008) και τη Βουλγαρία με 13% (έναντι 8,1% το 2008). Στις χαμηλότερες θέσεις, παρατηρούμε ότι βρίσκονται η Ρουμανία με 6,4%, το Λουξεμβούργο με 6,6% και η Τσεχία με 6,9% (Πίνακας 1.4).

Πίνακας 1.4

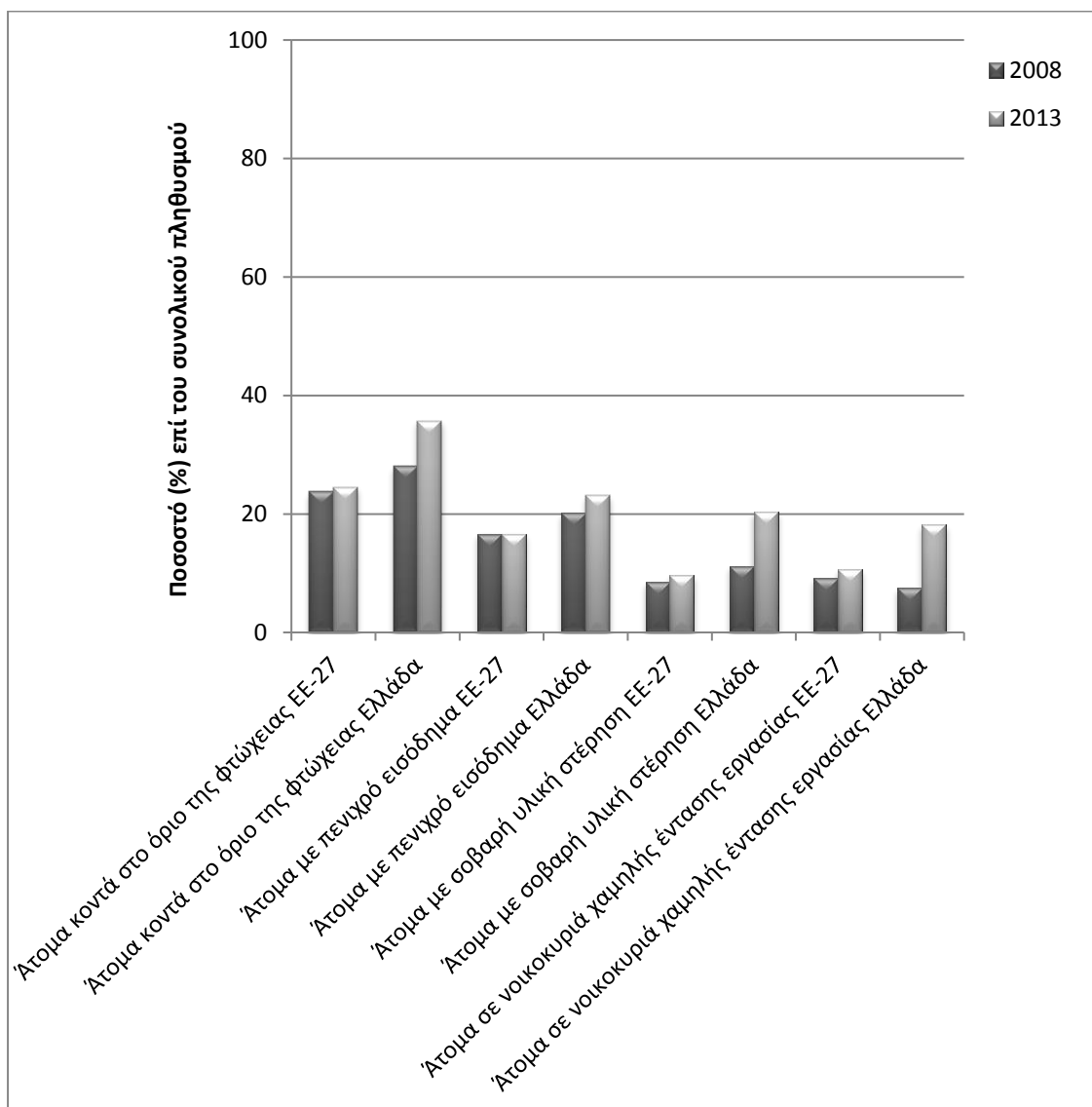
Ποσοστό (%) του πληθυσμού των 27 κρατών-μελών ευρισκόμενο σε νοικοκυριά χαμηλής εντάσεως εργασίας για τα έτη 2005-2013

(Πηγή <http://ec.europa.eu/eurostat>)

Κράτος\Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ε.Ε. 27 (EU27)	-	-	9,7	9,1	9,1	10,1	10,4	10,4	10,6
Αυστρία (AT)	7,3	8,1	8,2	7,4	7,1	7,8	8,6	7,7	7,8
Βέλγιο (BE)	15,1	14,3	13,8	11,7	12,3	12,7	13,8	13,9	14,0
Βουλγαρία	-	14,7	16,0	8,1	6,9	8,0	11,0	12,5	13,0
Γαλλία (FR)	8,7	9,1	9,6	8,8	8,4	9,9	9,4	8,4	7,9
Γερμανία (DE)	12,0	13,6	11,5	11,7	10,9	11,2	11,2	9,9	9,9
Δανία (DK)	10,1	9,6	10,1	8,5	8,8	10,6	11,7	11,3	12,9
Ελλάδα (EL)	7,6	8,1	8,1	7,5	6,6	7,6	12,0	14,2	18,2
Εσθονία (EE)	9,5	7,1	6,2	5,3	5,6	9,0	10,0	9,1	8,4
Ηνωμένο Βασίλειο (UK)	12,9	12,0	10,4	10,4	12,7	13,2	11,5	13,0	13,2
Ιρλανδία (IE)	14,7	12,9	14,3	13,7	20,0	22,9	24,2	23,4	-
Ισπανία (ES)	6,9	6,4	6,8	6,6	7,6	10,8	13,4	14,3	15,7
Ιταλία (IT)	10,4	10,9	10,0	9,8	8,8	10,2	10,4	10,3	11,0
Κύπρος (CY)	4,4	3,8	3,7	4,5	4,0	4,9	4,9	6,5	7,9
Λετονία (LV)	8,3	7,1	6,2	5,4	7,4	12,6	12,6	11,7	10,0
Λιθουανία (LT)	9,6	8,3	6,4	5,1	7,2	9,5	12,7	11,4	11,0
Λουξεμβούργο (LU)	5,7	5,2	5,0	4,7	6,3	5,5	5,8	6,1	6,6
Μάλτα (MT)	9,6	9,7	9,6	8,6	9,2	9,2	8,9	9,0	9,0
Ολλανδία (NL)	9,8	10,9	9,7	8,2	8,5	8,4	8,9	8,9	9,4
Ουγγαρία (HU)	9,5	13,1	11,3	12,0	11,3	11,9	12,2	12,8	12,6
Πολωνία (PL)	14,3	12,4	10,1	8,0	6,9	7,3	6,9	6,9	7,2
Πορτογαλία (PT)	6,0	6,6	7,2	6,3	7,0	8,6	8,3	10,1	12,2
Ρουμανία (RO)	-	-	8,4	8,3	7,7	6,9	6,7	7,4	6,4
Σλοβακία (SK)	6,6	6,2	6,4	5,2	5,6	7,9	7,7	7,2	7,6
Σλοβενία (SI)	8,6	6,9	7,3	6,7	5,6	7,0	7,6	7,5	8,0
Σουηδία (SE)	7,6	6,8	6,0	5,5	6,4	6,0	6,9	5,7	7,1
Τσεχία (CZ)	8,9	8,9	8,6	7,2	6,0	6,4	6,6	6,8	6,9
Φινλανδία (FI)	10,0	9,1	8,8	7,5	8,4	9,3	10,0	9,3	9,0

Διάγραμμα 1.1

Διαγραμματική απεικόνιση του ποσοστού (%) α) των ατόμων που βρίσκονταν κοντά στο όριο της φτώχειας, β) των ατόμων με πενιχρό εισόδημα, γ) των ατόμων σε σοβαρή υλική στέρηση και δ) των ατόμων που ζούσαν σε νοικοκυριά χαμηλής έντασης εργασίας στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα, για τα έτη 2008 και 2013

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω στοιχεία, η Ελλάδα αποτελεί μία χώρα η οποία εμφανίζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ-27 όχι μόνο όσον αφορά τα άτομα που βρίσκονται κοντά στο όριο της φτώχειας, αλλά αναφορικά και με καθέναν από τους τρεις επιμέρους δείκτες. Επίσης, η αύξηση που παρατηρείται στην Ελλάδα, το 2013 (με εξαίρεση το δείκτη που σχετίζεται με το πενιχρό εισόδημα), είναι αρκετά σημαντική σε σχέση με το 2008. Η ανάγκη, λοιπόν,

για λήψη επαρκών κοινωνικών μέτρων για την αντιμετώπιση της φτώχειας, κρίνεται επιτακτική.

1.3 Μέτρα για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Το 2010, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας αποτύχει να υλοποιήσει το στόχο που είχε θέσει δέκα (10) χρόνια πριν για την εξάλειψη της φτώχειας στις χώρες-μέλη της, ανακηρύσσει το εν λόγω έτος ως «Ευρωπαϊκό έτος για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού». Το έτος αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί στρατηγική για μία «έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη»⁸. Στο πλαίσιο της στρατηγικής αυτής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέτει στόχους οι οποίοι αναμένεται να έχουν υλοποιηθεί έως το 2020 και οι οποίοι αφορούν πέντε κύριους τομείς δράσης⁹, μεταξύ των οποίων είναι και η καταπολέμηση της φτώχειας. Ο ανωτέρω στόχος μεταφράζεται αριθμητικά ως μείωση του αριθμού των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια κατά είκοσι (20) εκατομμύρια. Για την επίτευξη του στόχου αυτού παρουσιάστηκε η «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού»¹⁰, για τη διασφάλιση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ούτως ώστε να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να αποκτήσουν τα μέσα αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία.¹¹ Στην πλατφόρμα αυτή¹²

---

⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ευρώπη 2020 Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη*, Βρυξέλλες, 3/3/2010, σ. 2. Διαθέσιμη και στην ιστοσελίδα <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EL:PDF>

⁹ Οι υπόλοιποι 4 τομείς είναι οι εξής: α) η απασχόληση, β) η έρευνα και η καινοτομία, γ) η κλιματική αλλαγή και η ενέργεια και δ) η εκπαίδευση.

¹⁰ Βρυξέλλες 16/12/2010. Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι μία από τις επτά εμβληματικές (κύριες) πρωτοβουλίες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020 για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη». Οι υπόλοιπες έξι εμβληματικές πρωτοβουλίες είναι: α) Ένωση καινοτομίας, β) Νεολαία σε κίνηση, γ) Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη, δ) Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της, ε) Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης και στ) Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας.

¹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη*, Βρυξέλλες, 3/3/2010, σ. 6.

προτείνονται τρόποι για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι οποίοι είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με την καταπολέμηση των αιτιών της φτώχειας και απαιτούν τη συντονισμένη δράση ποικίλων πολιτικών. Συνοπτικά είναι οι εξής:

- **Πρόσβαση στην απασχόληση**

Η εύρεση εργασίας αποτελεί αναμφισβήτητα τον ασφαλέστερο τρόπο εξόδου από τη φτώχεια για τα άτομα που είναι ικανά να εργαστούν. Η ΕΕ θέτει ως στόχο, μέχρι το 2020, την απασχόληση του 75% τόσο των αντρών όσο και των γυναικών σε ηλικία εργασίας (δηλαδή 20- 64 ετών), πιστεύοντας ότι, έτσι, θα πλησιάσει αρκετά το στόχο για μείωση των φτωχών της ΕΕ κατά 20 εκατομμύρια. Οι τρόποι για να βρουν περισσότερα άτομα εργασία προσδιορίζονται στην «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας»¹³, όπου τονίζεται η ανάγκη για δημιουργία εργατικού δυναμικού με περισσότερα προσόντα, για καλύτερη ποιότητα της εργασίας και των συνθηκών εργασίας, για προώθηση δημιουργίας θέσεων εργασίας αλλά και ζήτησης εργασίας. Στην ατζέντα της ΕΕ και στις εθνικές ατζέντες κυρίαρχη θέση κατέχει η «ενεργός ένταξη» των ατόμων που απέχουν από την αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτής, έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα σύνολο κοινών αρχών¹⁴ που αφορούν τους εξής τρεις πυλώνες: α) Επαρκή εισοδηματική στήριξη (εδώ περιλαμβάνονται τα συστήματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος), β) Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και γ) Πρόσβαση σε ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες.

Βάσει σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 2012 έγινε αξιολόγηση της εφαρμογής των παραπάνω στρατηγικών ενεργού ένταξης σε εθνικό επίπεδο.

---

¹² European Commission, (2010), *The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion*, COM (2010) 758, σ. 6-12.

¹³ Δημιουργήθηκε το 2008 και στοχεύει στην αναβάθμιση και καλύτερη πρόβλεψη των δεξιοτήτων καθώς και στην καλύτερη αντιστοίχσή τους με τις ανάγκες της αγοράς.

¹⁴ Σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την ενεργό ένταξη των ατόμων που αποκλείονται από την αγορά εργασίας (2008/867/EK), συμπεριλαμβανομένων των κοινών αρχών που εγκρίθηκαν με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τις κοινές αρχές της ενεργού ένταξης για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της φτώχειας (17 Δεκεμβρίου 2008). Η Σύσταση είναι διαθέσιμη στην <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0867&from=EN>.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης¹⁵ δεν ήταν θετικά, καθώς τα λαμβανόμενα μέτρα κοινωνικής πολιτικής σχεδιάστηκαν αποσπασματικά και δεν υπήρξε μία ολοκληρωμένη πολιτική «ενεργού ένταξης». Ενεργητικά μέτρα ελήφθησαν μόνο αναφορικά με το δεύτερο πυλώνα (το σχετιζόμενο με την αγορά εργασίας) και όχι σε συντονισμό με άλλα μέτρα στους άλλους δύο πυλώνες, δηλαδή με μέτρα επαρκούς εισοδηματικής στήριξης σε εργασιακά ανενεργούς πολίτες και με μέτρα που επιτρέπουν την πρόσβαση σε ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες.

- **Κοινωνική προστασία και πρόσβαση στις βασικές υπηρεσίες**

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν τα συνεχώς αυξανόμενα επίπεδα αποκλεισμού εξαιτίας των μειωμένων δημοσίων πόρων, γεγονός που αποτελεί απόρροια της οικονομικής κρίσης. Παρόλο που η κοινωνική προστασία κατορθώνει να καλύψει τις πιο άμεσες ανάγκες, ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων με χαμηλό εισόδημα έχει πλημμελή πρόσβαση στα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας. Έτσι, απαιτείται μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα μέσω της συγκέντρωσης των υπηρεσιών και της καλύτερης παροχής τους. Οι εφαρμοζόμενες πολιτικές πρέπει να καλύπτουν δύο βασικές προκλήσεις: α) Την **πρόληψη**, που αποτελεί τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο αντιμετώπισης της φτώχειας και β) την **έγκαιρη παρέμβαση**, ώστε όσοι περιέρχονται σε φτώχεια να μην παραμένουν εγκλωβισμένοι σε ακόμη δυσχερέστερες κοινωνικοοικονομικές καταστάσεις. Η επιτροπή ανέπτυξε (Βρυξέλλες, 16/11/2010) το «Εθελοντικό ευρωπαϊκό πλαίσιο ποιότητας για τις κοινωνικές υπηρεσίες», που στοχεύει στη διαμόρφωση μιας κοινής αντίληψης για την ποιότητα των κοινωνικών υπηρεσιών εντός της ΕΕ, μέσα από τον προσδιορισμό των ποιοτικών αρχών στις οποίες οι εν λόγω υπηρεσίες πρέπει να ανταποκρίνονται.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση τονίζει, επίσης, τη σχέση που υπάρχει μεταξύ φτώχειας και κακής υγείας. Η κακή υγεία, οφειλόμενη συχνά σε κακές συνθήκες διαβίωσης, συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στη φτώχεια, τόσο λόγω μείωσης της ικανότητας του ατόμου για εργασία όσο και λόγω του κόστους της θεραπευτικής αγωγής και φροντίδας. Συνεπώς, η πρόληψη της ασθένειας και η παροχή πρόσβασης σε αποτελεσματική και προσιτή υγειονομική περίθαλψη, δηλαδή η δημιουργία

---

¹⁵ Δ. Ζιώμας, Ν. Μπούζας & Ν. Σπυροπούλου, *Αξιολόγηση της Εφαρμογής της Σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ενεργό Ένταξη - Μελέτη των εθνικών πολιτικών Ελλάδα*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), 2012, σ. 7- 8.

αποτελεσματικών και οργανωμένων εθνικών συστημάτων υγείας, αποτελούν σημαντικά μέτρα για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Τέλος, όσον αφορά την αποτροπή και αντιμετώπιση της φτώχειας των ηλικιωμένων, κρίσιμης σημασίας είναι η επάρκεια και η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Η γήρανση του πληθυσμού στην Ευρώπη, αποτέλεσμα αφενός της υπογεννητικότητας και αφετέρου της αύξησης στο προσδόκιμο ζωής, έχει επιπτώσεις στα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα και οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα αυτό θεωρούνται επιβεβλημένες. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές πρέπει να λάβουν υπ' όψιν το συνολικό σχεδιασμό της κοινωνικής προστασίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλλει τη «Λευκή βίβλο για τις συντάξεις»¹⁶ ώστε να αντιμετωπιστούν από κοινού η επάρκεια και η βιωσιμότητα των συντάξεων, και έχει δρομολογήσει μία «Ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας (ΕΣΚ) για την ενεργό και υγιή γήρανση»¹⁷ στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έτους για ενεργό και υγιή γήρανση, που ήταν το έτος 2012.

- **Πολιτικές για την εκπαίδευση και τη νεολαία**

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό την πορεία των ανθρώπων στη ζωή. Η προσχολική εκπαίδευση αποτελεί το πρώτο βήμα για μία ασφαλή εκκίνηση στη ζωή όλων. Η ΕΕ έχει θέσει σημείο αναφοράς, σύμφωνα με το οποίο το 95% των παιδιών ηλικίας από τεσσάρων (4) ετών έως την αρχή της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, θα πρέπει να εισάγεται στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Η Επιτροπή σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη προσβλέπει στο να γίνουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πιο συμμετοχικά σε όλα τα επίπεδα και για όλες τις ηλικίες. Η μείωση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση σε λιγότερο από 10% έως το 2020, στόχος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά στη μείωση της φτώχειας, καθώς οι επαρκείς δεξιότητες και ικανότητες αποτελούν εχέγγυα για την εύρεση θέσης στην αγορά εργασίας. Η εμβληματική πρωτοβουλία «Νεολαία σε κίνηση» συνδέει την

---

¹⁶ Παρουσιάστηκε στις Βρυξέλλες στις 16/02/2012 και βασίζεται στα αποτελέσματα μιας ευρείας διαβούλευσης που ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2010. Τα λαμβανόμενα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μέτρα θα υποστηρίζουν και θα συμπληρώνουν τις μεταρρυθμίσεις στα διάφορα εθνικά συνταξιοδοτικά συστήματα.

¹⁷ Συστάθηκε στις Βρυξέλλες στις 29/02/2012 και παρουσιάζει δράσεις ώστε να επιτευχθεί η ενεργός και υγιής γήρανση. Αυτό σημαίνει ότι θα δημιουργηθούν συνθήκες που θα εξασφαλίζουν στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας υγεία, ποιότητα ζωής και κίνητρα ώστε να παραμένουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στην αγορά εργασίας.

εκπαίδευση και την κατάρτιση με την αγορά εργασίας και ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να παίρνουν μέτρα που συμβάλλουν στην ομαλή μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία.

- **Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών**

Η διαχείριση της μετανάστευσης και η ένταξη των μεταναστών βρίσκονται στην ατζέντα των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών. Περισσότερο από τριάντα (30) εκατομμύρια άνθρωποι (το 6,4% του πληθυσμού) που ζουν στην ΕΕ δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της. Από αυτούς, τα δύο τρίτα προέρχονται από χώρες του τρίτου κόσμου. Η διαδικασία ένταξης σε μια νέα κοινωνία είναι πολύ περίπλοκη και απαιτεί προσπάθειες σε διάφορους τομείς. Απαιτείται η θέσπιση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ένταξης που να περιλαμβάνει πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στη στέγαση, σε δημόσιες υπηρεσίες (όπως εκπαίδευση, σύστημα υγείας), σε ιδιωτικές υπηρεσίες (όπως τράπεζες) και τη δημιουργία κοινωνικών και πολιτιστικών σχέσεων με την κοινότητα, καθώς και τη συμμετοχή σε πολιτικές διαδικασίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και τρίτης γενιάς μετανάστες βιώνουν διακρίσεις στην αγορά εργασίας αλλά και στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Συνεπώς, η επιτυχής ανταπόκριση στο θέμα της ένταξης είναι μεγάλης σημασίας για την κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη και συνδέεται στενά με το μέλλον των ευρωπαϊκών συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Το 2011, η Επιτροπή παρουσίασε μία «Ευρωπαϊκή ατζέντα για την ένταξη»¹⁸, ώστε να στηρίξει καλύτερα τις προσπάθειες των κρατών μελών να ενθαρρύνουν τους υπηκόους τρίτων χωρών να συμμετέχουν ενεργά στις ευρωπαϊκές οικονομίες και κοινωνίες.

- **Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση των διακρίσεων**

Στις πολιτικές κοινωνικής ένταξης πρέπει να ενσωματώνονται και αποτελεσματικές πολιτικές καταπολέμησης των διακρίσεων αφού, για πολλές πληθυσμιακές ομάδες και μεμονωμένα άτομα, οι ρίζες της φτώχειας συχνά βρίσκονται στους περιορισμούς οι οποίοι στερούν από τα άτομα αυτά ευκαιρίες και δικαιώματα που είναι διαθέσιμα σε άλλες πληθυσμιακές ομάδες. Η καταπολέμηση των διακρίσεων κατέχει σημαντική θέση στη νομική τάξη της ΕΕ αλλά η πλήρης εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για το θέμα αυτό (την καταπολέμηση των

---

¹⁸ Θεσπίστηκε στις Βρυξέλλες στις 20 Ιουλίου 2011 και σύμφωνα με την Επιτροπή *δίνει έμφαση στην πλήρη συμμετοχή των μεταναστών σε όλες τις πτυχές της συλλογικής ζωής και υπογραμμίζει τον βασικό ρόλο των τοπικών αρχών.*

διακρίσεων) σε κάθε κράτος-μέλος χωριστά, απαιτεί την υποστήριξη από ανάλογες εθνικές πολιτικές και στοχευμένες δράσεις.

Όσον αφορά την ισότητα των δύο φύλων, οι σχετικές πολιτικές σε συνδυασμό με τη «Στρατηγική για την ισότητα ανδρών και γυναικών για το 2010-2015»¹⁹ χρησιμοποιήθηκαν για να αντιμετωπιστεί η μεγάλη διαφορά που παρατηρείται στα εισοδήματα των δύο φύλων σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, η οποία οδηγεί σε υψηλότερα ποσοστά φτώχειας στον γυναικείο πληθυσμό. Ο κίνδυνος αυτός αυξάνεται δραματικά για τις μόνες μητέρες και τις ηλικιωμένες γυναίκες.

Μία άλλη πληθυσμιακή ομάδα που αντιμετωπίζει ιδιαίτερες μορφές διακρίσεων και αποκλεισμού είναι τα άτομα με αναπηρία. Η ποσότητα των πόρων που μπορεί να διασφαλίσει μια αξιοπρεπή ζωή για ένα άτομο χωρίς αναπηρία πιθανόν να είναι απολύτως ανεπαρκής για άτομα με αναπηρία. Τα άτομα αυτά κινδυνεύουν από τη φτώχεια πολύ περισσότερο απ' ό, τι τα άτομα χωρίς αναπηρία (το ποσοστό φτώχειας για τα άτομα με αναπηρία είναι 70% υψηλότερο από τον μέσο όρο) λόγω των πρόσθετων εμποδίων που αντιμετωπίζουν κατά την εκτέλεση των καθημερινών τους δραστηριοτήτων. Προκειμένου να αρθούν τα εμπόδια που αποτρέπουν 80 εκατομμύρια Ευρωπαίους με αναπηρία να συμμετέχουν ισότιμα στην κοινωνία, η Επιτροπή συνέταξε τη «Στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020»²⁰.

---

¹⁹ Συνιστά το πρόγραμμα εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ισότητα των φύλων για την περίοδο 2010-2015, που παρουσιάστηκε στις Βρυξέλλες στις 21/9/2010. Αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο, το οποίο δεσμεύει την Επιτροπή να προωθήσει την ισότητα των φύλων σε όλες τις πολιτικές της για τις εξής θεματικές προτεραιότητες: α) Ισότιμη οικονομική ανεξαρτησία γυναικών και ανδρών, β) Ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας, γ) Ισότητα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, δ) Αξιοπρέπεια, ακεραιότητα και τερματισμός της βίας με βάση το φύλο, ε) Προαγωγή της ισότητας των φύλων πέρα από την ΕΕ, στ) Οριζόντια ζητήματα (ρόλοι των φύλων, νομοθεσία και εργαλεία διακυβέρνησης). Η στρατηγική αυτή υπογραμμίζει τη συμβολή της ισότητας των φύλων στην οικονομική μεγέθυνση και τη βιώσιμη ανάπτυξη και υποστηρίζει την υλοποίηση της διάστασης της ισότητας των φύλων στη στρατηγική «Ευρώπη 2020».

²⁰ Βρυξέλλες, 15/11/2010. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για τα άτομα με αναπηρία στοχεύει στο να βοηθήσει τα άτομα αυτά να ζουν καθημερινά όπως όλοι οι άνθρωποι και να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους ως πολίτες της ΕΕ. Ως στόχοι της στρατηγικής αυτής για τα πέντε πρώτα χρόνια τέθηκαν τα εξής: α) η χάραξη πολιτικών για εκπαίδευση υψηλού επιπέδου χωρίς αποκλεισμούς, β) η διασφάλιση ότι η ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας θα δίνει ιδιαίτερη προσοχή στα άτομα με αναπηρία, γ) η αναγνώριση των καρτών αναπηρίας σε όλη την ΕΕ, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ίση μεταχείριση όσον αφορά την εργασία, τη ζωή και τα ταξίδια στην ΕΕ, δ) η κατάρτιση προτύπων ώστε να είναι προσβάσιμα τα εκλογικά κέντρα και το υλικό των προεκλογικών εκστρατειών, ε) η συνεκτίμηση των

Τέλος, ορισμένες εθνοτικές μειονότητες, όπως οι Ρομά, βιώνουν πολύ συχνά διακρίσεις, με αποτέλεσμα τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Πολλοί Ρομά στεγάζονται απομονωμένοι και υπό κακές συνθήκες. Επίσης, τα παιδιά τους είναι ιδιαίτερα σύννηθες να διδάσκονται σε ξεχωριστά σχολεία, να σημειώνουν πολλές απουσίες και να εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Το γεγονός αυτό συμβάλλει στη συνέχιση του φαύλου κύκλου της διαγενεαλογικής μεταβίβασης της φτώχειας σε πολλούς Ρομά. Στις 5 Απριλίου του 2011, στο Στρασβούργο, η Επιτροπή υπέβαλε ένα κοινό πλαίσιο²¹ της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά. Το πλαίσιο αυτό αποσκοπεί στην καθοδήγηση των εθνικών πολιτικών για τους Ρομά και την κινητοποίηση των διαθέσιμων πόρων σε επίπεδο ΕΕ, ιδίως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, για τη στήριξη των προσπαθειών ένταξης. Οι στρατηγικές και πολιτικές ένταξης των Ρομά, που έχουν πλέον οργανώσει όλα τα κράτη-μέλη, αξιολογούνται από την Επιτροπή κάθε χρόνο και σημειώνεται η πρόοδος που επιτυγχάνεται σε εθνικό επίπεδο σε συνάρτηση με το προτεινόμενο πλαίσιο.

- **Τομεακές Πολιτικές**

Οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να λάβουν περισσότερο υπόψη τον ουσιαστικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι υπηρεσίες δικτύου, όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, η τεχνολογία της πληροφορίας και άλλα, στη μείωση των ανισοτήτων και στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Η πρόσβαση στις υπηρεσίες αυτές έχει καταστεί πρωταρχική ανάγκη στις προηγμένες κοινωνίες που ζούμε. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία ενσωμάτωσης των κοινωνικών στόχων σε πολλές τομεακές πολιτικές καθώς και στις πολιτικές για την εσωτερική αγορά και τους καταναλωτές. Η σωστή χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας, την εποχή του διαδικτύου, βελτιώνει την απασχολησιμότητα, την ένταξη στις τοπικές κοινωνίες, τη χρήση των δημόσιων υπηρεσιών μέσω του διαδικτύου και την πρόσβαση στη σύγχρονη και αποτελεσματική περίθαλψη, διευκολύνοντας, έτσι, την κοινωνική

δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στα προγράμματα εξωτερικής βοήθειας και προετοιμασίας των υπονηφίων χωρών για προσχώρηση στην ΕΕ.

²¹ Με το πλαίσιο αυτό αναπτύσσεται μια στοχευμένη προσέγγιση ενσωμάτωσης των Ρομά, θέτοντας στόχους στους ακόλουθους τομείς: α) Εκπαίδευση (διασφαλίζοντας την ολοκλήρωση τουλάχιστον της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όλων των παιδιών των Ρομά), β) Απασχόληση (γεφυρώνοντας το χάσμα στον τομέα της απασχόλησης μεταξύ των Ρομά και άλλων πολιτών), γ) Υγεία (περιορίζοντας την απόσταση στον τομέα της υγείας, μειώνοντας, για παράδειγμα, την παιδική θνησιμότητα στους Ρομά) και δ) Στέγαση (γεφυρώνοντας το χάσμα ως προς την πρόσβαση σε υπηρεσίες στέγασης και εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, όπως στην ύδρευση και την ηλεκτροδότηση).

ένταξη. Συνεπώς, πρέπει να γίνονται προσπάθειες ενίσχυσης των ψηφιακών γνώσεων και δεξιοτήτων.

Η ενεργειακή πολιτική πρέπει να συμβάλλει στην κάλυψη των αναγκών των καταναλωτών και, όταν κρίνεται αναγκαίο, στην αντιμετώπιση των κινδύνων της ενεργειακής φτώχειας. Σ' αυτό το πλαίσιο, είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους καταναλωτές μια εσωτερική αγορά που να λειτουργεί σωστά και η λήψη μέτρων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Ειδικότερα, οι ευάλωτες ομάδες προστατεύονται καλύτερα από την ενεργειακή φτώχεια μέσω της πλήρους εφαρμογής, από τα κράτη-μέλη, της υπάρχουσας νομοθεσίας της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας και της χρήσης καινοτόμων και αποδοτικών ενεργειακών λύσεων.

Η πρόσβαση σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες είναι ιδιαίτερα σημαντική για όλους, και ειδικότερα για τους περισσότερο ευάλωτους, και μπορεί να βελτιωθεί μέσω των πολιτικών για την εσωτερική αγορά και τους καταναλωτές. Ο αποκλεισμός από χρηματοοικονομικές υπηρεσίες μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην εύρεση εργασίας και στην πρόσβαση σε άλλες υπηρεσίες και, ως εκ τούτου, να συμβάλλει στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αρμόδιες για την εξασφάλιση της πρόσβασης σε βασικές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες είναι οι δημόσιες αρχές, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

- **Εκτίμηση του κοινωνικού αντίκτυπου**

Προκειμένου να επιτυγχάνεται καλύτερος πολιτικός συντονισμός, πρέπει ο κοινωνικός αντίκτυπος των μέτρων που λαμβάνονται να αξιολογείται προσεκτικά και να ελαχιστοποιούνται οι ενδεχόμενες αρνητικές κοινωνικές συνέπειες, με μέτρα που θα αποσκοπούν στη δικαιοσύνη και θα εστιάζουν στη φτώχεια. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει όλες τις καίριες πρωτοβουλίες και τις νομοθετικές προτάσεις σε μία εκτενή αξιολόγηση επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής διάστασης.

1.4 Ανακεφαλαίωση

Ανακεφαλαιώνοντας, βλέπουμε ότι η φτώχεια αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο το οποίο είναι δύσκολο να οριστεί. Ωστόσο, είδαμε ότι προκειμένου να υπάρχει εικόνα για το μέγεθος αυτής στην ΕΕ, η Eurostat χρησιμοποιεί συγκεκριμένους δείκτες για τη μέτρησή της.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στο κεφάλαιο αυτό, η Ελλάδα και η Βουλγαρία βρίσκονται στις πρώτες θέσεις αναφορικά τόσο με τον αριθμό ατόμων

κοντά στο όριο της φτώχειας όσο και με καθέναν από τους τρεις επιμέρους δείκτες μέτρησης της φτώχειας. Επιπλέον, η Ελλάδα το 2013 σημείωσε σημαντική αύξηση, της τάξεως του 7,5%, όσον αφορά τον αριθμό ατόμων κοντά στο όριο της φτώχειας, σε σχέση με το 2008.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, παρατηρώντας την αύξηση των ποσοστών φτώχειας στα κράτη-μέλη της, ήδη από το 2010, έχει παρουσιάσει μία σειρά από προτάσεις για την αντιμετώπισή της, στην «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού». Το ερώτημα που γεννάται, όμως, είναι κατά πόσον οι προτάσεις αυτές είναι εφικτό να πραγματοποιηθούν, καθώς είναι αμφίβολο το αν όλα τα κράτη-μέλη διαθέτουν το απαραίτητο κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο για το συντονισμό των επιμέρους απαιτούμενων πολιτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΤΟΥ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ) ως ένα από τα σημαντικά μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη της ΕΕ προκειμένου να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και να επιτύχουν την κοινωνική ένταξη των ατόμων που πλήττονται από τη φτώχεια.

Τα προγράμματα ΕΕΕ αποτελούν προγράμματα εγγύησης ελαχίστων πόρων, με σκοπό να εξαλειφθεί η ακραία φτώχεια και να μετριαστεί η σχετική φτώχεια. Μεταξύ των χωρών της ΕΕ, υπάρχουν σημαντικές διαφορές αναφορικά με το ύψος του ΕΕΕ, τα κριτήρια επιλεξιμότητας καθώς και το συνδυασμό ή μη με άλλες κοινωνικές παροχές.

Έτσι, στο κεφάλαιο αυτό γίνεται, αρχικά, γενική αναφορά στα συστήματα του ΕΕΕ στην ΕΕ, παρουσιάζοντας τις κατηγορίες αυτών καθώς και το επίπεδο διακυβέρνησης που είναι υπεύθυνο για τον ορισμό των κριτηρίων χορήγησης του ΕΕΕ και για την χρηματοδότηση αυτού. Στη συνέχεια, ακολουθεί συνοπτική περιγραφή του μέτρου του ΕΕΕ σε κάθε κράτος-μέλος, δίνοντας έμφαση τόσο στις προϋποθέσεις χορήγησης που ισχύουν σε κάθε ένα όσο και στο ύψος του εισοδήματος. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται κάνοντας αναφορά στη σύνδεση του ΕΕΕ με τα υπόλοιπα δύο στοιχεία της «Στρατηγικής Ενεργού Ένταξης», δηλαδή με την ένταξη στην απασχόληση και την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες ποιότητας.

2.2 Γενικά για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Προκειμένου να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της φτώχειας, οι χώρες της ΕΕ προσανατολίστηκαν, μεταξύ άλλων, και σε προγράμματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Τα προγράμματα αυτά έχουν ως στόχο τη δημιουργία ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους πολίτες και αποτελούν ουσιαστικά ένα ύστατο κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας. Όπως αναφέρθηκε, άλλωστε, και στο προηγούμενο κεφάλαιο (σελ. 13), η παροχή επαρκούς εισοδηματικής στήριξης αποτελεί και ένα από τα τρία στοιχεία της «Στρατηγικής Ενεργού Ένταξης» ατόμων

που έχουν αποκλειστεί από την αγορά εργασίας (τα άλλα δύο είναι η χωρίς αποκλεισμούς αγορά εργασίας και η πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες ποιότητας).

Στις 24 Ιουνίου του 1992, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει τη σύσταση 92/441/ΕΟΚ²², που αφορά τα κοινά κριτήρια επαρκών πόρων διαβίωσης και κοινωνικής βοήθειας στα συστήματα κοινωνικής προστασίας των χωρών της ΕΕ. Στο πλαίσιο της σύστασης αυτής, όλα τα κράτη της ΕΕ υποχρεώνονται, στην ουσία, για τη θέσπιση συστημάτων ΕΕΕ, αφού αποτελούν μέτρο εγγύησης ελαχίστων πόρων διαβίωσης. Οι διαφορές που παρατηρούνται ανάμεσα στις εφαρμοζόμενες πολιτικές ΕΕΕ των διαφόρων χωρών σχετίζονται με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση κάθε χώρας καθώς και με τις επικρατούσες συνθήκες διαβίωσης.

Σύμφωνα με τις εκθέσεις των ειδικών²³, τα συστήματα ελαχίστων πόρων στην ΕΕ μπορούν να χωριστούν σε τέσσερις κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία, εντάσσονται χώρες οι οποίες χαρακτηρίζονται από *σχετικώς απλά αλλά περιεκτικά συστήματα* (Αυστρία, Βέλγιο, Γερμανία, Δανία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία), τα οποία απευθύνονται σε άτομα που δε διαθέτουν επαρκείς πόρους διαβίωσης. Στη δεύτερη κατηγορία, συναντούμε χώρες (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία) οι οποίες διαθέτουν συστήματα τα οποία ορίζονται ως *απλά και μη κατηγορικά*. Τα συστήματα αυτά θέτουν σημαντικούς περιορισμούς στα κριτήρια επιλεξιμότητας και στην κάλυψη των ατόμων που έχουν ανάγκη οικονομικής βοήθειας. Στην τρίτη κατηγορία, περιλαμβάνονται χώρες (Γαλλία, Ιρλανδία, Ισπανία, Μάλτα, Ηνωμένο Βασίλειο) οι οποίες έχουν αναπτύξει ένα *σύνθετο δίκτυο από διαφορετικά* και συχνά *επικαλυπτόμενα συστήματα*. Τα συστήματα αυτά απευθύνονται σε κοινωνικές κατηγορίες που έχουν επείγουσα ανάγκη υποστήριξης. Στην τέταρτη και τελευταία κατηγορία, βρίσκονται χώρες (Βουλγαρία, Ελλάδα, Ιταλία) που χαρακτηρίζονται από *περιορισμένες και αποσπασματικές διατάξεις* οι οποίες απευθύνονται σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.

Είναι εύλογο ότι για τη θέσπιση των συστημάτων ελαχίστων πόρων (ή ΕΕΕ), κάθε χώρα πρέπει να διευκρινίσει πώς ορίζει το *ανεπαρκές επίπεδο διαβίωσης* σε αυτήν.

---

²² Διαθέσιμη στην: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EN>

²³ H. Frazer and E. Marlier, “Minimum Income Schemes Across EU Member States”, *Synthesis Report for EU Network of National Independent Experts on Social Inclusion*, 2009, σ. 8. Διαθέσιμο στο: http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/minimum-income-schemes-across-eu-member-states_october-2009_en.pdf

Βάσει του MISSOC²⁴, και συγκεκριμένα βάσει της αναλυτικής αναφοράς²⁵ του 2011, το ανεπαρκές επίπεδο διαβίωσης έχει μία ορισμένη περιγραφή (Πίνακας 2.1) σε όλα τα κράτη μέλη, πλην της Ελλάδας (Αναλυτικά για την περίπτωση της Ελλάδας στο 3^ο κεφάλαιο).

Πίνακας 2.1

Σύντομη περιγραφή του ορισμού του «ανεπαρκούς επιπέδου διαβίωσης» στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΕΕ-27	Θεωρητική (και σε κάποιες περιπτώσεις συντομευμένη) περιγραφή του «ανεπαρκούς επιπέδου διαβίωσης»
ΑΥΣΤΡΙΑ	Άτομα που δεν έχουν την ικανότητα να καλύψουν το κόστος διαβίωσης
ΒΕΛΓΙΟ	Άτομα χωρίς επαρκείς πόρους και ανίκανα να τους αποκτήσουν μέσω προσωπικής προσπάθειας ή με άλλον τρόπο/Άτομα που χρειάζονται βοήθεια (σε ανάγκη)
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	Τα άτομα που δεν πληρούν/ικανοποιούν ένα βασικό επίπεδο διαβίωσης
ΓΑΛΛΙΑ	Το σύστημα στοχεύει σε ένα αξιοπρεπές εισόδημα καθώς και στην προώθηση επαγγελματικής δραστηριότητας και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Άτομα που χρειάζονται βοήθεια, έχοντα ή μη εργασιακή ικανότητα, και τα οποία δεν κερδίζουν το απαραίτητο εισόδημα ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες του νοικοκυριού τους
ΔΑΝΙΑ	Άτομα τα οποία, λόγω συγκεκριμένων συνθηκών, δε διαθέτουν επαρκή μέσα για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες τους
ΕΛΛΑΔΑ	Δεν υπάρχει σχετική περιγραφή

²⁴ Mutual Information System on Social Protection/ Social Security (Ευρωπαϊκό Σύστημα Αμοιβαίας Πληροφόρησης για την Κοινωνική Προστασία). Το MISSOC παρέχει λεπτομερή, συγκρίσιμα και επικαιροποιημένα στοιχεία, στα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά, σχετικά με τα εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας. Τα στοιχεία αυτά αφορούν τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ καθώς και την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία.

²⁵ Missoc Analysis 2011, *Guaranteed Minimum Income Resources*, May 2011, σ.7-8.

Διαθέσιμη και στην

http://www.missoc.org/INFORMATIONBASE/OTHEROUTPUTS/ANALYSIS/2011/MissocAnalysis2011_FINAL_EN.pdf

ΕΣΘΟΝΙΑ	Η διασφάλιση πόρων για την επίτευξη ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Άτομα των οποίων το εισόδημα είναι κάτω από ένα ελάχιστο επίπεδο/ελάχιστο εισόδημα
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Άτομα με ανεπαρκείς πόρους
ΙΣΠΑΝΙΑ	Άτομα σε καθορισμένες καταστάσεις ανάγκης
ΙΤΑΛΙΑ	Μεμονωμένα άτομα ή οικογένειες που χρειάζονται κοινωνικοοικονομική στήριξη
ΚΥΠΡΟΣ	«Ανεπαρκές» ή «Αναξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης»
ΛΕΤΟΝΙΑ	Άπορα νοικοκυριά
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	«Ανεπαρκείς πόροι διαβίωσης»
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	Κοινωνικός αποκλεισμός - το σύστημα στοχεύει στην παροχή επαρκών μέσων για ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και στη λήψη μέτρων για εργασιακή και κοινωνική ενσωμάτωση
ΜΑΛΤΑ	Άτομα ανάκανα να συντηρήσουν τους εαυτούς τους εξαιτίας ασθένειας ή ανεργίας
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Άτομα που δεν μπορούν να παρέχουν στους εαυτούς τους ή τις οικογένειες τους τα απαραίτητα, ή δεν μπορούν να το κάνουν επαρκώς ή ακόμη απειλούνται από μια τέτοια κατάσταση
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	Άτομα χωρίς επαρκείς πόρους διαβίωσης
ΠΟΛΩΝΙΑ	Προβλήματα τα οποία τα άτομα ή οι οικογένειες δεν μπορούν να ξεπεράσουν
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	Κατάσταση κοινωνικοοικονομικής ανεπάρκειας
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	Βασικές ανάγκες
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	Άτομα που δε διαθέτουν την ικανότητα να διατηρήσουν τις βασικές τους συνθήκες διαβίωσης
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	Άτομα ή οικογένειες που είναι προσωρινά ανάκανα να εξασφαλίσουν επαρκείς πόρους για τη βασική τους διαβίωση
ΣΟΥΗΔΙΑ	Ένα άτομο ή μια οικογένεια που είναι προσωρινά χωρίς τους επαρκείς πόρους για να αντιμετωπίσει τα απαραίτητα έξοδα διαβίωσης (με άλλα λόγια: όποιος βρίσκεται σε ανάγκη στήριξης)
ΤΣΕΧΙΑ	Χαμηλό εισόδημα και αδυναμία βελτίωσης αυτού με προσωπική προσπάθεια
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	Άτομα που δε διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους ώστε να αντιμετωπίσουν τα αναγκαία κόστη διαβίωσης

(Πηγή: <http://www.missoc.org>)

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, κάθε κράτος-μέλος χρησιμοποιεί έναν διαφορετικό ορισμό, λιγότερο ή περισσότερο σαφή, προκειμένου να περιγράψει την έννοια του «ανεπαρκούς επιπέδου διαβίωσης». Ωστόσο, σε όλους τους ορισμούς ενυπάρχει η σημασία της έλλειψης των αναγκαίων πόρων για τη συντήρηση ενός ελαχίστου επιπέδου διαβίωσης.

2.3 Οργάνωση και χρηματοδότηση του ΕΕΕ²⁶

Στις περισσότερες χώρες-μέλη, υπεύθυνο για το ΕΕΕ και τον ορισμό των κριτηρίων επιλεξιμότητας είναι το κράτος. Εξαιρέση αποτελούν η Αυστρία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Ισπανία. Στην Αυστρία και στη Γερμανία, ο ορισμός των κριτηρίων και των βασικών σημείων του ΕΕΕ γίνεται σε ομοσπονδιακό επίπεδο, καθώς οι χώρες αυτές αποτελούνται από ομόσπονδα κράτη, ενώ στην Ιταλία και την Ισπανία σε τοπικό επίπεδο (Δήμοι και Αυτόνομες Περιφέρειες, αντίστοιχα). Τέλος, υπάρχουν χώρες στις οποίες το κράτος συνεργάζεται με την Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ολλανδία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σουηδία) (Πίνακας 2.2).

---

²⁶ Τα στοιχεία προέρχονται από τους συγκριτικούς πίνακες του MISSOC που αφορούν τους ελάχιστους εγγυημένους πόρους και είναι διαθέσιμοι στην ιστοσελίδα <http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp>

Πίνακας 2.2

Επίπεδο διακυβέρνησης που είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ-27

(Πηγή: <http://www.missoc.org>)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΕΕ	ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΕΕ-27
ΚΡΑΤΟΣ	Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Δανία, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Τσεχία, Φινλανδία
ΟΜΟΣΠΟΝΔΑ ΚΡΑΤΗ	Αυστρία, Γερμανία
ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ (ΔΗΜΟΙ)	Ιταλία
ΑΥΤΟΝΟΜΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Ισπανία
ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	Ολλανδία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σουηδία

Η πηγή χρηματοδότησης του ΕΕΕ σε όλες τις χώρες, δεν είναι άλλη από τη φορολογία. Όσον αφορά ,δε, το επίπεδο διακυβέρνησης που είναι υπεύθυνο για τη χρηματοδότηση, ισχύει ό,τι και παραπάνω, με εξαίρεση τη Λετονία και τη Λιθουανία, χώρες στις οποίες το θέμα της χρηματοδότησης αναλαμβάνουν οι δήμοι.

Το ύψος του εισοδήματος, όπως είναι φυσικό, διαφέρει από χώρα σε χώρα και υφίσταται περιοδική αναθεώρηση και προσαρμογή. Στην Ουγγαρία, την Πορτογαλία και τη Φινλανδία η ρύθμιση του ποσού γίνεται βάσει του ύψους της εθνικής σύνταξης ενώ τα περισσότερα κράτη-μέλη εφαρμόζουν την αυτόματη ρύθμιση με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή. Μάλιστα, σε ορισμένες χώρες (Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Τσεχία), η αύξηση πραγματοποιείται μόνο στην περίπτωση που ο δείκτης τιμών καταναλωτή έχει αυξηθεί πάνω από ένα ορισμένο ποσοστό (συγκεκριμένα, πάνω από 2% για το Βέλγιο, πάνω από 2,5% για το Λουξεμβούργο και πάνω από 5% για την Τσεχία). Για ορισμένα κράτη μέλη, η προσαρμογή του ποσού γίνεται μόνο μετά από απόφαση της κυβέρνησης, π.χ. Εσθονία, Λιθουανία, ενώ σε άλλες χώρες, η

προσαρμογή του ποσού εξαρτάται από τους διαθέσιμους πόρους του προϋπολογισμού του κράτους (Βουλγαρία) ή των δήμων (Λετονία). Τέλος, αναφορικά με την περιοδικότητα της ρύθμισης του ποσού, παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των διαφόρων κρατών. Στην πλειοψηφία των χωρών είναι ένας χρόνος, στην Ολλανδία έξι (6) μήνες, στην Πολωνία κάθε τρία (3) χρόνια ενώ στην Εσθονία και τη Λιθουανία ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

2.4 Κριτήρια επιλεξιμότητας²⁷

Οι βασικές προϋποθέσεις προκειμένου να λάβει κάποιος το ΕΕΕ αφορούν την ιθαγένεια, την κατοικία, την ηλικία καθώς και την περιουσία/εισοδήματα. Παράλληλα, σε όλα τα κράτη-μέλη, όσοι λαμβάνουν το ΕΕΕ έχουν την υποχρέωση, εφόσον είναι ικανοί για εργασία, να μην απορρίπτουν προτάσεις που σχετίζονται με προσφορά εργασίας ή με συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης (με εξαίρεση την Ισπανία, όπου δεν υπάρχει σύνδεση της παροχής του ΕΕΕ με την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας). Σε αντίθετη περίπτωση, ανάλογα με τους σχετικούς κανονισμούς κάθε κράτους μέλους, μπορεί ακόμη και να διακοπεί η καταβολή του επιδόματος.

2.4.1 Ιθαγένεια

Όσον αφορά την ιθαγένεια²⁸, τα κράτη μέλη μπορούν να χωριστούν σε τρεις ομάδες. Η πρώτη περιλαμβάνει κράτη τα οποία χορηγούν Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα μόνο στους πολίτες τους και ,ως εκ τούτου, η εθνικότητα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόσβαση στο μέτρο (εξαιρούνται οι αιτούντες άσυλο και άλλες ειδικές κατηγορίες²⁹). Στην ομάδα αυτή ανήκουν η Αυστρία και η Μάλτα. Η δεύτερη

---

²⁷ Ομοίως με υποσημείωση 26.

²⁸ Τα στοιχεία προέρχονται από Giannluca Busilacchi, *The different regimes of minimum income policies in the enlarged Europe*, BIEN (Basic Income Earth Network) conference, 2008, σελ.5 και τους συγκριτικούς πίνακες του MISSOC που αφορούν τους ελάχιστους εγγυημένους πόρους και είναι διαθέσιμοι στο <http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp>

²⁹ Βάσει της αναλυτικής αναφοράς του MISSOC του 2011 (*Missoc Analysis 2011, Guaranteed Minimum Income Resources*, May 2011, σ. 14), στις κατηγορίες αυτές ανήκουν οι πρόσφυγες, τα άτομα που απέκτησαν επικουρική προστασία (βάσει της συνθήκης της Γενεύης), άτομα χωρίς εθνικότητα, οι υπήκοοι κρατών με τα οποία το κράτος μέλος έχει συνάψει αμοιβαίες συμφωνίες και αλλοδαποί οι οποίοι αφομοιώνονται λόγω κρατικών συμβάσεων ή βάσει οδηγιών της ΕΕ .

ομάδα αποτελείται από χώρες οι οποίες παρέχουν το ΕΕΕ και στους αλλοδαπούς, υπό την προϋπόθεση, για τις περισσότερες, ότι διαμένουν νόμιμα στην χώρα. Οι χώρες αυτές είναι η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Δανία, η Εσθονία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία (εδώ οι αλλοδαποί απαιτείται να έχουν μια απλή «άδεια παραμονής»), η Ιταλία, η Ισπανία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Σουηδία, η Τσεχία, η Φινλανδία. Στην τρίτη και τελευταία κατηγορία, εντάσσονται το Βέλγιο και η Γερμανία, κράτη τα οποία θέτουν συγκεκριμένους περιορισμούς σε σχέση με το κριτήριο της ιθαγένειας. Στην περίπτωση του Βελγίου, το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα χορηγείται, εκτός των Βέλγων πολιτών, και στους δικαιούχους Ευρωπαίους πολίτες ή στους αλλοδαπούς που ανήκουν σε κάποια ειδική κατηγορία (βλ. υποσημείωση 29), μόνο εφόσον αυτοί έχουν τουλάχιστον τρίμηνη παραμονή στη χώρα. Στην περίπτωση, τέλος, της Γερμανίας, εκτός από τους Γερμανούς πολίτες, δικαίωμα λήψης του ΕΕΕ έχουν οι υπήκοοι κρατών που έχουν υπογράψει συμφωνίες κοινωνικής ασφάλισης με τη Γερμανία και κάποιες ειδικές κατηγορίες ατόμων (πρόσφυγες εμφυλίου πολέμου).

2.4.2 Κατοικία

Για τα περισσότερα κράτη-μέλη, η κατοικία στη χώρα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόσβαση στο μέτρο του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Εξαιρέση αποτελούν η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στη Σουηδία, οι υποψήφιοι δικαιούχοι πρέπει απλά να διαθέτουν άδεια παραμονής ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο αρκεί μόνο η παρουσία τους στη χώρα. Σε άλλες χώρες, η νόμιμη διαμονή θα πρέπει να υπερβαίνει ένα καθορισμένο χρονικό όριο, για παράδειγμα 7 χρόνια διαμονής (τα τελευταία 8 χρόνια) στη Δανία, 5 χρόνια διαμονής (τα τελευταία 20 χρόνια) στο Λουξεμβούργο (εξαιρούνται οι υπήκοοι των κρατών μελών της ΕΕ, της Νορβηγίας, της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Ελβετίας καθώς και πρόσφυγες ή απάτριδες), και από 3 έως 5 χρόνια στην Ισπανία. Σε ορισμένες χώρες, γίνεται αναφορά στην αναγκαιότητα της «μόνιμης κατοικίας»³⁰, χωρίς ωστόσο, να προσδιορίζεται η ακριβής χρονική διάρκεια: αυτή είναι η περίπτωση της Γαλλίας καθώς και πολλών άλλων κρατών μελών της ΕΕ, όπως είναι η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία και η Σλοβενία. Αυτός ο όρος πιθανότατα έχει ως στόχο τον

---

³⁰ Από Πολιτικές ελάχιστου εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μία συγκριτική ανάλυση, Βουλή των Ελλήνων, Σεπτέμβριος 2014, σ. 10.

αποκλεισμό από την πρόσβαση σε συστήματα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος εκείνων των πολιτών που διαμένουν σε άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης για πολλούς μήνες του έτους. Εξαιρούνται μόνο οι Γερμανοί πολίτες που διαμένουν σε ξένες χώρες και τελούν υπό καθεστώς ανέχειας.

2.4.3 Ηλικία

Στα περισσότερα κράτη της ΕΕ, η ηλικία δεν αποτελεί περιοριστικό παράγοντα για την πρόσβαση στο Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Έτσι, χώρες όπως η Αυστρία, η Βουλγαρία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Σουηδία, η Τσεχία και η Φινλανδία δε θέτουν όριο ηλικίας για την πρόσβαση στο εν λόγω μέτρο. Σε άλλες χώρες, προβλέπεται ρητώς ένα ελάχιστο όριο ηλικίας προκειμένου κάποιος να δικαιούται την παροχή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Το όριο αυτό είναι τα 16 έτη για το Ηνωμένο Βασίλειο, τα 18 έτη για το Βέλγιο, τη Δανία, τη Μάλτα, την Ολλανδία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία και τα 25 έτη για τη Γαλλία, την Ισπανία (στις περισσότερες αυτόνομες περιφέρειες αυτής) και το Λουξεμβούργο. Υπάρχουν, βέβαια, εξαιρέσεις που αφορούν έγγαμους ανηλικούς ή ανηλικούς με παιδιά, όπως το Βέλγιο και η Πορτογαλία. Όσον αφορά την Ιταλία, οι ηλικιακοί περιορισμοί ποικίλλουν ανάλογα με την τοπική κοινότητα που είναι υπεύθυνη για την παροχή του ΕΕΕ. Ανώτατο ηλικιακό όριο για την πρόσβαση στο μέτρο, προβλέπεται ρητά μόνο στην Ισπανία (τα 65 έτη) και στη Μάλτα (τα 60 έτη).

2.4.4 Περιουσία/Εισοδήματα

Ένας ακόμη παράγοντας που λαμβάνεται υπ' όψιν προκειμένου να χορηγηθεί ή όχι το ΕΕΕ είναι η περιουσία (ακίνητη και κινητή). Η κύρια κατοικία εξαιρείται ρητά σε πολλές χώρες (Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Κύπρος, Λετονία, Μάλτα, Ουγγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Φινλανδία) ενώ στη Βουλγαρία και τη Γερμανία εξαιρείται μόνο εφόσον είναι λογικού μεγέθους. Στην Πολωνία, η ακίνητη περιουσία δε λαμβάνεται υπ' όψιν, εκτός αν παρατηρείται ισχυρή δυσαναλογία μεταξύ αυτής και του εισοδήματος. Επίσης, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι σε κάποιες από τις παραπάνω χώρες (Βουλγαρία, Δανία, Ιρλανδία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία), εξαιρείται, επιπλέον, και η ακίνητη περιουσία που χρησιμοποιείται για ίδια χρήση και προσφέρει έσοδα στον ιδιοκτήτη και την οικογένειά του, ενώ στη Μάλτα, πέραν της βασικής κατοικίας, εξαιρείται και η

εξοχική κατοικία. Σε άλλες χώρες, προσμετράται το σύνολο της ακίνητης περιουσίας, συμπεριλαμβανομένης και της κύριας κατοικίας. Στις χώρες αυτές ανήκουν η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Σουηδία. Στην Εσθονία, υποβάλλεται στην υπεύθυνη Αρχή το σύνολο της ακίνητης και κινητής περιουσίας του δικαιούχου και της οικογένειάς του και αυτή εκτιμά εάν οι πόροι που προκύπτουν είναι επαρκείς για τη διαβίωση του νοικοκυριού και αναλόγως εγκρίνει ή όχι τη χορήγηση του ΕΕΕ. Στην Πορτογαλία, η ακίνητη περιουσία δεν πρέπει να ξεπερνά ένα ορισμένο ποσό (συγκεκριμένα δεν πρέπει να είναι πάνω από 60 φορές το IAS³¹). Στην Αυστρία, κάθε ομόσπονδο κράτος έχει τις δικές του διατάξεις που αφορούν την «προστατευόμενη» περιουσία (έχοντας, όμως, ως κύριο κοινό κριτήριο για το αν αυτή θα ληφθεί υπ' όψιν τη δυνατότητα κεφαλαιοποίησης αυτής) ενώ στην Ιταλία, οι σχετικοί κανονισμοί διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων τοπικών κοινοτήτων.

Αναφορικά με τα εισοδήματα, στην πλειοψηφία των κρατών ισχύουν αυστηρά κριτήρια και προσμετράται το σύνολο σχεδόν των εισοδημάτων, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Στα κράτη αυτά περιλαμβάνονται η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία (το κατώφλι εισοδήματος ισούται με το ΕΕΕ), η Σουηδία, η Φινλανδία και η Τσεχία (η ιδιαιτερότητα στην περίπτωση αυτή είναι ότι το επίδομα αναπηρίας και το εισόδημα από εργασία μετράνε σε ποσοστό 80% και 70%, αντίστοιχα). Στις υπόλοιπες χώρες (Γερμανία, Εσθονία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Σλοβενία), υπάρχουν αρκετά είδη εισοδήματος (αναλυτική αναφορά στην ενότητα 2.5) που εξαιρούνται από το συνολικό λαμβανόμενο εισόδημα. Τέλος, στην Ιταλία ισχύει ό, τι και για την ακίνητη περιουσία.

2.5 Συνοπτική περιγραφή³² του μέτρου του ΕΕΕ σε κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ

---

³¹ IAS = Indexante de Apoiios Sociais (Δείκτης Κοινωνικής Στήριξης). Από το 2009 αντιστοιχεί στο ποσό των €419,22.

³² Τα στοιχεία προέρχονται από τους συγκριτικούς πίνακες του MISSOC για τους ελάχιστους εγγυημένους πόρους, από τις σχετικές αναφορές του EUROMOD (βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.iser.essex.ac.uk/euromod/resources-for-euromod-users/country-reports>) καθώς και από Μαραγκός Γ. και Αστρουλάκης Ν., *Το Βασικό Εγγυημένο Εισόδημα και οι πολιτικές του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην ΕΕ-15*, Μελέτη 9, Παρατηρητήριο οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, 2010.

Στην παρούσα ενότητα, πραγματοποιείται περιγραφή των βασικών σημείων του μέτρου του ΕΕΕ σε κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ. Μεταξύ άλλων, γίνεται αναφορά στην ονομασία που έχει το εν λόγω μέτρο σε κάθε χώρα (είναι γραμμένη σε παρένθεση δίπλα σε κάθε χώρα, στην επίσημη γλώσσα³³ της χώρας και μεταφρασμένη στα ελληνικά), στο ύψος του εισοδήματος³⁴ αλλά και στη χρονική διάρκεια χορήγησης της παροχής αυτής.

- **Αυστρία** (*Hilfe zum Lebensunterhalt*³⁵ - *Βοήθεια Διαβίωσης*)

Το κοινωνικό βοήθημα που προσφέρεται στην Αυστρία ως εγγύηση ελαχίστων πόρων διαβίωσης διαφέρει μεταξύ των εννέα ομόσπονδων κρατιδίων της και καθορίζεται στην νομοθετική Πράξη Κοινωνικής Βοήθειας που ισχύει σε καθένα από αυτά.

Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες κοινές αρχές και στα εννέα κρατίδια. Αυτές αφορούν τον ορισμό του «ανεπαρκούς επιπέδου διαβίωσης» (βλ. Πίνακα 2.1), την υποχρέωση εκδήλωσης ενδιαφέροντος των άνεργων δικαιούχων για εργασία, την κατοχή της αυστριακής ιθαγένειας (με ελάχιστες εξαιρέσεις) ως κριτήριο υπαγωγής στο μέτρο, τη μη ύπαρξη ορίου ηλικίας καθώς και την άθροιση του συνόλου των εισοδημάτων (ανεξαρτήτως πηγής προέλευσης) προκειμένου να υπάρξει εκτίμηση των εσόδων του αιτούντος τη βοήθεια. Αναφορικά με την περιουσία, στη σχετική Πράξη κάθε κρατιδίου (με εξαίρεση το κρατίδιο της Καρίνθιας) περιλαμβάνονται ρητές διατάξεις που αφορούν την «προστατευόμενη» περιουσία. Όσον αφορά, δε, το κριτήριο της διαμονής, υπάρχουν κρατίδια (Καρίνθια, Μπούργκενλαντ, Κάτω Αυστρία και Φόραρλμπεργκ) που παρέχουν το ελάχιστο εισόδημα μόνο σε μόνιμους κατοίκους, άλλα που απαιτούν απλή διαμονή (Ανω Αυστρία, Σάλτσμπουργκ, Στυρία, Βιέννη) και το κρατίδιο του Τιρόλου, που δεν αναφέρεται στο κριτήριο αυτό.

Το ύψος του ελάχιστου εισοδήματος για ένα άτομο είναι 813,99 ευρώ το μήνα, για ένα ζευγάρι (που είναι παντρεμένο ή συμβιώνει) είναι 1.220,99 ευρώ ενώ για κάθε ανήλικο τέκνο το ποσό αυτό διαφέρει από κρατίδιο σε κρατίδιο, με ελάχιστα τα 146,52 ευρώ. Το εισόδημα αυτό καλύπτει τα έξοδα σίτισης, ρουχισμού, προσωπικής

³³ Στην περίπτωση του Βελγίου, γράφεται στα γαλλικά και στα φλαμανδικά.

³⁴ Το ύψος του εισοδήματος αφορά το έτος 2014, με εξαίρεση την Ισπανία όπου, ελλείπει στοιχεία για το 2014, τα αναφερόμενα ποσά αντιστοιχούν στο έτος 2012.

³⁵ Η Βοήθεια αυτή περιλαμβάνει εκτός από την χρηματική παροχή του ΕΕΕ και παροχές σε είδος και αποτελεί μέρος της *Κοινωνικής Βοήθειας (Sozialhilfe)* που παρέχει η Αυστρία.

υγιεινής, θέρμανσης και ηλεκτρισμού και οικιακά έξοδα. Εάν τα έξοδα θέρμανσης ή/και ενοικίου ξεπερνούν το 25% της χορηγούμενης βοήθειας, τότε χορηγούνται επιπλέον επιδόματα για την κάλυψη της διαφοράς αυτής (μέχρι ένα ορισμένο επίπεδο, διαφορετικό για κάθε κρατίδιο). Τέλος, οι δικαιούχοι απολαμβάνουν δωρεάν φροντίδα υγείας και το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα χορηγείται για όσο διάστημα υπάρχει η ανάγκη.

- **Βέλγιο** (*Revenue d'intégration, Leefloon - Εισόδημα Ένταξης/Διαβίωσης*)

Το ελάχιστο εισόδημα διαβίωσης παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Βέλγιο με το νόμο της 7^{ης} Αυγούστου του 1974, μέσω του οποίου θεσμοθετήθηκε το δικαίωμα στους ελάχιστους πόρους διαβίωσης. Σήμερα, το εισόδημα αυτό περιλαμβάνεται στο νόμο για το δικαίωμα Κοινωνικής Ένταξης, της 26^{ης} Μαΐου του 2002. Χορηγείται σε μεμονωμένα άτομα (με ή χωρίς ανήλικα τέκνα), σε άτομα που συζούν με άλλο, καθώς και σε άτομα που ζουν σε μία οικογένεια με προστατευόμενα μέλη³⁶.

Βασικές προϋποθέσεις αποτελούν: α) η κατοχή βελγικής υπηκοότητας ή, για τους αλλοδαπούς, η υπαγωγή σε κάποια ειδική κατηγορία (βλ. υποσημείωση 29) σε συνδυασμό με τουλάχιστον τρίμηνη παραμονή στη χώρα, β) η ηλικία των 18 ετών (εξαιρούνται έγγαμοι ανήλικοι, ανήλικοι με παιδιά και ανήλικες σε κατάσταση εγκυμοσύνης), γ) η μόνιμη κατοικία στο Βέλγιο, δ) η κατοχή περιουσίας - κινητής και ακίνητης- και εισοδημάτων (από τα εισοδήματα εξαιρούνται ορισμένα κρατικά επιδόματα) κάτω από ένα συγκεκριμένο όριο καθώς και ε) η προθυμία για εργασία. Η χορήγηση του ΕΕΕ μπορεί να συνδυαστεί με παροχές όπως επίδομα ενοικίου, ορισμένα οικογενειακά επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και βοηθήματα χορηγούμενα από το Δημόσιο Κέντρο Κοινωνικής Βοήθειας (*Centre public d'action sociale/Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn*).

Το ποσό του χορηγούμενου εισοδήματος είναι 817,36 ευρώ για άτομο που ζει μόνο του, 544,91 ευρώ για άτομο που συζεί με άλλο και 1.089,82 ευρώ για οικογένεια με προστατευόμενα μέλη. Το ποσό κατατίθεται σε μηνιαία βάση, για όσο διάστημα υφίσταται η ανάγκη και εφόσον εξακολουθούν να πληρούνται οι προϋποθέσεις (υποχρεωτική η ετήσια επανεξέταση), ενώ συνδυάζεται και με επιδόματα τέκνων. Στην περίπτωση που κάποιος κερδίζει κάποιο εισόδημα που είναι μικρότερο από το ελάχιστο εισόδημα διαβίωσης (δηλαδή μικρότερο από 817,36 ευρώ

---

³⁶ Προστατευόμενα μέλη θεωρούνται: α) Σύζυγος ή σύντροφος, β) Ανήλικο ανύπαντρο τέκνο ή γ) Περισσότερα τέκνα, εκ των οποίων τουλάχιστον ένα είναι ανήλικο και ανύπαντρο.

το μήνα για μεμονωμένο άτομο) και πληρεί τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, τότε το κράτος προβαίνει σε μηνιαία καταβολή ποσού που ισούται με τη διαφορά του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος μείον το εισόδημα του ατόμου.

- **Βουλγαρία** (*Месечна социална помош*, - *Μηνιαίο κοινωνικό επίδομα*)

Οι διατάξεις που αφορούν το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στη Βουλγαρία περιλαμβάνονται στο Νόμο περί Κοινωνικής Βοήθειας του 1998.

Σχετικώς με τις βασικές προϋποθέσεις χορήγησης, η βουλγαρική υπηκοότητα δεν είναι απαραίτητη, η διαμονή στη χώρα πρέπει να είναι μακρόχρονη (δεν υπάρχει σαφής προσδιορισμός του χρόνου-καθορίζεται από το Υπουργείο Εσωτερικών της χώρας) ενώ δεν τίθενται ηλικιακοί περιορισμοί.

Αναφορικώς, δε, με την περιουσία ισχύουν τα εξής: α) η κύρια κατοικία του υποψήφιου δικαιούχου πρέπει να έχει το πολύ ένα δωμάτιο για κάθε μέλος που κατοικεί σε αυτό, β) ο αιτών δεν πρέπει να διαθέτει ακίνητη ή/και κινητή περιουσία που μπορεί να αποτελεί πηγή εισοδήματος (εξαιρούνται τα περιουσιακά στοιχεία που εξυπηρετούν συνήθεις ανάγκες της οικογένειας και τα οποία καθορίζονται από τον εκάστοτε κοινωνικό λειτουργό), γ) ο αιτών δεν πρέπει να έχει προβεί σε αγορά ούτε να έχει κληρονομήσει κύρια ή εξοχική κατοικία τα τελευταία 5 χρόνια και τέλος, δ) ως εισόδημα λαμβάνονται όλα τα είδη εισοδήματος. Το χορηγούμενο ελάχιστο εισόδημα συνδυάζεται με κάποιες άλλες κοινωνικές παροχές (συμπεριλαμβάνεται η φροντίδα υγείας), με μηνιαία επιδόματα σε άτομα με αναπηρία, με επίδομα τοκετού και επίδομα θανάτου.

Το ύψος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος έχει οριστεί, με το υπ' αριθμόν 6 ψήφισμα του υπουργικού συμβουλίου της 15^{ης} Ιανουαρίου του 2009, στα 65BGN (Bulgarian Lev, λεβ Βουλγαρίας), ήτοι 33,23 ευρώ. Ωστόσο, το ποσό που χορηγείται σε κάθε δικαιούχο ,μηνιαίως και για όσο διάστημα υπάρχει ανάγκη, εξαρτάται από την ηλικία και την κοινωνικοοικονομική του κατάσταση και χαρακτηρίζεται ως *διαφοροποιημένο ελάχιστο εισόδημα*. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι από τη χορήγηση του εισοδήματος αποκλείονται αρκετές κατηγορίες ατόμων. Στον πίνακα 2.3α, παρουσιάζονται οι κατηγορίες των ατόμων που αποκλείονται από την παροχή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ενώ στον πίνακα 2.3β, οι κατηγορίες των δικαιούχων και το διαφοροποιημένο ελάχιστο εισόδημα που λαμβάνει κάθε κατηγορία. Το διαφοροποιημένο ελάχιστο εισόδημα αποτελεί ένα ποσοστό (διαφορετικό για κάθε κατηγορία δικαιούχων) του θεσμοθετημένου ελάχιστου

εγγυημένου εισοδήματος (EEE = 33,23 ευρώ). Στην περίπτωση που ο δικαιούχος υπάγεται σε περισσότερες από μία κατηγορίες, τότε λαμβάνει το ευνοϊκότερο ποσό.

Πίνακας 2.3α

Κατηγορίες ατόμων στη Βουλγαρία που δε δικαιούνται το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα

Κατηγορίες ατόμων που ΔΕ δικαιούνται το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα
Ενήλικες έως 30 ετών, που ζουν με τους γονείς τους, των οποίων το κατά κεφαλήν εισόδημα υπερβαίνει τρεις φορές το ποσό του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, εκτός αν αυτοί οι ενήλικες ή / και οι γονείς τους είναι άτομα με αναπηρία
Άτομα τα οποία, βάσει νόμου, πρέπει να συντηρηθούν από συγγενείς τους
Άτομα που είναι καταχωρημένα ως ιδιοκτήτες εταιρείας ή μέτοχοι εταιρείας
Άτομα τα οποία φιλοξενούνται για περισσότερο από 30 ημέρες στο στρατό, στο νοσοκομείο ή σε άλλα δημόσια ιδρύματα
Άτομα που φοιτούν σε ημερήσια ή νυχτερινά σχολεία, εξαιρουμένων των ατόμων με αναπηρία, των εγκύων και των γονέων που φροντίζουν παιδιά έως 3 ετών
Άτομα που έχουν αρνηθεί να καλλιεργήσουν δημόσια γη που τους έχει παραχωρηθεί

Πίνακας 2.3β

Κατηγορίες δικαιούχων του (διαφοροποιημένου) ελάχιστου εισοδήματος και αντίστοιχα ποσά αυτού

Δικαιούχοι του ελάχιστου εισοδήματος	Διαφοροποιημένο ελάχιστο εισόδημα (ως % του ΕΕΕ)	Διαφοροποιημένο ελάχιστο εισόδημα (σε ευρώ)
Παιδί ηλικίας 0-16 ετών (έως 20 ετών εάν σπουδάζει)	91	30,24
Παιδί ηλικίας 7-16 ετών με περισσότερες από 5 αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο	30	9,97
Παιδί ηλικίας 7-16 ετών που δεν πηγαίνει σχολείο	20	6,65
Παιδί ορφανό ή σε ανάδοχη οικογένεια	100	33,23
Παιδί με μόνιμη αναπηρία	100	33,23
Γονέας (μονογονεϊκή οικογένεια) που φροντίζει παιδί κάτω των 3 ετών	120	39,88
Γονέας (μονογονεϊκή οικογένεια) με παιδί ή παιδιά κάτω των 16 ετών (ή κάτω των 20 εάν σπουδάζουν)	100	33,23
Έγκυος γυναίκα 45 ημέρες πριν τον τοκετό και γονέας που φροντίζει παιδί κάτω των 3 ετών	100	33,23
Άτομο με μειωμένη ικανότητα για εργασία σε		

ποσοστό 50%-70%	100	33,23
Άτομο με μειωμένη ικανότητα για εργασία σε ποσοστό μεγαλύτερο του 70%	125	41,54
Άτομο που συγκατοικεί (με σύζυγο ή άλλον ενήλικα)	66 (ανά άτομο)	21,93 (ανά άτομο)
Άτομο κάτω των 65 ετών που ζει μόνο του	73	24,26
Άτομο άνω των 65 ετών	100	33,23
Άτομο άνω των 65 ετών που ζει μόνο του	140	46,52
Άτομο άνω των 75 ετών που ζει μόνο του	165	54,83

- **Γαλλία** (*Revenu de Solidarité Active, RSA - Εισόδημα Ενεργού Αλληλεγγύης*)

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα εισήχθη στη Γαλλία, το 1988, με την ονομασία «Ελάχιστο Εισόδημα Ένταξης» (*Revenu Minimum d'Insertion, RMI*). Την 1^η Ιουνίου του 2009, το ανωτέρω εισόδημα αντικαταστάθηκε από το Εισόδημα Ενεργού Αλληλεγγύης (*Revenu de Solidarité Active, RSA*), το οποίο παρέχεται σε άνεργους και μη, εφόσον οι διαθέσιμοι πόροι διαβίωσής τους είναι χαμηλότεροι από το ποσό του εισοδήματος αυτού.

Χορηγείται σε άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω (και σε μικρότερες ηλικίες, για εγκύους και άτομα που είναι γονείς), των οποίων η διαμονή στη Γαλλία είναι «σταθερή και αποτελεσματική». Προκειμένου να εγκριθεί η χορήγηση ή μη του επιδόματος αυτού, λαμβάνονται υπ' όψιν τόσο τα περιουσιακά στοιχεία του αιτούντος όσο και τα διάφορα είδη εισοδημάτων του (π.χ. εισόδημα από μισθωτή εργασία ή αυτοαπασχόληση, μισθός πρακτικής άσκησης, επίδομα ανεργίας, εισόδημα από διατροφή, γενικά οικογενειακά επιδόματα, παροχές ασθένειας σε χρήμα). Από το εισόδημα εξαιρούνται οι υποτροφίες, το επίδομα εργατικού ατυχήματος, το επίδομα θανάτου και το επίδομα επιστροφής στην εργασία. Οι δικαιούχοι διατηρούν το δικαίωμα διεκδίκησης και άλλων κοινωνικών παροχών (π.χ. πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη).

Τα ποσά του Εισοδήματος Ενεργού Ένταξης έχουν ως εξής: α) Για άτομο που ζει μόνο του είναι 499,31 ευρώ, β) για γονέα (μονογονεϊκή οικογένεια) με ένα παιδί 854,89 ευρώ, γ) για ζευγάρι με ένα παιδί 1.048,55 ευρώ και δ) για ζευγάρι με δύο παιδιά 1.248,77. Το ποσό δίνεται σε μηνιαία βάση. Εφόσον ο δικαιούχος διαθέτει κάποιο εισόδημα, τότε το ποσό που λαμβάνει αντιστοιχεί στη διαφορά που προκύπτει εάν από το Εισόδημα Ενεργού Ένταξης αφαιρεθεί το δικό του εισόδημα. Για παράδειγμα, εάν ένα άτομο που εργάζεται και είναι δικαιούχος του Εισοδήματος Ενεργού Ένταξης, κερδίζει από την εργασία του 300 ευρώ το μήνα, τότε θα λάβει από το κράτος 199,31 ευρώ το μήνα (δηλαδή €499,31 μείον €300,00). Το Εισόδημα Ενεργού Ένταξης χορηγείται για όσο χρονικό διάστημα υπάρχει ανάγκη ενώ γίνεται επανεξέταση των κριτηρίων, και ιδίως των λαμβανόμενων εισοδημάτων, κάθε τρεις μήνες. Ταυτόχρονα, ο δικαιούχος έχει την υποχρέωση να αναζητά εργασία (εφόσον είναι άνεργος) και να ακολουθεί όλες τις δραστηριότητες ενσωμάτωσης που προβλέπονται. Τέλος, ειδική μέριμνα λαμβάνεται, με τη χορήγηση διαφορετικών τύπων ελάχιστου εισοδήματος, για ειδικές κατηγορίες ατόμων όπως ηλικιωμένοι (*Allocation de solidarité aux personnes âgées, ASPA – Επίδομα αλληλεγγύης για τους ηλικιωμένους*) και άτομα με αναπηρίες (*Allocation pour adulte handicapé, AAH – Επίδομα ενηλίκων με αναπηρίες*). Το ποσό του *Επιδόματος αλληλεγγύης για τους ηλικιωμένους* είναι 792 ευρώ το μήνα για άτομο που ζει μόνο του και το ποσό του *Επιδόματος ενηλίκων με αναπηρίες* είναι 790,18 ευρώ το μήνα, ανεξάρτητα από τη σύνθεση του νοικοκυριού.

- **Γερμανία** (*Hilfe zum Lebensunterhalt - Βοήθεια Διαβίωσης*)

Το μέτρο του ελάχιστου εισοδήματος περιλαμβάνεται στον «Κοινωνικό Κώδικα³⁷» (*Sozialgesetzbuch*) της Γερμανίας και συγκεκριμένα στο 12^ο (XII) βιβλίο, το οποίο αφορά την Κοινωνική Πρόνοια και έχει τεθεί σε ισχύ από το 2005. Όσοι πολίτες βρίσκονται σε ανάγκη, διατηρούν το νόμιμο δικαίωμα απαίτησης του ελάχιστου εισοδήματος, προκειμένου να καλύψουν τα βασικά έξοδα διαβίωσής τους (τα έξοδα αυτά αφορούν τη σίτιση, τη στέγαση, την ένδυση, την προσωπική υγιεινή, τη θέρμανση και άλλες καθημερινές ανάγκες).

---

³⁷ Ο κώδικας αυτός περιέχει τα μέτρα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής πρόνοιας και απαρτίζεται από 12 βιβλία.

Δικαιούχοι μπορούν να είναι οι Γερμανοί υπήκοοι και οι πολίτες των χωρών που έχουν υπογράψει συμφωνίες κοινωνικής ασφάλισης με τη Γερμανία (π.χ. τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ), άλλοι αλλοδαποί (με περιορισμούς του δικαιώματος παροχών) και ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (πρόσφυγες εμφυλίου πολέμου). Για τους αιτούντες άσυλο και τους αλλοδαπούς που υποχρεώθηκαν νόμιμα να εγκαταλείψουν τη χώρα τους, ένα ειδικό σύστημα παροχών ισχύει, σύμφωνα με την Πράξη παροχών σε αιτούντα άσυλο (*Asylbewerberleistungsgesetz, AsylbLG*). Για την πρόσβαση στο ελάχιστο εισόδημα απαιτείται, επίσης, πραγματική διαμονή στη χώρα, ενώ δεν υπάρχουν περιορισμοί σχετικά με την ηλικία.

Λαμβάνονται υπ' όψιν όλα τα ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία, με εξαίρεση την κύρια κατοικία του αιτούντος, εφόσον είναι λογικού μεγέθους, και τα αγαθά τα οποία είναι απαραίτητα για την κάλυψη των αναγκών του αιτούντος (οι εξαιρέσεις αναφέρονται ρητώς στο νόμο). Αναφορικά με τα εισοδήματα, προσμετρώνται όλα τα έσοδα σε χρήμα, ενώ εξαιρούνται η βασική σύνταξη ανακούφισης των θυμάτων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι συντάξεις που καταβάλλονται για βλάβες στη ζωή, στο σώμα ή στην υγεία και, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι χορηγίες φιλανθρωπικών οργανισμών. Πέραν του ελάχιστου εισοδήματος, το οποίο χορηγείται σε μηνιαία βάση και εξαρτάται από τη σύσταση του νοικοκυριού, το κράτος καλύπτει πλήρως τα έξοδα σπιτιού και θέρμανσης (με την προϋπόθεση ότι αυτά είναι σε λογικό πλαίσιο) ενώ δεν υπάρχουν ειδικά δικαιώματα όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη.

Το εισόδημα χορηγείται για όσο χρονικό διάστημα υφίσταται η ανάγκη και το ποσό αυτού καθορίζεται, με σχετικό διάταγμα, την 1^η Ιουλίου κάθε έτους. Σε όλη τη γερμανική επικράτεια, από την 1^η Ιουλίου 2014, τα ποσά έχουν οριστεί ως εξής: Για ένα άτομο ή έναν γονέα (μονογονεϊκής οικογένειας) είναι 391 ευρώ, για παντρεμένο ζευγάρι και συντρόφους, γενικότερα, είναι 353 ευρώ (ανά άτομο), για παιδί κάτω των 6 ετών είναι 229 ευρώ, για παιδί μεταξύ 6 και 14 ετών είναι 261 ευρώ και για παιδί άνω των 14 ετών είναι 296 ευρώ. Ταυτόχρονα με το εισόδημα, μπορούν να δοθούν και άλλες παροχές³⁸.

---

³⁸ Οι παροχές αυτές δίνονται κατόπιν σχετικού αιτήματος και αφορούν:

- i) Πρόσθετες απαιτήσεις (*Mehrbedarfe*) για ορισμένες ομάδες (π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες, γυναίκες σε κατάσταση εγκυμοσύνης, άτομα που έχουν ανάγκη για συγκεκριμένη διατροφή λόγω ορισμένων ασθενειών).
- ii) Απαιτήσεις που καλύπτονται για μία φορά (*Einmalige Bedarfe*), όπως αρχικός εξοπλισμός μιας κατοικίας συμπεριλαμβανομένων των οικοσκευών, βασικά είδη

Ολοκληρώνοντας, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το εισόδημα που χορηγείται ως συμπληρωματικό σε ηλικιωμένους και σε άτομα με μειωμένη, λόγω προβλημάτων υγείας, βιοποριστική ικανότητα, χαρακτηρίζεται ως *Βασική ασφάλεια στα Γηρατειά και την Αναπηρία (Grundsicherung im Alter und bei Erwerbsminderung)*. Οι προϋποθέσεις χορήγησης είναι σχεδόν ίδιες με αυτές που αναφέρθηκαν για το ελάχιστο εισόδημα αλλά, όσον αφορά την ηλικία, για τους ηλικιωμένους είναι η ηλικία συνταξιοδότησης (τα 65 έτη) και για τα άτομα με αναπηρία η ηλικία των 18 ετών.

- **Δανία** (*Kontanthjælp - Κοινωνική Βοήθεια*)

Το ελάχιστο εισόδημα που παρέχει το κράτος της Δανίας σε όσους δε διαθέτουν επαρκείς πόρους για να αντιμετωπίσουν τις καθημερινές ανάγκες των ιδίων και των οικογενειών τους, αναφέρεται ως *Κοινωνική Βοήθεια (Kontanthjælp)* και είναι θεσμοθετημένο με τη νομοθετική πράξη Αρ. 190 της 24^{ης} Φεβρουαρίου 2012 που αφορά την ενεργό κοινωνική πολιτική.

Η ένταξη στους δικαιούχους εξαρτάται από την ηλικία, την εκπαίδευση, τη διάρκεια παραμονής στη χώρα και την ατομική ή οικογενειακή περιουσία/εισοδήματα. Αναφορικά με τα τελευταία, προσμετρώνται όλα τα είδη εισοδήματος. Στην περίπτωση που ο δικαιούχος είναι ηλικίας 18-29 ετών και δε διαθέτει κάποια επαγγελματική εξειδίκευση, το επίδομα που λαμβάνει χαρακτηρίζεται ως *Εκπαιδευτική Βοήθεια (uddannelseshjælp)* και τα λαμβανόμενα ποσά της βοήθειας είναι μικρότερα από τα αντίστοιχα της Κοινωνικής Βοήθειας (που χορηγείται σε όσους είναι άνω των 30 ετών ή στα άτομα ηλικίας 18-29 ετών εφόσον αυτά διαθέτουν εξειδίκευση πάνω σε κάποιο επάγγελμα). Το ελάχιστο εισόδημα δεν χορηγείται στην περίπτωση που ο δικαιούχος ή ο σύντροφός του κατέχει περιουσία, ακίνητη ή κινητή, επαρκή ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του. Από την περιουσία

ένδυσης συμπεριλαμβανομένων των ρούχων εγκυμοσύνης και γέννησης, αγορά και επισκευή ορθοπεδικών υποδημάτων καθώς και θεραπευτικών συσκευών και εξοπλισμού.

- iii) Εκπαιδευτικές ανάγκες (*Bedarfe für Bildung und Teilhabe*) για παιδιά, εφήβους και μαθητές, όπως μονοήμερες ή πολυήμερες σχολικές εκδρομές, εξατομικευμένα σχολικά είδη, μεταφορά από και προς το σχολείο, σίτιση (στο σχολείο ή το βρεφονηπιακό σταθμό), ενισχυτική διδασκαλία, συνδρομές σε συλλόγους και δαπάνες για πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις (έως 10 ευρώ το μήνα).

εξαιρούνται μόνο ποσά έως DKK³⁹ 10.000 (€1.341) για ένα άτομο ή έως DKK 20.000 (€2.682) για παντρεμένο ζευγάρι. Επίσης, κατά περίπτωση, μπορεί να εξαιρεθεί κεφάλαιο το οποίο είναι απαραίτητο για τη συντήρηση ενός τυπικού νοικοκυριού ή το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για επαγγελματικές ή εκπαιδευτικές ευκαιρίες του δικαιούχου ή των προστατευόμενων μελών του.

Τα βασικά ποσά που χορηγούνται, μηνιαίως και για όσο υπάρχει ανάγκη, ως *Κοινωνική Βοήθεια*, έχουν ως εξής:

- Άτομο κάτω των 30 ετών που ζει με έναν ή δύο γονείς: DKK 3.324 (€446)
- Άτομο κάτω των 30 ετών που ζει μόνο του: DKK 6.889 (€924)
- Άτομο κάτω των 30 ετών με ένα παιδί: DKK 13.575 (€1.820)
- Άτομο από 30 ετών και άνω: DKK 10.689 (€1.433)
- Άτομο από 30 ετών και άνω με ένα παιδί: DKK 14.203 (€1.904)

Τα βασικά ποσά που χορηγούνται, σε μηνιαία βάση και με απεριόριστη διάρκεια εφόσον εξακολουθεί να υφίσταται η ανάγκη, ως *Εκπαιδευτική Βοήθεια*, είναι:

- Άτομα που ζουν με έναν ή δύο γονείς: DKK 2524 (€338)
- Άτομα που ζουν μόνα τους: DKK 5857 (€785)
- Άτομα με ένα παιδί: DKK 11712 (€1571)

Τα ανωτέρω ποσά, τόσο αυτά που αφορούν την Κοινωνική Βοήθεια όσο και αυτά που αφορούν την Εκπαιδευτική Βοήθεια, ενδέχεται να υποστούν μείωση στην περίπτωση που ο δικαιούχος αρνηθεί συμμετοχή σε υποδεικνυόμενες δραστηριότητες ένταξης. Τα άτομα που λαμβάνουν τα βασικά αυτά ποσά ως βοήθεια (Κοινωνική ή Εκπαιδευτική) δικαιούνται επιπλέον: α) δωρεάν υπηρεσίες ιατρικής φροντίδας, β) επίδομα κατοικίας και γ) συμπληρωματική⁴⁰ χρηματική βοήθεια για την κάλυψη έκτακτων εξόδων της οικογένειας ή του σπιτιού. Τέλος, άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι κάθε είδους χρηματική βοήθεια υπόκειται σε φορολόγηση.

• **Εσθονία** (*Toimetulekutoetus - Εισοδηματική στήριξη*)

Το πρόγραμμα εισοδηματικής στήριξης της Εσθονίας βασίζεται στο νόμο περί Κοινωνικής Πρόνοιας του 1995. Κύριος στόχος του προγράμματος αυτού είναι να εγγυηθεί ότι, μετά την πληρωμή των βασικών εξόδων του σπιτιού (εντός

³⁹ DKK= Δανέζικες κορώνες (DKK 1 ≈ € 0,13)

⁴⁰ Στην περίπτωση των ατόμων που λαμβάνουν την Εκπαιδευτική Βοήθεια, η συμπληρωματική βοήθεια χορηγείται μόνον εφόσον δεν είναι δυνατή η έναρξη της εκπαίδευσής τους.

καθορισμένων ορίων), τα άτομα ή οι οικογένειες εξακολουθούν να έχουν πόρους ισοδύναμους με το ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης, το οποίο καθορίζεται σε ετήσια βάση από το εσθονικό κοινοβούλιο. Έτσι, το επίδομα αυτό χορηγείται σε όσους, αφού πληρώσουν για τα βασικά έξοδα του σπιτιού, απομένουν πόροι λιγότεροι από αυτούς που αντιστοιχούν στο ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης.

Δικαιούχοι μπορεί να είναι όλοι οι νόμιμοι κάτοικοι της Εσθονίας, ανεξαρτήτως ηλικίας. Παράλληλα με την αίτηση για το επίδομα, ο αιτών πρέπει να υποβάλλει, γραπτώς, λίστα στην οποία θα αναγράφονται τα ακίνητα και κινητά περιουσιακά στοιχεία του ιδίου και της οικογένειάς του. Εάν η σχετική επιτροπή αξιολόγησης εκτιμήσει ότι τα παραπάνω στοιχεία είναι αρκετά ώστε ο αιτών να αντιμετωπίσει τις ανάγκες διαβίωσης, τότε το κράτος αρνείται την παροχή εισοδηματικής στήριξης. Από την προσμετρούμενη περιουσία εξαιρούνται η κύρια κατοικία καθώς και αντικείμενα απαραίτητα για την καθημερινή ζωή, τις σπουδές ή την εργασία του αιτούντος και της οικογένειάς του.

Όσον αφορά τα εισοδήματα, εξαιρούνται εφάπαξ ποσά που καταβάλλονται στον αιτούντα ή σε κάποιο μέλος της οικογένειάς του από τον κρατικό προϋπολογισμό ή τον προϋπολογισμό των Δήμων, επιδόματα αναπηρίας, σπουδαστικά δάνεια που έχουν χορηγηθεί με εγγύηση του κράτους, υποτροφίες και επιδόματα μετακίνησης και στέγασης που χορηγούνται σε ανέργους, επιδόματα σπουδών, επίδομα τέκνου για το τρίτο και κάθε επόμενο παιδί και οικογενειακά επιδόματα. Δεν προβλέπεται στήριξη των δικαιούχων με επιπρόσθετες κοινωνικές παροχές, όπως π.χ. υπηρεσίες ιατρικής φροντίδας.

Τα ποσά του προγράμματος ελάχιστης διαβίωσης καταβάλλονται μηνιαίως από τους δήμους, είναι απεριόριστης διάρκειας εφόσον υπάρχει η ανάγκη ενώ κάθε μήνα γίνεται επανεξέταση του προγράμματος. Το ποσό της εισοδηματικής στήριξης είναι 90 ευρώ για άτομο που ζει μόνο του ή για τον «αρχηγό» της οικογένειας και 72 ευρώ ανά άτομο για κάθε άλλο μέλος της οικογένειας (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών). Στην περίπτωση που όλα τα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου είναι ανήλικα (< 18 ετών), έχει το δικαίωμα να λάβει συμπληρωματικό κοινωνικό βοήθημα (*Täiendav sotsiaaltoetus*), ύψους 15 ευρώ.

- **Ηνωμένο Βασίλειο**⁴¹ (*Income Support - Εισοδηματική Στήριξη*)

---

⁴¹ Στοιχεία έχουν αντληθεί και από την ιστοσελίδα <https://www.gov.uk/income-support>

Η εισοδηματική στήριξη που προσφέρει το Ηνωμένο Βασίλειο στους έχοντες ανάγκη περιλαμβάνεται στο μεταρρυθμιστικό νόμο περί Κοινωνικής Πρόνοιας του 2013.

Δικαιούχοι μπορεί να είναι άτομα άνω των 16 ετών και έως 64 ετών, που δεν είναι εγγεγραμμένοι ως άνεργοι, έχουν επιβεβαιωμένη παρουσία στη χώρα και είτε έχουν πολύ χαμηλό ή καθόλου εισόδημα (συμπεριλαμβάνονται τα εισοδήματα και οι καταθέσεις του συντρόφου), είτε εργάζονται σε καθεστώς υποαπασχόλησης (λιγότερο από 16 ώρες εβδομαδιαίως οι ίδιοι και ο σύντροφος λιγότερο από 24 ώρες εβδομαδιαίως). Λαμβάνεται υπ' όψιν το σύνολο της ακίνητης και κινητής περιουσίας και τα διάφορα εισοδήματα του δικαιούχου και του συντρόφου του ενώ εξαιρείται ρητώς η κύρια κατοικία. Οι καταθέσεις του αιτούντος και του συντρόφου του δεν πρέπει να ξεπερνούν τις 16.000 λίρες στερλίνες Αγγλίας (£16.000 ≈ € 22.107). Οι δικαιούχοι έχουν, επίσης, δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και δικαιούνται και επίδομα ενοικίου (το επίδομα αυτό χορηγείται από τις τοπικές κοινότητες).

Τα εβδομαδιαίως χορηγούμενα βασικά ποσά της εισοδηματικής στήριξης έχουν ως εξής:

- Άτομο ηλικίας 16-24 ετών: £57,35 (€80,37)
- Άτομο 25 ετών και άνω: £72,40 (€101,46)
- Ένας γονέας (μονογονεϊκή οικογένεια) ηλικίας 16-17 ετών: £57,35 (€80,37)
- Ένας γονέας (μονογονεϊκή οικογένεια) ηλικίας 18 και άνω: £72,40 (€101,46)
- Ζευγάρι ηλικίας κάτω των 18 ετών και οι δύο: £57,35 (€80,37)
- Ζευγάρι ηλικίας κάτω των 18 ετών και οι δύο - “υψηλότερη κλίμακα”⁴²: £86,65 (€121,43)
- Ζευγάρι εκ των οποίων ο ένας είναι κάτω των 18 και ο άλλος 18-24 ετών: £57,35 (€80,37)
- Ζευγάρι εκ των οποίων ο ένας είναι κάτω των 18 και ο άλλος άνω των 25 ετών: £72,40 (€101,46)
- Ζευγάρι εκ των οποίων ο ένας είναι κάτω των 18 και ο άλλος άνω των 18 ετών - “υψηλότερη κλίμακα”: £113,70 (€159,34)
- Ζευγάρι άνω των 18 ετών και οι δύο: £113,70 (€159,34)

---

⁴² Στην “υψηλότερη κλίμακα” εντάσσεται το ζευγάρι όταν ο ένας εκ των δύο είναι υπεύθυνος για κάποιο παιδί ή όταν καθένα από τα μέλη του ζευγαριού, αν δεν ήταν ζευγάρι, θα δικαιούταν επίδομα απασχόλησης και στήριξης ή επίδομα ευρέσεως εργασίας.

Η πληρωμή του ΕΕΕ γίνεται κάθε δύο εβδομάδες και διαρκεί για όσο διάστημα ισχύουν οι προϋποθέσεις του αιτούντος. Υπάρχουν κάποιες ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως άτομα με αναπηρία, άτομα που είναι υπεύθυνα για τη φροντίδα άλλων ατόμων και άτομα των οποίων οι σύντροφοι είναι συνταξιούχοι, που πέραν του παραπάνω βασικού εισοδήματος στήριξης, δικαιούνται και κάποια επιπρόσθετα επιδόματα (*Premiums*).

- **Ιρλανδία** (*Supplementary Welfare Allowance - Συμπληρωματικό Επίδομα Πρόνοιας*)

Το συμπληρωματικό επίδομα πρόνοιας που χορηγεί το κράτος της Ιρλανδίας σε όσους δε διαθέτουν επαρκείς πόρους για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών τους, περιλαμβάνεται στον ενοποιημένο νόμο του 2005 για την Κοινωνική Πρόνοια.

Δικαιούχοι μπορούν να είναι όσοι έχουν συνήθη διαμονή στην Ιρλανδία και πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις αναφορικά με τα περιουσιακά τους στοιχεία. Σχετικά με τα τελευταία, λαμβάνεται υπ' όψιν η συνολική αξία κινητής και ακίνητης περιουσίας⁴³ (εκτός από τα πρώτα €5.000) ενώ εξαιρούνται η κύρια κατοικία αλλά και περιουσία για ιδιωτική χρήση, όπως αγροκτήματα και επαγγελματικοί χώροι. Επίσης, προσμετρώνται όλα τα εισοδήματα. Τα άτομα που λαμβάνουν το προνοιακό αυτό επίδομα, δικαιούνται, επιπλέον, δωρεάν υγειονομική περίθαλψη, επίδομα νοικίου και επίδομα για καύσιμα.

Τα ποσά που παρέχονται, μηνιαίως και για απεριόριστο χρόνο (εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις), είναι: α) για άτομο που ζει μόνο του 806 ευρώ, β) για ζευγάρι χωρίς παιδιά 1.347 ευρώ, γ) για ζευγάρι με ένα παιδί 1.476 ευρώ, δ) για έναν γονέα με ένα παιδί 935 ευρώ. Γενικά, για κάθε παιδί, ανεξαρτήτως ηλικίας, δίνονται 129 ευρώ το μήνα.

- **Ιταλία** (*Reddito di base/ Reddito di cittadinanza - Βασικό εισόδημα/Εισόδημα του πολίτη*)

Η Ιταλία δε διαθέτει κάποιο εθνικό σύστημα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, αν και στο παρελθόν έχει επιχειρηθεί η εισαγωγή του. Συγκεκριμένα, το 1999 θεσπίστηκε το Ελάχιστο Εισόδημα σε εθνικό επίπεδο και έγινε πιλοτική εφαρμογή αυτού από το 1999 έως και το 2004, σε 39 δήμους, αρχικά, και στη συνέχεια

---

⁴³ Ως αξία της ακίνητης περιουσίας ορίζεται η αγοραστική αξία των ακινήτων μείον την αξία των ακινήτων που είναι υποθηκευμένα (στην περίπτωση που υπάρχουν τέτοια).

επεκτάθηκε σε 305 δήμους. Το 2004, σχεδιάστηκε από την κυβέρνηση ένα νέο σύστημα ελάχιστης εισοδηματικής στήριξης, με την ονομασία «*Reddito di ultima istanza*» («*Εισόδημα έσχατης ανάγκης*»), το οποίο, όμως, τελικά δεν χρηματοδοτήθηκε.

Σήμερα, μόνο σε επίπεδο περιφερειών παρέχεται ένα είδος ελάχιστου εισοδήματος (*Reddito di base/ Reddito di cittadinanza, Βασικό εισόδημα/Εισόδημα του πολίτη*). Οι κανονισμοί που διέπουν την κοινωνική αυτή παροχή και αφορούν το ύψος του επιδόματος, τα ηλικιακά όρια και τα περιουσιακά και εισοδηματικά κριτήρια, αναφέρονται στη Νομοθεσία κάθε περιφέρειας.

Κοινό στοιχείο σε όλες τις περιφέρειες αποτελεί το γεγονός ότι ο υποψήφιος δικαιούχος υποβάλλει στην τοπική κοινότητα το ISEE (*Indicatore della Situazione Economica Equivalente*, δηλαδή Δείκτης Ισοδύναμης Οικονομικής Θέσης), στο οποίο είναι καταγεγραμμένη η ετήσια κινητή και ακίνητη περιουσία του δικαιούχου και της οικογένειάς του, και ανάλογα με τις διατάξεις που ισχύουν στην κοινότητα εγκρίνεται ή όχι η παροχή του επιδόματος.

- **Ισπανία⁴⁴** (*Rentas Mínimas de Inserción – Ελάχιστο Εισόδημα Ένταξης*)

Όπως η Ιταλία, η Ισπανία διαθέτει συστήματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε τοπικό, μόνο, επίπεδο. Συγκεκριμένα, πρόκειται για 19 διαφορετικά συστήματα ΕΕΕ, κατ' αντιστοιχία με την ύπαρξη των 17 αυτόνομων περιφερειών/κοινοτήτων (Ανδαλουσία, Αραγονία, Αστουρία, Βαλεαρίδες Νήσοι, Χώρα των Βάσκων, Κανάριες Νήσοι, Κανταβρία, Καστίλλη-Μάντσα, Καστίλλη-Λεόν, Καταλονία, Εστρεμαδούρα, Γαλικία, Μαδρίτη, Βαλένθια, Ριόχα, Μούρθια, Ναβάρρα) και των 2 αυτόνομων πόλεων (Θεούτα, Μελίγια).

Κοινό στοιχείο όλων των συστημάτων είναι η ύπαρξη ενός δεδομένου ανώτατου ορίου (διαφορετικό για κάθε περιφέρεια) αναφορικά με το ύψος των εισοδημάτων και των περιουσιακών στοιχείων που μπορεί να κατέχει κάθε δικαιούχος (άτομο ή οικογένεια). Επίσης, στην πλειοψηφία των κοινοτήτων, για την ένταξη στο σύστημα του ΕΕΕ, το κατώτατο ηλικιακό όριο είναι τα 25 έτη και το ανώτατο τα 65 έτη και απαιτείται μόνιμη διαμονή στην Ισπανία διάρκειας 3 έως 5 ετών. Όσον αφορά τη διαμονή, στις περισσότερες περιφέρειες υπάρχει και επιπλέον απαίτηση για ελάχιστο χρόνο μόνιμης διαμονής σε αυτές, που κυμαίνεται από 12 έως 36 μήνες, ανάλογα με

---

⁴⁴ Τα στοιχεία προέρχονται από Graciela Malgesini, *Report on Minimum Income Schemes in Spain*, European Minimum Income Network (EMIN), 2014.

το τί ισχύει σε κάθε μία. Στην περίπτωση που κάποια οικογένεια που λαμβάνει το ΕΕΕ σε κάποια περιφέρεια μετακομίσει σε μία άλλη, χάνει το δικαίωμα λήψης της παροχής.

Το ποσό που χορηγείται μηνιαίως σε κάθε περιφέρεια είναι διαφορετικό. Ο μέσος όρος, για το έτος 2012, ήταν €420,55 το μήνα, με το μέγιστο ποσό ΕΕΕ να σημειώνεται στην κοινότητα της Ναβάρα (€641,40/μήνα) και το ελάχιστο στη Μούρθια και στη Θεούτα (€300,00/μήνα). Η χρονική διάρκεια παροχής του εισοδήματος κυμαίνεται από 6 έως 12 μήνες, με δυνατότητα παράτασης εφόσον πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι οι δράσεις και τα μέτρα για την προώθηση της απασχόλησης δε σχετίζονται με την καταβολή του ΕΕΕ. Τέλος, σχετικά με την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, οι δικαιούχοι δεν απολαμβάνουν ειδικά δικαιώματα στις υπηρεσίες υγείας ενώ μπορούν να αιτηθούν επιδόματος ενοικίου, εφόσον δεν έχουν ιδιόκτητη κατοικία.

- **Κύπρος⁴⁵** (*Δημόσιο Βοήθημα/Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα*)

Το Δημόσιο Βοήθημα ή ΕΕΕ που χορηγεί, σήμερα, η Δημοκρατία της Κύπρου σε όσους πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, βασίζεται σε σχετικό νόμο («*Ο περί Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος και γενικότερα περί Κοινωνικών Παροχών Νόμος του 2014*») που έχει τεθεί σε ισχύ στις 11 Ιουλίου του 2014.

Δικαιούχοι μπορεί να είναι άτομα ή οικογένειες⁴⁶ που έχουν νόμιμη και συνεχή διαμονή στη Δημοκρατία της Κύπρου (ως εκ τούτου, δεν δικαιούνται το ΕΕΕ άτομα που ζουν στην κατεχόμενη Κύπρο) τα τελευταία 5 ,τουλάχιστον, έτη και πληρούν συγκεκριμένα περιουσιακά και εισοδηματικά κριτήρια. Δεν έχουν δικαίωμα αίτησης μοναχοί των μοναστηριών, άτομα που υπηρετούν τη θητεία τους ως εθνοφρουροί,

---

⁴⁵ Στοιχεία έχουν αντληθεί και από την ιστοσελίδα www.mlsi.gov.cy

⁴⁶ Η οικογένεια περιλαμβάνει:

- i) τον αιτούντα/δικαιούχο
- ii) τον/την σύζυγο εφόσον αυτός/αυτή διαμένει στην ίδια κατοικία με τον αιτούντα/δικαιούχο
- iii) τα ανήλικα παιδιά του, εφόσον διαμένουν στην ίδια κατοικία με τον αιτούντα/δικαιούχο
- iv) τα ενήλικα παιδιά του που είναι άγαμα και ηλικίας κάτω των 28 ετών ανεξάρτητα του χώρου διαμονής τους, εφόσον διαμένουν στη Δημοκρατία της Κύπρου.

Σε περίπτωση άγαμου ορφανού προσώπου ηλικίας κάτω των 28 ετών, η οικογένεια περιλαμβάνει τον αιτούντα/δικαιούχο (που είναι το εν λόγω άτομο) και τα άγαμα αδέρφια του κάτω των 18 ετών.

εκούσια άνεργοι και φοιτητές πλήρους φοίτησης (εκτός εάν αυτοί είναι ορφανοί ή άτομα με αναπηρία ή άτομα που κατά τη συμπλήρωση του 18 έτους τους τελούσαν υπό τη φροντίδα του Διευθυντή των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας).

Αναφορικά με τα περιουσιακά στοιχεία, το σύνολο της ακίνητης περιουσίας του αιτούντος και της οικογένειάς του δεν πρέπει να υπερβαίνει τις €100.000 με βάση την εκτίμηση του Κτηματολογίου. Από τον υπολογισμό της αξίας της ακίνητης περιουσίας εξαιρείται η κύρια κατοικία στην οποία διαμένει ο αιτών εφόσον το εμβαδόν αυτής δεν ξεπερνά τα 150τ.μ. αν ο αιτών ζει μόνος ή τα 300τ.μ. στην περίπτωση οικογένειας. Όσον αφορά τις καταθέσεις του αιτούντος και της οικογένειάς του, αυτές δεν πρέπει να ξεπερνούν τις €5.000 συν €1.000 για κάθε πρόσθετο μέλος της οικογένειας ενώ όσον αφορά τα λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία (π.χ. ομόλογα, μετοχές, ασφαλιστήρια συμβόλαια, εισπρακτέοι λογαριασμοί) που βρίσκονται στην κατοχή της οικογένειας, η συνολική αξία αυτών δεν πρέπει να υπερβαίνει τις €5.000.

Στα εισοδήματα λαμβάνονται υπ' όψιν το εισόδημα από μισθωτή εργασία ή αυτοαπασχόληση, το εισόδημα από σύνταξη (γήρατος ή αναπηρική), η διατροφή, το εισόδημα από αξιοποίηση περιουσίας (π.χ. από ενοίκια ή τόκους) που ανήκει στην οικογένεια, επιδόματα εξωτερικού, επίδομα ανεργίας, επιδόματα τέκνων, επίδομα μονογονεϊκής οικογένειας και άλλα κοινωνικά επιδόματα. Από τα εισοδήματα εξαιρούνται το επίδομα εθνοφρουρού, τα επιδόματα αναπηρίας, οι υποτροφίες, το επίδομα τοκετού, το επίδομα κηδείας, οι χορηγίες φιλανθρωπικών οργανισμών, οποιοδήποτε επίδομα λαμβάνεται με βάση το Σχέδιο Ενίσχυσης των Συνταξιούχων με Χαμηλά Εισοδήματα καθώς και μηνιαία εισοδήματα έως €512 που λαμβάνουν τα τέκνα και προέρχονται από σχέδια κατάρτισης και απόκτησης πρακτικής εμπειρίας.

Το μηνιαίο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα το οποίο παρέχεται σε κάθε δικαιούχο και την οικογένειά του είναι η διαφορά του συνολικού μηνιαίου ποσού του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και του συνολικού μηνιαίου ποσού του εισοδήματος⁴⁷ του

---

⁴⁷ Από το μηνιαίο εισόδημα από εργασία είτε για τον αιτούντα/δικαιούχο, είτε για τον/την σύζυγο, δεν λαμβάνονται υπόψη τα πρώτα €170, εάν το εισόδημα είναι μεγαλύτερο από €500.

Για εισοδήματα μικρότερα των €500, το ποσό που δεν λαμβάνεται υπόψη υπολογίζεται ως εξής:

- τα πρώτα €50 δεν λαμβάνονται υπόψη, και
- από τα επόμενα €50 μέχρι τα €200, δεν λαμβάνεται υπόψη το 40% αυτού του μέρους του εισοδήματος, και

δικαιούχου και της οικογένειάς του. Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα αποτελείται:

α) από το μηνιαίο ποσό που αντιστοιχεί στις ανάγκες διαβίωσης (αναφέρονται στο νόμο ως *ελάχιστο καλάθι διαβίωσης*) του δικαιούχου και της οικογένειάς του και

β) από το μηνιαίο ποσό που χορηγείται ως παροχή στέγασης. Το τελευταίο αφορά είτε επίδομα ενοικίου είτε ποσό για την πληρωμή τόκων στεγαστικού δανείου (το ποσό αυτό καταβάλλεται απ' ευθείας στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα). Το ύψος του ΕΕΕ που σχετίζεται με το ελάχιστο καλάθι διαβίωσης είναι €480 ανά μήνα για τον αιτούντα/δικαιούχο, €240 ανά μήνα για το/τη σύζυγο και κάθε μέλος της οικογένειας άνω των 14 ετών και €144 ανά μήνα για κάθε μέλος της οικογένειας κάτω των 14 ετών. Το ύψος του επιδόματος ενοικίου εξαρτάται από την πόλη διαμονής και από τη σύνθεση της οικογένειας (βλ. Πίνακα 2.4). Το ποσό για την πληρωμή των τόκων του στεγαστικού δανείου δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από το μέγιστο ποσό του επιδόματος ενοικίου. Στους δικαιούχους καταβάλλονται, επίσης, τα δημοτικά και άλλα παρόμοια τέλη ενώ λαμβάνουν και δωρεάν υγειονομική περίθαλψη. Δεν υπάρχει περιορισμός στη διάρκεια παροχής του ΕΕΕ εφόσον, βέβαια, υφίστανται οι προϋποθέσεις.

Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι κάθε δικαιούχος που είναι ικανός για εργασία, πέραν των κριτηρίων που έχουν αναφερθεί, πρέπει να είναι συνεπής προς ορισμένες υποχρεώσεις, προκειμένου να συνεχίσει να λαμβάνει το Δημόσιο

-
- από τα επόμενα €200 μέχρι τα €500, δεν λαμβάνεται υπόψη το 20% αυτού του μέρους του εισοδήματος.
Για παράδειγμα, εάν το εισόδημα από εργασία είναι €400 το μήνα, δεν υπολογίζονται τα €150.

Από το μηνιαίο εισόδημα από εργασία για κάθε ενήλικο τέκνο που είναι κάτω των 28 ετών, τα πρώτα €480 λαμβάνονται υπόψη μόνο κατά 50%. Αυτό σημαίνει ότι για εισόδημα τέκνου μέχρι και €480, δεν μειώνεται καθόλου η παροχή του ΕΕΕ για την υπόλοιπη οικογένεια, αφού στο μηνιαίο επίδομα θα εξακολουθήσουν να υπολογίζονται και τα €240 για το τέκνο αυτό. Για εισοδήματα τέκνου που υπερβαίνουν τα €480, μόνο ένα μικρό μέρος λαμβάνεται υπόψη ως εισόδημα της οικογένειας, ως εξής:

- από τα επόμενα €480-€1000 λαμβάνεται υπόψη το 10% αυτού του μέρους του εισοδήματος, και
- από τα επόμενα €1000 μέχρι €2000 λαμβάνεται υπόψη το 15% αυτού του μέρους του εισοδήματος, και
- για εισοδήματα του τέκνου που υπερβαίνουν τα €2000, λαμβάνεται υπόψη το 20% αυτού του μέρους του εισοδήματος.

Για παράδειγμα, εάν το ενήλικο τέκνο που είναι κάτω των 28 ετών εργάζεται με καθαρό μισθό €1500, τότε ως εισόδημα της οικογένειας για σκοπούς υπολογισμού του ΕΕΕ θα υπολογίζονται μόνο τα €370, εκ των οποίων τα πρώτα €240 αφορούν το ποσό που θα υπολογίζεται ως ΕΕΕ για τις ανάγκες του τέκνου αυτού.

Εάν ο αιτών/δικαιούχος ή ο/η σύζυγος είναι ανάπηρο πρόσωπο, τότε δεν λαμβάνονται υπόψη ως εισόδημα τα πρώτα €512 από το εισόδημα από εργασία.

Βοήθημα. Συγκεκριμένα, οφείλει να εγγραφεί ως άνεργος στο Μητρώο της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, να αποδεχθεί εργασία την οποία είναι ικανός και έχει τις δεξιότητες να εκτελέσει, να μην παραιτείται εκούσια από την εργασία του έξι μήνες πριν από την υποβολή της αίτησης για παροχή ΕΕΕ ή μετά την υποβολή της αίτησης για παροχή ΕΕΕ και καθ' όλη την περίοδο που λαμβάνει ΕΕΕ, να συμμετέχει σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ή /και εκπαιδευτικά μαθήματα εφόσον του προταθούν, να συμμετέχει σε ειδικό σχέδιο κοινωφελούς εργασίας που εγκρίνεται από τον αρμόδιο υπουργό , να αποδέχεται την παροχή υπηρεσιών εξατομικευμένης προσέγγισης από ειδικευμένους Συμβούλους Απασχόλησης της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, να συμμετέχει σε προγράμματα ανάπτυξης της κοινωνικής αυτονομίας, να αποδέχεται συναντήσεις και επισκέψεις στην κατοικία του για επί τόπου αξιολόγηση των δεδομένων του από αρμόδιους λειτουργούς σχετικά με τον προγραμματισμό δράσεων για την επαγγελματική, συμβουλευτική καθοδήγηση και την ψυχοκοινωνική στήριξη και την κοινωνική αποκατάσταση του, να αποδέχεται κοινωνική παρέμβαση και να τηρεί οποιεσδήποτε άλλες υποχρεώσεις απορρέουν από τις διατάξεις της νομοθεσίας.

Πίνακας 2.4

Μέγιστα ποσά επιδόματος ενοικίου ανάλογα με την πόλη διαμονής και τη σύνθεση της οικογένειας στην Κύπρο

(Πηγή <http://www.mlsi.gov.cy>)

Σύνθεση οικογένειας αιτούντος/δικαιούχου	Μέγιστο ποσό επιδόματος ενοικίου		
	Λευκωσία/Λεμεσός/Αμμόχωστος (€2,80/m ²)	Λάρνακα (€2,45/m ²)	Πάφος (1,75/m ²)
Άτομο που ζει μόνο του ή ζεύγος χωρίς παιδιά	€154	€134,75	€96,25
Ζεύγος με 1 παιδί ή 2 ανήλικα παιδιά ίδιου φύλου	€224	€196	€140
Μονογονεϊκή οικογένεια με 1 παιδί	€224	€196	€140
Ζεύγος με 1 ανήλικο και 1 ενήλικο παιδί	€280	€245	€175
Ζεύγος με 3 ανήλικα παιδιά	€280	€245	€175
Μεγαλύτερες οικογένειες (για κάθε 2 ανήλικα ή ένα ενήλικο)	Επιπλέον €56	Επιπλέον €49	Επιπλέον €35
Για άτομο με αναπηρία	Επιπλέον €70	Επιπλέον €61,25	Επιπλέον €43,75

- **Λετονία** (*Pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai – Προνόμιο Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος*)

Το επίδομα που παρέχει η Λετονία ώστε να εξασφαλίσει ένα ελάχιστο εισόδημα σε κάθε μέλος νοικοκυριού που βρίσκεται σε ανάγκη, εμπεριέχεται στο Νόμο για τις Κοινωνικές Υπηρεσίες και την Κοινωνική Βοήθεια της 31^{ης} Οκτωβρίου 2002. Το ύψος του επιδόματος, τα κριτήρια επιλεξιμότητας και οι διαδικασίες υπολογισμού και πληρωμής ορίζονται από την κεντρική κυβέρνηση ενώ υπεύθυνοι για την καταβολή και τη χρηματοδότηση του ΕΕΕ είναι οι δήμοι.

Το επίδομα χορηγείται σε ένα άτομο ή στα μέλη μιας οικογένειας με ανάγκη για οικονομική βοήθεια, ανεξαρτήτως ηλικίας, αρκεί να είναι νόμιμοι κάτοικοι της Λετονίας και να πληρούν τα περιουσιακά και εισοδηματικά κριτήρια που ορίζονται από το νόμο. Από τη χορήγηση του επιδόματος αποκλείονται τρόφιμοι φυλακών και όσοι φιλοξενούνται για μεγάλο χρονικό διάστημα σε δημόσια ιδρύματα. Κατά τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων, προσμετράται η συνολική ακίνητη και κινητή περιουσία του αιτούντος και των μελών της οικογένειας, με εξαίρεση την κύρια κατοικία, την περιουσία και τις καταθέσεις των παιδιών, τον οικιακό εξοπλισμό και τα είδη ένδυσης, ορισμένα κομμάτια της ακίνητης περιουσίας που ορίζονται από τον κάθε δήμο (περιλαμβάνονται οι αγροτικές και δασικές εκτάσεις), καταθέσεις μέχρι κάποιο συγκεκριμένο ποσό που ορίζεται από τους δήμους, το αυτοκίνητο ή άλλο όχημα (και αυτό αφήνεται στην κρίση του δήμου) καθώς και μετοχές που δεν μπορούν να ρευστοποιηθούν.

Στα εισοδήματα που λαμβάνονται υπ' όψιν περιλαμβάνονται εισοδήματα από έμμισθη εργασία και άλλες οικονομικές δραστηριότητες, κρατικές παροχές κοινωνικής ασφάλισης, συντάξεις, επιχορηγήσεις, αποζημιώσεις, μίσθωση και εκποίηση κινητής και ακίνητης περιουσίας (τους τελευταίους 12 μήνες), έσοδα από επιχειρηματικές δραστηριότητες και αγροτικές επιδοτήσεις, μερίσματα, διατροφή που πληρώνει ο σύζυγος ή ο γονέας που ζει χωριστά και άλλα έσοδα. Εξαιρέσεις αποτελούν το επίδομα τοκετού, το επίδομα ανατροφής παιδιού με αναπηρία ή φροντίδας ενήλικα με αναπηρία, το επίδομα κηδείας, το φοιτητικό δάνειο, το επίδομα παιδιών που πάσχουν από κοιλιοκάκη, οι χορηγίες φιλανθρωπικών ιδρυμάτων καθώς και ορισμένα οφέλη από τους δήμους.

Επιπλέον του προνομίου του ΕΕΕ, στους δικαιούχους παρέχονται δωρεάν υπηρεσίες ιατρικής φροντίδας και επίδομα για την κάλυψη του ενοικίου και των

υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Το τελευταίο αναλαμβάνουν εξολοκλήρου οι δήμοι και το ποσό που προσφέρεται διαφέρει από δήμο σε δήμο, ανάλογα με τους διαθέσιμους κοινοτικούς πόρους.

Αναφορικά με το ποσό που χορηγείται ως ΕΕΕ, αυτό εξαρτάται από το εισόδημα κάθε μέλους της οικογένειας και ισούται, για κάθε μέλος, με το ΕΕΕ που ορίζει το υπουργικό συμβούλιο (για το 2014 είναι €49,80 το μήνα) μείον το μηνιαίο εισόδημα του μέλους (ως τέτοιο λαμβάνεται το μέσο μηνιαίο εισόδημα των τελευταίων 3 μηνών). Στην περίπτωση που οι δικαιούχοι ανήκουν σε κάποια ειδική κατηγορία⁴⁸, τότε είναι στη δικαιοδοσία κάθε δήμου να αυξήσει το ποσό των €49,80 (που έχει οριστεί ως ΕΕΕ από το υπουργικό συμβούλιο), με ανώτατο όριο τα €128,06. Ωστόσο, η πλειοψηφία των δήμων εφαρμόζει αυτό που ορίζεται από την κεντρική κυβέρνηση. Η διάρκεια χορήγησης του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κυμαίνεται από 3 έως 6 μήνες. Μετά την παρέλευση του χρονικού αυτού διαστήματος, υπάρχει η δυνατότητα ανανέωσης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις.

- **Λιθουανία** (*Socialinė pašalpa – Κοινωνικό Βοήθημα*)

Ο νόμος περί χρηματικής Κοινωνικής Βοήθειας σε άπορους κατοίκους της Λιθουανίας, της 1^{ης} Δεκεμβρίου του 2011 (αριθμός Χi-1772) , περιλαμβάνει τη χορήγηση του Κοινωνικού Βοηθήματος σε άτομα ή οικογένειες που δεν μπορούν με τα δικά τους μέσα να αντιμετωπίσουν τις βασικές τους ανάγκες.

Δικαιούχοι του Κοινωνικού Βοηθήματος μπορεί να είναι άτομα που ζουν μόνα τους ή τα μέλη μιας οικογένειας, μόνιμοι κάτοικοι της Λιθουανίας, οποιασδήποτε ηλικίας, με ανεπαρκές εισόδημα, εργαζόμενοι ή οικονομικά ανενεργοί⁴⁹ και χωρίς σημαντικά περιουσιακά στοιχεία.

Στην περιουσία λαμβάνεται υπ' όψιν το σύνολο της κινητής και ακίνητης περιουσίας, ακόμη και τα υπό κατασκευή κτίρια και οι δασικές εκτάσεις. Στα

---

⁴⁸ Τις κατηγορίες αυτές ορίζουν οι δήμοι. Σε αυτές μπορεί να ανήκουν μαθητές ή φοιτητές, ορφανά και παιδιά ηλικίας έως 24 ετών, που δεν έχουν γονική μέριμνα και πρέπει να ζήσουν ανεξάρτητα, ο κηδεμόνας σε οικογένειες με παιδιά, άτομα με μακρόχρονη (πάνω από ένα μήνα) εργασιακή ανικανότητα και άλλοι.

⁴⁹ Στους οικονομικά ανενεργούς περιλαμβάνονται: άνεργοι εγγεγραμμένοι στο ταμείο ανεργίας, σπουδαστές πλήρους φοίτησης (έως 24 ετών), συνταξιούχοι λόγω γήρατος ή αναπηρίας, άτομα που φροντίζουν ανάπηρο ή σοβαρά άρρωστο μέλος της οικογένειας, άτομα που φροντίζουν παιδί ηλικίας έως 3 ετών ή έως 8 ετών αν το παιδί δεν μπορεί να παρακολουθήσει το πρόγραμμα κάποιου εκπαιδευτικού ιδρύματος (είτε επειδή δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα είτε κατόπιν σύστασης ιατρού).

εισοδήματα προσμετρώνται τα περισσότερα είδη εισοδήματος (χωρίς τους φόρους και τις κρατικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης) ενώ εξαιρούνται κοινωνικές παροχές σε χρήμα που βασίζονται στο νόμο περί Κοινωνικών Υπηρεσιών, έκτακτες επιχορηγήσεις, ειδικά κοινωνικά επιδόματα, αποζημιώσεις για την περιθάλψη, εισόδημα από καλλιεργήσιμη γη συνολικής έκτασης μικρότερης των χιλίων στρεμμάτων, χρηματικές δωρεές φιλανθρωπικών οργανώσεων και υποτροφίες για φοιτητές ανώτατων και τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Το ποσό που χορηγείται μηνιαίως εξαρτάται από το λαμβανόμενο εισόδημα ενός ατόμου ή των μελών μιας οικογένειας. Για άτομο που ζει μόνο του ή για τον «αρχηγό» μίας οικογένειας, το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 100% της διαφοράς που προκύπτει μεταξύ του κρατικού εισοδήματος στήριξης (είναι €101 ανά άτομο) και του μέσου εισοδήματος της οικογένειας (ανά άτομο). Το δεύτερο μέλος λαμβάνει το 80% της διαφοράς αυτής ενώ το τρίτο και κάθε επόμενο μέλος το 70%. Στην περίπτωση που δικαιούχος μιας οικογένειας είναι μόνο το παιδί (ή τα παιδιά) τότε αυτό λαμβάνει το 100% (εάν υπάρχει 2^ο παιδί το 80% και από το τρίτο και πέρα το 70%). Έτσι, για παράδειγμα για μία οικογένεια χωρίς κάποιο εισόδημα, το πρώτο μέλος θα λάβει 101 ευρώ, το δεύτερο μέλος 80,8 ευρώ και το τρίτο (όπως και κάθε επόμενο) 70,7 ευρώ. Το Κοινωνικό Βοήθημα καταβάλλεται από τους δήμους (από τον προϋπολογισμό των οποίων και χρηματοδοτείται) για χρονικό διάστημα 3 μηνών και μπορεί να ανανεωθεί (απεριόριστος αριθμός ανανεώσεων), αν, στο μεταξύ, δεν έχουν αλλάξει οι συνθήκες διαβίωσης.

Στο πλαίσιο της Κοινωνικής βοήθειας σε μετρητά, πέραν του παραπάνω κοινωνικού βοηθήματος, χορηγείται και επίδομα για τα έξοδα θέρμανσης του σπιτιού και για τα έξοδα κατανάλωσης ζεστού και πόσιμου νερού (*Būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens ir karšto vandens išlaidų kompensacijos*). Το επίδομα αυτό καταβάλλεται από τους δήμους αλλά η χρηματοδότησή του γίνεται από στοχευμένες επιδοτήσεις που προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό (σε πιλοτική βάση, 5 δήμοι πληρώνουν το ποσό αυτό από τους δικούς τους προϋπολογισμούς). Οι προϋποθέσεις χορήγησης είναι ίδιες με αυτές του Κοινωνικού Βοηθήματος. Οι δικαιούχοι της Κοινωνικής Βοήθειας δεν έχουν δωρεάν πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες.

- **Λουξεμβούργο** (*Revenu Minimum Garanti – Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα*)

Το μέτρο του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος εισήχθη στο Λουξεμβούργο τον Ιούλιο του 1986. Στις 29 Απριλίου του 1999, με σχετικό νόμο, έγιναν τροποποιήσεις αναφορικά με τα κριτήρια επιλεξιμότητας, οι οποίες ισχύουν μέχρι σήμερα.

Το Ελάχιστο αυτό Εγγυημένο Εισόδημα αποτελείται είτε α) από το *Επίδομα Ένταξης (indemnité d'insertion)*, το οποίο αφορά αυτούς που είναι κάτω από 60 ετών, είναι άνεργοι, ικανοί για εργασία και οφείλουν να αναζητήσουν εργασία και να επανενταχθούν είτε β) από το *Συμπληρωματικό Επίδομα (allocation complémentaire)* το οποίο αφορά νοικοκυριά που, ακόμη και έχουν κάποια έσοδα, δεν απολαμβάνουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης (το ποσό που παρέχεται ισούται με το καθορισμένο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα μείον τα έσοδα του νοικοκυριού) είτε γ) από συνδυασμό των δύο παραπάνω, εφόσον το επιτάσσει η σύνθεση του νοικοκυριού. Το Συμπληρωματικό Επίδομα καταβάλλεται είτε από το δήμο στον οποίο ανήκει ο δικαιούχος είτε από το Εθνικό Ταμείο Αλληλεγγύης ενώ το Επίδομα Ένταξης καταβάλλεται αποκλειστικά από το Εθνικό Ταμείο Αλληλεγγύης.

Δικαιούχοι του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος μπορεί να είναι όσοι διαμένουν νόμιμα στο Λουξεμβούργο⁵⁰, είναι ηλικίας άνω των 25 ετών (εξαιρούνται άτομα με εργασιακή ανικανότητα και άτομα που είτε ανατρέφουν παιδί είτε φροντίζουν άτομο με αναπηρία) και η περιουσία και τα εισοδήματά τους δεν είναι αρκετά ώστε να τους προσφέρουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής. Για την εκτίμηση της περιουσίας, τόσο τα ακίνητα περιουσιακά στοιχεία (στο Λουξεμβούργο και το εξωτερικό) όσο και τα κινητά μετατρέπονται σε ετήσια πρόσοδο, βάσει πολλαπλασιαστών που ορίζονται στους κανονισμούς του Δουκάτου του Λουξεμβούργου.

Αναφορικά με τα εισοδήματα, προσμετράται το σύνολο των ακαθάριστων εσόδων (εξαιρείται το 30% του εισοδήματος από εργασία) καθώς και εισοδήματα και παροχές του συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας (εξαιρούνται το επίδομα τέκνων, το επίδομα τοκετού και το επίδομα μακροχρόνιας φροντίδας). Οι δικαιούχοι υπάγονται σε ασφάλιση για ασθένεια και δικαιούνται και επίδομα ενοικίου, το μέγιστο ποσό του οποίου φτάνει τα €123,95.

---

⁵⁰ Για τους υπηκόους των κρατών μελών της ΕΕ, της Νορβηγίας, της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Ελβετίας καθώς και για πρόσφυγες ή απάτριδες απαιτείται τουλάχιστον τριμήνη διαμονή στη χώρα ενώ για τους υπολοίπους απαιτείται διαμονή τουλάχιστον 5 ετών τα τελευταία 20 χρόνια.

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα χορηγείται σε μηνιαία βάση, για απεριόριστο χρονικό διάστημα (αρκεί να εξακολουθούν να υφίστανται οι προϋποθέσεις) και φορολογείται. Για ένα άτομο που ζει μόνο του ή για το πρώτο μέλος ενός νοικοκυριού το ΕΕΕ είναι 1348,18 ευρώ, για το δεύτερο ενήλικο μέλος το ποσό μειώνεται κατά 50% και είναι 674,09 ευρώ, για κάθε επόμενο ενήλικο μέλος είναι 385,58 ευρώ και για κάθε ανήλικο τέκνο είναι 122,56 ευρώ.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχει ειδικό Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα για άτομα με σοβαρή αναπηρία (*Revenu minimum garanti spécifique pour personnes gravement handicapées*). Δικαιούχοι είναι άτομα άνω των 18 ετών, με τουλάχιστον 30% μειωμένη εργασιακή ικανότητα λόγω σωματικής, πνευματικής ή ψυχικής αναπηρίας. Το ανωτέρω επίδομα καταβάλλεται από το Εθνικό Ταμείο Αλληλεγγύης και είναι 1348,18 ευρώ ανά μήνα.

- **Μάλτα** (*Ghajnuna Socjali – Κοινωνική Βοήθεια*)

Η Κοινωνική Βοήθεια που χορηγεί το κράτος της Μάλτας σε όσους δεν έχουν τη δυνατότητα να συντηρήσουν οικονομικά τους εαυτούς τους, βασίζεται στην Πράξη περί Κοινωνικής Ασφάλειας (*Att dwar is-sigurta' socjali*) του 1987 (κεφάλαιο 318 της νομοθεσίας της Μάλτας).

Η βοήθεια αυτή μπορεί να χορηγηθεί σε Μαλτέζους υπήκοους και μόνιμους κατοίκους της Μάλτας, ηλικίας 18-60 ετών, αφού προηγηθεί έλεγχος των περιουσιακών τους στοιχείων και των εισοδημάτων τους. Κατά τον έλεγχο της κινητής και ακίνητης περιουσίας, δεν πρέπει το σύνολο⁵¹ αυτής να ξεπερνά τις €14.000 για άτομο που ζει μόνο του ή τις €23.300 για οικογένεια (δηλαδή νοικοκυριό αποτελούμενο από δύο άτομα και πάνω). Από το σύνολο αυτό εξαιρούνται η κύρια κατοικία, η εξοχική κατοικία καθώς και το ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητο και γκαράζ.

---

⁵¹ Στο σύνολο αυτό δεν περιλαμβάνονται ακίνητα που προσφέρουν κέρδη στον ιδιοκτήτη (π.χ. λόγω ενοικίασης σε τρίτους). Τα έσοδα που προκύπτουν από την εκμετάλλευση των ακινήτων αυτών προσμετρώνται στα εισοδήματα κατά τον έλεγχο των εισοδημάτων. Επίσης, για ακίνητα που δεν χρησιμοποιούνται, τα πρώτα €585 της αξίας αγνοούνται, το υπόλοιπο της αξίας πολλαπλασιάζεται με 5,5% και το προκύπτον ποσό λαμβάνεται ως ετήσιο εισόδημα. Στην περίπτωση, τέλος, που η περιουσία ανήκει στα παιδιά, μόνο το 50% αυτής λαμβάνεται υπ' όψιν.

Όσον αφορά τα εισοδήματα, λαμβάνεται υπ' όψιν το σύνολο των εσόδων από εργασία του «αρχηγού» (πρώτου μέλους) της οικογένειας και του/της συντρόφου αυτού και το 15,7% του καθαρού μισθού των παιδιών εάν αυτός είναι κάτω από το 35% του εθνικού κατώτατου μισθού⁵². Εάν ο μισθός των παιδιών είναι πάνω από το 35% του κατώτατου μισθού, τότε από το μισθό που προσμετράται εξαιρούνται €8,15 ανά εβδομάδα. Επίσης, από τα εισοδήματα εξαιρούνται ορισμένες κοινωνικές παροχές όπως επίδομα ασθένειας, επίδομα σε πάσχοντες από λέπρα και φυματίωση, επίδομα φροντίδας άρρωστου ή ηλικιωμένου ατόμου.

Τα άτομα που είναι δικαιούχοι της Κοινωνικής Βοήθειας έχουν δωρεάν ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη, δωρεάν πρόσβαση σε φάρμακα και δικαιούνται, επιπλέον, επίδομα ενοικίου και επίδομα για έξοδα ηλεκτρισμού και ύδρευσης.

Το ποσό της Κοινωνικής Βοήθειας χορηγείται μηνιαίως, με απεριόριστη χρονική διάρκεια (εφόσον πληρούνται τα κριτήρια) και εξαρτάται από τους διαθέσιμους πόρους και τον αριθμό των μελών ενός νοικοκυριού. Έτσι, για νοικοκυριά χωρίς εισόδημα, το πρώτο μέλος (ως τέτοιο θεωρείται, συνήθως, το μέλος που είναι μεγαλύτερο σε ηλικία) λαμβάνει 100,48 ευρώ ανά εβδομάδα (ή €436,59/μήνα⁵³) και κάθε επόμενο μέλος-δικαιούχος λαμβάνει 8,15 ευρώ ανά εβδομάδα (ή €35,41/μήνα).

- **Ολλανδία** (*Algemene Bijstand- Γενική Βοήθεια*)

Η Ολλανδία παρέχει κοινωνική βοήθεια σε χρήμα σε κάθε κάτοικο που αδυνατεί με τους δικούς του πόρους να καλύψει επαρκώς το κόστος βασικής διαβίωσης του ιδίου ή της οικογένειάς του ή απειλείται από μία τέτοια κατάσταση. Η βοήθεια αυτή βασίζεται στην Πράξη για την Εργασιακή και Κοινωνική Βοήθεια (*Wet Werk en Bijstand, WWB*) του 2004 και αναφέρεται ως *Γενική Βοήθεια* (*Algemene Bijstand*).

Δικαιούχοι μπορεί να είναι όλοι οι νόμιμοι κάτοικοι της Ολλανδίας, ηλικίας άνω των 18 ετών, των οποίων το επίπεδο διαβίωσης, μετά τον έλεγχο της περιουσίας και των εισοδημάτων τους, κρίνεται ανεπαρκές. Στα περιουσιακά στοιχεία

---

⁵² Ο εθνικός κατώτατος μισθός της Μάλτας, για το 2014 ήταν €165,68/εβδομάδα για άτομα άνω των 18 ετών, €158,90/εβδομάδα για άτομα 17 ετών και €156,06/εβδομάδα για άτομα κάτω των 17 ετών.

⁵³ Το μηνιαίο ποσό προκύπτει πολλαπλασιάζοντας το εβδομαδιαίο επί 4,345.

περιλαμβάνονται όλα τα είδη ακίνητης και κινητής περιουσίας (σπίτια, οχήματα⁵⁴, καταθέσεις, κλπ.) και εξαιρείται αξία αυτών έως €11.700 για ζευγάρια και έως €5.850 για μονοπρόσωπα και μονογονεϊκά νοικοκυριά. Αναφορικά με την κύρια κατοικία, προσμετράται στα περιουσιακά στοιχεία μόνον εφόσον η αξία της υπερβαίνει τα €49.400. Στην περίπτωση αυτή, η κοινωνική βοήθεια μπορεί να χορηγηθεί υπό μορφή δανείου, με την κύρια κατοικία ως εγγύηση.

Στα εισοδήματα λαμβάνονται υπ' όψιν όλα, σχεδόν, τα είδη εισοδήματος (μισθός⁵⁵, διατροφή, επίδομα ανεργίας, κλπ.) με ορισμένες εξαιρέσεις⁵⁶. Οι δικαιούχοι της Γενικής Βοήθειας δεν αποκλείονται από άλλες κοινωνικές παροχές ενώ μπορούν, επίσης, να λάβουν και κοινωνική βοήθεια σε είδος για την κάλυψη του ενοικίου και για έκτακτες ιατρικές ανάγκες (καθώς δεν προβλέπονται ειδικά δικαιώματα για υγειονομική περίθαλψη). Υπεύθυνοι για την έγκριση και παροχή της εν λόγω βοήθειας είναι αποκλειστικά οι Δήμοι.

Το ύψος της *Γενικής Βοήθειας* καθορίζεται από το κράτος δύο φορές το χρόνο, είναι συνάρτηση του καθαρού κατώτατου μισθού της χώρας και εξαρτάται από τη σύσταση του νοικοκυριού. Η βοήθεια αυτή καταβάλλεται από τους Δήμους, σε μηνιαία βάση και για απεριόριστη χρονική διάρκεια (αρκεί να πληρούνται οι προϋποθέσεις). Τα μηνιαία ποσά, για το 2014, έχουν ως εξής: Για ζευγάρι (παντρεμένο ή όχι, αποτελούμενο από άτομα ίδιου ή διαφορετικού φύλου, με ή χωρίς

---

⁵⁴ Στην περίπτωση που τα οχήματα (μοτοσυκλέτες, αυτοκίνητα, τροχόσπιτα) δεν είναι μεγάλης αξίας, οι Δήμοι έχουν το δικαίωμα να τα εξαιρέσουν από τον περιουσιακό έλεγχο (από https://www.iser.essex.ac.uk/files/euromod/country-reports/Year5/CR_NL_2009_13_Final.pdf, σ.20)

⁵⁵ Για άτομα άνω των 27 ετών και για διάστημα έξι μηνών από την ένταξη στο μέτρο της κοινωνικής βοήθειας, το 25% του μισθού (με ανώτατο όριο τα €194) δε λαμβάνεται υπ' όψιν. Όσον αφορά, δε, άτομα μονογονεϊκών νοικοκυριών, το παραπάνω ποσό αυξάνεται επιπλέον κατά €121,29.

⁵⁶ Από τον εισοδηματικό έλεγχο εξαιρούνται τα εξής:

- i) Ο μισθός ενήλικα συγγενή πρώτου βαθμού που σπουδάζει, εφόσον το ύψος αυτού είναι έως το 80% του κατώτατου μισθού
- ii) Εισόδημα παιδιών ηλικίας κάτω των 16 ετών
- iii) Έσοδα από παροχές, βάσει του νόμου για τη υποστήριξη νέων ατόμων με αναπηρία, που λαμβάνονται από κάποιο νεαρό ενήλικο μέλος του νοικοκυριού που πάσχει από αναπηρία
- iv) Εισόδημα που χορηγείται σε κάποιο μέλος του νοικοκυριού προκειμένου αυτό να φροντίζει άλλο μέλος που έχει ανάγκη ιατρικής φροντίδας για περισσότερο από 10 ώρες την εβδομάδα (βάσει του νόμου για ειδικές ιατρικές δαπάνες).

παιδιά) είναι 1.359 ευρώ (το 100% του καθαρού κατώτατου μισθού), για μονογονεϊκό νοικοκυριό είναι 951,64 ευρώ (το 70% του καθαρού κατώτατου μισθού) και για μονοπρόσωπο νοικοκυριό είναι 679 ευρώ (το 50% του καθαρού κατώτατου μισθού). Τα μονοπρόσωπα και μονογονεϊκά νοικοκυριά μπορούν να κάνουν αίτηση στους Δήμους για επιπρόσθετη μηνιαία χρηματική βοήθεια, η οποία μπορεί να φτάσει έως και στο 20% του καθαρού κατώτατου μισθού (δηλαδή €271,8 για το 2014). Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα ανωτέρω ποσά αφορούν άτομα άνω των 21 ετών. Δικαιούχοι ηλικίας 18 έως και 20 ετών (ακόμα και αν είναι γονείς), λαμβάνουν μικρότερα ποσά⁵⁷.

- **Ουγγαρία** (i. *Aktív korúak ellátása – Βοήθημα για άτομα σε ενεργό ηλικία*
ii. *Idősorúak járadéka – Επίδομα γήρατος*)

Βάσει του Κανονισμού του 2006 (63/2006) για την καταβολή Κοινωνικών Παροχών, η Ουγγαρία χορηγεί εισόδημα προκειμένου να διασφαλιστεί ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης σε όσους έχουν ανάγκη. Δεν πρόκειται για ένα γενικό σύστημα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, καθώς υπάρχουν δύο βασικά είδη ελάχιστου εισοδήματος. Συγκεκριμένα, χορηγείται: α) Το *Βοήθημα για άτομα σε ενεργό ηλικία (Aktív korúak ellátása)*, το οποίο αφορά άτομα ηλικίας 18 ετών έως την ηλικία συνταξιοδότησης⁵⁸, και β) το *Επίδομα γήρατος (Idősorúak járadéka)*, για άτομα από την ηλικία συνταξιοδότησης και πάνω, τα οποία δεν λαμβάνουν σύνταξη γήρατος. Το βοήθημα για άτομα σε ενεργό ηλικία διακρίνεται α) στο *Βοήθημα που υποκαθιστά την εργασία (foglalkoztatást helyettesítő támogatás)*, που χορηγείται σε άτομα ικανά για εργασία που δεν εργάζονται και δεν σπουδάζουν, και β) στο *Τακτικό κοινωνικό βοήθημα (rendszeres szociális segély)*, το οποίο παρέχεται σε άτομα που θεωρούνται μη ικανά να εκτελέσουν εργασία (ως τέτοια θεωρούνται άτομα με προβλήματα υγείας, άτομα που έχουν πέντε χρόνια ή και λιγότερο μέχρι την ηλικία συνταξιοδότησης, άτομα που μεγαλώνουν ένα παιδί κάτω των 14 ετών του οποίου η φοίτηση σε ίδρυμα ημερήσιας φροντίδας δεν είναι εξασφαλισμένη και περιπτώσεις

---

⁵⁷ Εάν τα άτομα αυτά έχουν ανάγκη για μεγαλύτερη χρηματική βοήθεια, τότε πρέπει αυτή να καλυφθεί από τους γονείς. Στην περίπτωση που οι τελευταίοι δεν επιθυμούν ή δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν το χρηματικό κενό, τότε ο Δήμος μπορεί να προσφέρει συμπληρωματική χρηματική βοήθεια, μετά από σχετική αίτηση του δικαιούχου.

⁵⁸ Για τους γεννημένους πριν το 1952, ως ηλικία συνταξιοδότησης ορίζονται τα 62 χρόνια ενώ για όσους έχουν γεννηθεί από το 1952 και μετά, η ηλικία συνταξιοδότησης αυξάνεται κατά 6 μήνες για κάθε χρόνο (για όσους γεννήθηκαν το 1952 η ηλικία συνταξιοδότησης είναι τα 62,5 χρόνια, για τους γεννημένους το 1953 τα 63 χρόνια, κ.ο.κ) φτάνοντας στα 65 χρόνια για τους γεννημένους από το 1957 και μετά.

ατόμων που καθορίζονται από τις Αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης). Οι δικαιούχοι του *Βοηθήματος που υποκαθιστά την εργασία* έχουν την υποχρέωση να εγγραφούν στη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης και να συνεργάζονται με αυτήν. Η καταβολή του βοηθήματος διακόπτεται στην περίπτωση εκούσιας διαγραφής από την Υπηρεσία ή σε περίπτωση άρνησης κατάλληλης θέσης εργασίας ή στην περίπτωση παράνομης εργασίας (την 1^η φορά που θα παρατηρηθεί κάτι τέτοιο γίνεται αναστολή της χορήγησης για ένα μήνα ενώ εάν παρατηρηθεί για δεύτερη φορά, ακολουθεί διακοπή). Τα άτομα που λαμβάνουν το *Τακτικό κοινωνικό βοήθημα* υποχρεούνται να συνεργάζονται με τον αρμόδιο οργανισμό, που ορίζεται από την τοπική αυτοδιοίκηση, και να συμμετέχουν στο προτεινόμενο πρόγραμμα ένταξης.

Κοινά κριτήρια επιλογής, τόσο για το *επίδομα γήρατος* όσο και για το *βοήθημα για άτομα σε ενεργό ηλικία*, αποτελούν η επί μακρόν διαμονή στη χώρα καθώς και η κατοχή περιουσίας και εισοδημάτων μέχρι ένα δεδομένο όριο. Αναφορικά με την περιουσία, η αξία κάθε κομματιού της ακίνητης περιουσίας δεν πρέπει να υπερβαίνει το τριακονταπλάσιο της κατώτατης σύνταξης γήρατος (HUF 855.000, δηλαδή 855.000 φιορίνια $\approx$ 2.791 ευρώ) ή η αξία του συνόλου των ακινήτων δεν πρέπει να υπερβαίνει το ογδονταπλάσιο της κατώτατης σύνταξης γήρατος (HUF 2.280.000 $\approx$ 7.444 ευρώ).

Στην περιουσία περιλαμβάνονται τα χρησιμοποιήσιμα ακίνητα, τα δικαιώματα που συνδέονται με αυτά και τα αυτοκίνητα, ενώ εξαιρείται το ακίνητο όπου ζει ο αιτών και το όχημα που χρησιμοποιείται για τη μεταφορά ατόμου με κινητικά προβλήματα. Σχετικά με τα εισοδήματα, για το *βοήθημα για άτομα σε ενεργό ηλικία*, δεν πρέπει το μηνιαίο εισόδημα κάθε μέλους της οικογένειας (απαρτίζεται από τον αιτούντα, τη/το σύζυγο και τα παιδιά) να ξεπερνά το 90% της κατώτατης σύνταξης γήρατος (HUF 25.650 ή €84). Για το *επίδομα γήρατος*, δεν πρέπει το μηνιαίο εισόδημα καθενός από τους συζύγους (στην περίπτωση ζεύγους) να υπερβαίνει το 80% της κατώτατης σύνταξης γήρατος (HUF 22.800 ή €74), ή το 95% (HUF 27.075 ή €88) στην περίπτωση νοικοκυριών ενός ατόμου κάτω των 75 ετών και 130% (HUF 37.050 ή €121) στην περίπτωση νοικοκυριών ενός ατόμου άνω των 75 ετών. Όσον αφορά, δε, τα είδη εισοδήματος που προσμετρώνται υπάρχουν αρκετές εξαιρέσεις⁵⁹.

---

⁵⁹ Από τα εισοδήματα εξαιρούνται: το επίδομα κηδείας, η προσωρινή οικονομική βοήθεια, το επίδομα συντήρησης σπιτιού, η οικονομική ενίσχυση για μείωση του χρέους, το έκτακτο επίδομα προστασίας παιδιού, το τακτικό επίδομα παιδικής προστασίας που παρέχεται σε κουπόνια, το επίδομα σε ανάδοχες γονείς, το επίδομα τοκετού, οι φιλανθρωπικές χορηγίες, τα

Σε κάθε περίπτωση, το ελάχιστο εισόδημα καταβάλλεται σε μηνιαία βάση και είναι απεριόριστης διάρκειας εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις. Η ρύθμιση του ποσού γίνεται βάσει της κατώτατης εθνικής σύνταξης γήρατος, συνήθως ετησίως και αποτελεί αρμοδιότητα της κυβέρνησης. Για τα ποσά ισχύουν τα εξής:

- **Βοήθημα που υποκαθιστά την εργασία:** Το ποσό είναι σταθερό και ισούται με το 80% της κατώτατης σύνταξης γήρατος, δηλαδή HUF 22.800 (€ 74) ανά μήνα.
- **Τακτικό κοινωνικό βοήθημα:** Το ποσό δεν είναι σταθερό αλλά εξαρτάται από τη σύνθεση και το μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού. Το ποσό ισούται με το γινόμενο του 90% της κατώτατης σύνταξης γήρατος (HUF 25.650 ή €84) επί το συντελεστή⁶⁰ που αντιστοιχεί στη σύνθεση κάθε οικογένειας μείον το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα. Δηλαδή «**Τακτικό κοινωνικό βοήθημα**» = { **(0,9*Κατώτατη σύνταξη γήρατος * Συντελεστής οικογένειας) – Μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα**}. Το καταβαλλόμενο ποσό δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από το 90% του καθαρού κατώτατου μισθού του δημοσίου τομέα (δηλαδή HUF 45.569 ή € 149).

Σε περίπτωση που σε μια οικογένεια καταβάλλεται τόσο το τακτικό κοινωνικό βοήθημα όσο και το βοήθημα που υποκαθιστά την εργασία, το συνολικό ποσό των δύο παροχών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 90% του καθαρού κατώτατου μισθού στο δημόσιο τομέα.

- **Επίδομα γήρατος:** Το ύψος του ποσού που χορηγείται μηνιαίως είναι τόσο ώστε να διασφαλίζεται ένα δεδομένο ελάχιστο μηνιαίο εισόδημα για το άτομο. Στην περίπτωση ζευγαριού, το εισόδημα αυτό αντιστοιχεί στο 80% της

επιδόματα μεταφοράς ατόμων με μειωμένη κινητικότητα, τα ετήσια επιδόματα σε τυφλούς, το επίδομα αναπηρίας, το εισόδημα από εθελοντική εργασία, το μηνιαίο εισόδημα από περιστασιακή εργασία, το επίδομα που χορηγείται σε άτομο που φροντίζει στο σπίτι κάποιο μέλος της οικογένειας που χρήζει βοήθειας.

⁶⁰ Οι συντελεστές για κάθε μέλος μιας οικογένειας είναι: α) Για τον πρώτο ενήλικα→ 1,0 (+ 0,2, αν αυτός/αυτή είναι μόνος γονέας), β) για σύζυγο ή σύντροφο→ 0,9, γ) για το πρώτο και το δεύτερο παιδί→ 0,8, δ) για το τρίτο και κάθε επόμενο παιδί→0,7, ε) για ανάπηρο τέκνο→ 1,0 (αν υπάρχουν υγιή και παιδιά με ειδικές ανάγκες, το πρώτο υγιές παιδί μετράει 0,8). Αν ο πρώτος ενήλικας ή ο/η σύζυγος εισπράττει επίδομα αναπηρίας, ο συντελεστής είναι προσαυξημένος κατά 0,2, δηλαδή γίνεται 1,2 και 1,1, αντίστοιχα. Ο συντελεστής της οικογένειας, που χρησιμοποιείται για να προκύψει το ποσό του επιδόματος, ισούται με το άθροισμα των συντελεστών των μελών.

κατώτατης σύνταξης γήρατος για κάθε σύζυγο (HUF 22.800 ή €74) ενώ στην περίπτωση που το άτομο ζει μόνο του, το εισόδημα αυτό αντιστοιχεί στο 95% (HUF 27.075 ή €88) για άτομο κάτω των 75 ετών και στο 130% (HUF 37.050 ή €121) για άτομο άνω των 75 ετών. Συνεπώς, το μέγιστο ποσό που μπορεί να καταβληθεί και το οποίο αφορά άτομα με μηδενικό μηνιαίο εισόδημα, αντιστοιχεί στα προαναφερόμενα ποσά.

Όλοι οι δικαιούχοι του ελάχιστου εισοδήματος έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και δικαιούνται, επιπλέον, και επίδομα για την κάλυψη του ενοικίου και των ενεργειακών αναγκών του σπιτιού.

- **Πολωνία** (*i. Zasilek Okresowy- Περιοδικό Επίδομα*

- ii. Zasilek Stały- Μόνιμο Επίδομα*

Το επίδομα που χορηγείται στην Πολωνία ως εγγύηση ελαχίστων πόρων βασίζεται στο νόμο περί Κοινωνικής Βοήθειας της 12^{ης} Μαρτίου 2004 (*Ustawa o pomocy społecznej*) και διακρίνεται σε *Περιοδικό (Zasilek Okresowy)* και *Μόνιμο Επίδομα (Zasilek Stały)*.

Οι υποψήφιοι δικαιούχοι που έχουν ανάγκη οικονομικής βοήθειας⁶¹ πρέπει να είναι άνω των 18 ετών και μόνιμοι κάτοικοι της Πολωνίας. Γενικά, η περιουσία - ακίνητη και κινητή- δε λαμβάνεται υπ' όψιν, αλλά στην περίπτωση που παρατηρηθεί έντονη δυσαναλογία μεταξύ της περιουσίας (του ατόμου ή της οικογένειας) και των λαμβανόμενων εισοδημάτων, το κράτος αρνείται τη χορήγηση του επιδόματος. Στα εισοδήματα περιλαμβάνεται το σύνολο των εισοδημάτων από εργασία, χωρίς τους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, ενώ εξαιρούνται η διατροφή και το επίδομα ανεργίας.

Το *Περιοδικό Επίδομα* χορηγείται σε άτομα παραγωγικής ηλικίας που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα είτε λόγω ανεπαρκούς εργασιακού εισοδήματος είτε λόγω αποχής από την εργασία εξαιτίας μακρόχρονης ανεργίας, αναπηρίας ή ασθένειας. Το επίδομα αυτό χορηγείται τόσο σε άτομα που ζουν μόνα τους όσο και σε πολυπρόσωπα νοικοκυριά και τα ποσά αυτού εξαρτώνται από το εισόδημα κάθε ατόμου. Τα ποσά του επιδόματος κυμαίνονται από PLN 20 (Ζλότι),

---

⁶¹ Ως τέτοια θεωρούνται άτομα που ζουν μόνα τους και έχουν μηνιαίο εισόδημα μικρότερο από PLN 542 (δηλαδή €130) ή άτομα ενός νοικοκυριού με μηνιαίο εισόδημα μικρότερο των PLN 456 (€110) το καθένα.

δηλαδή €4,82 ανά μήνα έως (το μέγιστο) PLN 418, δηλαδή €101 ανά μήνα, για κάθε άτομο. Η διάρκεια χορήγησης είναι διαφορετική για κάθε περίπτωση και δίνεται η δυνατότητα απεριόριστου αριθμού ανανεώσεων μετά τη λήξη της.

Το *Μόνιμο Επίδομα* παρέχεται σε άτομα με ανεπαρκείς πόρους, τα οποία δεν είναι ικανά για εργασία είτε λόγω ηλικίας (γυναίκες άνω των 60 ετών και άντρες άνω των 65 ετών) είτε λόγω σημαντικού βαθμού αναπηρίας. Ελάχιστο ποσό του επιδόματος είναι τα PLN 30, δηλαδή €7,22 ανά μήνα και μέγιστο τα €529, δηλαδή €127 ανά μήνα, για κάθε άτομο. Η διάρκεια χορήγησης του επιδόματος αυτού είναι απεριόριστη.

Το ακριβές ποσό, τόσο του Περιοδικού όσο και του Μόνιμου Επιδόματος, καθορίζεται βάσει απόφασης των Κέντρων Κοινωνικής Βοήθειας. Οι δικαιούχοι, και των δύο τύπων επιδόματος, έχουν δωρεάν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Επίσης, μπορούν να αιτηθούν και *Βοήθειας Ειδικών Αναγκών (Zasilek specjalny/celowy)*, με σκοπό την κάλυψη εξόδων θέρμανσης και άλλων βασικών αναγκών του νοικοκυριού.

- **Πορτογαλία** (*Rendimento social de inserção – Εισόδημα Κοινωνικής Ένταξης*)

Στην Πορτογαλία, το μέτρο του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος εισήχθη για πρώτη φορά το 1996. Με νόμο της 21^{ης} Μαΐου του 2003 (ο οποίος αναδημοσιεύτηκε στις 27 Ιουνίου του 2012), έγιναν τροποποιήσεις στο τότε μέτρο και θεσμοθετήθηκε το ισχύον μέχρι σήμερα *Εισόδημα Κοινωνικής Ένταξης (Rendimento social de inserção)*. Η χρηματική αυτή παροχή σε συνδυασμό με τη σύναψη μίας σύμβασης⁶²

---

⁶² Η σύναψη της σύμβασης είναι αναγκαία προκειμένου ο αιτών ή/και τα υπόλοιπα μέλη του νοικοκυριού να λάβουν τη χρηματική παροχή. Η σύμβαση υπογράφεται από τον αρμόδιο υπάλληλο και τον αιτούντα (ή/και τα υπόλοιπα μέλη του νοικοκυριού) και περιλαμβάνει τις υποχρεώσεις του αιτούντος (ή/και των υπολοίπων μελών), οι οποίες πρέπει να εκπληρωθούν εντός 60 ημερών από την υπογραφή της σύμβασης. Απαιτείται, επίσης, εγγραφή στο αρμόδιο κέντρο εργασίας. Οι υποχρεώσεις που περιέχονται στη σύμβαση ενσωμάτωσης περιλαμβάνουν: α) αποδοχή προτεινόμενης εργασίας και επαγγελματικής εκπαίδευσης, β) παρακολούθηση μαθημάτων, επαγγελματικής συμβουλευτικής και επιμορφωτικών δράσεων, γ) συμμετοχή σε προγράμματα απασχόλησης ή άλλα προσωρινά προγράμματα για την τόνωση της ένταξης στην αγορά εργασίας ή για την κάλυψη κοινωνικών, κοινοτικών ή περιβαλλοντικών αναγκών, δ) λήψη μέτρων σχετικά με την πρόληψη, θεραπεία και αποκατάσταση της εξάρτησης από τα ναρκωτικά και ε) κίνητρα για την ανάληψη εργασίας υπό μορφή αυτοαπασχόλησης. Από την υποχρέωση για τη σύναψη της σύμβασης αυτής εξαιρούνται άτομα με μακροχρόνια ή μόνιμη ανικανότητα για εργασία, ανήλικοι ηλικίας 16 ετών ή άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω και άτομα που ασχολούνται με τη φροντίδα ενός μέλους της οικογένειας.

κοινωνικής ενσωμάτωσης έχουν ως στόχο του να διασφαλίσουν ότι τα άτομα και οι οικογένειές τους διαθέτουν επαρκείς πόρους για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους, προωθώντας παράλληλα τη σταδιακή κοινωνική και επαγγελματική τους ένταξη.

Δικαιούχοι μπορεί να είναι οι νόμιμοι κάτοικοι της Πορτογαλίας, ηλικίας άνω των 18 ετών (και κάτω των 18 ετών για άτομα που είναι γονείς ή γυναίκες σε κατάσταση εγκυμοσύνης), των οποίων το εισόδημα είναι κάτω από ένα κατώτατο όριο⁶³. Όλα τα είδη κινητής και ακίνητης περιουσίας λαμβάνονται υπ' όψιν και το σύνολο της κάθε μίας δεν πρέπει (η κάθε μία χωριστά) να ξεπερνά το εξηνταπλάσιο του IAS (βλ. υποσημείωση 31). Όσον αφορά τα εισοδήματα, περιλαμβάνονται όλα τα είδη εισοδήματος (στην περίπτωση εισοδήματος από εργασία λαμβάνεται υπ' όψιν το 80% αυτού). Οι δικαιούχοι δεν αποκλείονται από τη χορήγηση και άλλων κοινωνικών επιδομάτων, έχουν δωρεάν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας ενώ δεν λαμβάνουν ειδικές παροχές για έξοδα θέρμανσης και ενοικίου.

Το ποσό του χορηγούμενου εισοδήματος είναι συνάρτηση του θεωρητικού ποσού του εισοδήματος κοινωνικής ένταξης και της σύνθεσης του νοικοκυριού και εξαρτάται από το σύνολο του οικογενειακού εισοδήματος. Το θεωρητικό ποσό του εισοδήματος αναπροσαρμόζεται βάσει του δείκτη κοινωνικής στήριξης (IAS) και για το 2014 αντιστοιχεί στο ποσό των €178,15. Άτομο που ζει μόνο του ή το πρώτο μέλος ενός νοικοκυριού λαμβάνει το 100% του θεωρητικού ποσού (δηλαδή €178,15), κάθε ενήλικο μέλος το 50% (δηλαδή €89,08) και κάθε ανήλικο μέλος το 30% (δηλαδή €53,45). Τα ποσά που αντιστοιχούν σε κάθε μέλος προστίθενται και κατόπιν αφαίρεσης του συνολικού οικογενειακού εισοδήματος προκύπτει το διαφοροποιημένο ποσό εισοδήματος κοινωνικής ένταξης που χορηγεί το κράτος σε μηνιαία βάση. Για παράδειγμα, για ζευγάρι με ένα ανήλικο παιδί και μηδενικό συνολικό οικογενειακό εισόδημα, το ποσό του εισοδήματος κοινωνικής ένταξης που παρέχεται κάθε μήνα είναι {178,15+89,08+53,45}, δηλαδή €320,68. Η διάρκεια χορήγησης του εισοδήματος είναι 12 μήνες και υπάρχει δυνατότητα ανανέωσης, κατόπιν αίτησης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης (σε αυτές συμπεριλαμβάνεται η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που ορίζονται από τη σύμβαση ενσωμάτωσης).

- **Ρουμανία** (*Ajutor Social – Κοινωνική Βοήθεια*)

---

⁶³ Ως όριο τίθεται το ποσό του εισοδήματος ένταξης σε συνάρτηση με τον αριθμό των μελών του νοικοκυριού, οπότε διαφέρει ανάλογα με τη σύσταση του νοικοκυριού.

Η Κοινωνική Βοήθεια, που χορηγείται σε άτομα ή οικογένειες με μηνιαίο καθαρό εισόδημα κάτω από το ελάχιστο εγγυημένο, περιλαμβάνεται στο Νόμο 419 της 18^{ης} Ιουλίου του 2001 για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (*Legea privind venitul minim garantat*).

Δικαιούχοι μπορεί να είναι κάτοικοι της Ρουμανίας, άνω των 18 ετών, με μηνιαίο καθαρό εισόδημα κάτω από το ελάχιστο εγγυημένο και περιουσιακά στοιχεία όχι περισσότερα από αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Κάθε χρόνο συντάσσεται από την κυβέρνηση λίστα με τα στοιχεία ακίνητης και κινητής περιουσίας που θεωρούνται αναγκαία για την κάλυψη βασικών αναγκών (η κύρια κατοικία πάντα συμπεριλαμβάνεται σε αυτά). Άτομο ή οικογένεια που κατέχει περιουσία που δεν περιέχεται στη λίστα ή περιέχεται αλλά η αξία της υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο όριο, αποκλείεται από τη χορήγηση της Κοινωνικής Βοήθειας. Στα εισοδήματα περιλαμβάνονται όλα τα καθαρά εισοδήματα, όπως καθαρός μισθός, κοινωνικές παροχές (π.χ. επίδομα τέκνων), συζυγική διατροφή και εξαιρούνται υποτροφίες, οικονομική στήριξη για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οικογενειακό επίδομα στήριξης, κρατικές αγροτικές επιχορηγήσεις και έσοδα από περιστασιακές δραστηριότητες. Πέραν των προαναφερθέντων, απαραίτητη προϋπόθεση για να λάβει ένα νοικοκυριό την Κοινωνική Βοήθεια, είναι η εργασία ενός μέλους⁶⁴ του νοικοκυριού προς όφελος της τοπικής αυτοδιοίκησης, με στόχο την κοινωνική ένταξη. Όσοι λαμβάνουν την Κοινωνική Βοήθεια, δικαιούνται ,επίσης, επίδομα θέρμανσης, ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και στερεών καυσίμων και έχουν δωρεάν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.

Το ποσό που χορηγείται μηνιαίως ως Κοινωνική Βοήθεια ισούται με το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (*Venit Minim Garantat*) μείον το καθαρό μηνιαίο εισόδημα της οικογένειας. Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα δεν αντιστοιχεί σε ένα σταθερό ποσό αλλά εξαρτάται από τον αριθμό των μελών της οικογένειας και τον *κοινωνικό δείκτη αναφοράς* (*RSI, Indicator Social de Referinta*). Ο κοινωνικός δείκτης αναφοράς για το 2014 αντιστοιχεί στο ποσό των 500 ρουμανικών λέου (RON 500), δηλαδή 113ευρώ.

---

⁶⁴ Το άτομο αυτό πρέπει να είναι από 16 έως 60 ετών (για γυναίκες) ή έως 65 ετών (για άντρες), να μην παρακολουθεί κάποιο πρόγραμμα σπουδών πλήρους φοίτησης και να διαθέτει εργασιακή ικανότητα. Εξαιρούνται άτομα που συμμετέχουν σε πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης, που ασκούν επαγγελματική ή άλλη δραστηριότητα, που ανατρέφουν ένα ή περισσότερα παιδιά μέχρι 7 ετών (ή 18 ετών στην περίπτωση παιδιών με σοβαρής μορφής αναπηρία) και άτομα που παρέχουν φροντίδα σε ηλικιωμένους ή σε έναν ή περισσότερους ενήλικες με βαριά αναπηρία.

Στον Πίνακα 2.5 παρουσιάζονται τα ποσά του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ανάλογα με τον αριθμό μελών της οικογένειας.

Πίνακας 2.5

Ύψος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στη Ρουμανία σε σχέση με τον αριθμό των μελών της οικογένειας

(Στοιχεία από <http://www.missoc.org>)

Αριθμός μελών οικογένειας	ΕΕΕ ως ποσοστό επί του RSI	ΕΕΕ σε RON	ΕΕΕ σε ευρώ
1	0,283	141,50	31,98
2	0,510	255	57,63
3	0,714	357	80,68
4	0,884	442	99,89
5	1,054	527	119,10
Από 6 και πάνω	1,054 + 0,073 ανά μέλος	527 + 36,5 ανά μέλος	119,10 + 8,25 ανά μέλος

Βάσει του παραπάνω πίνακα, το ποσό του ΕΕΕ που αντιστοιχεί σε μία οικογένεια που απαρτίζεται από τους γονείς και ένα παιδί, είναι RON 357 (δηλαδή €80,68). Έτσι, αν υποτεθεί ότι το εισόδημα των γονέων είναι μηδενικό και το παιδί 5 ετών, τότε το ποσό της χορηγούμενης κοινωνικής βοήθειας στην οικογένεια αυτή, ισούται με RON 357 μείον RON 42 (είναι το ποσό του μηνιαίου επιδόματος τέκνου άνω των 2 ετών) δηλαδή RON 315 (ή €71,19). Η Κοινωνική Βοήθεια δίνεται για όσο χρονικό διάστημα πληρούνται οι προϋποθέσεις.

- **Σλοβακία** (*Dávka v hmotnej núdzi – Παροχή για υλικές ανάγκες*)

Το επίδομα αυτό χορηγείται προκειμένου να καλυφθούν οι υλικές ανάγκες όλων όσων το εισόδημα είναι κάτω από το ελάχιστο όριο διαβίωσης (*Životné minimum*). Ο

νόμος στον οποίο περιλαμβάνεται είναι ο τροποποιημένος Νόμος 417 του 2013 για την Παροχή Βοήθειας στους έχοντες υλικές ανάγκες (*Zákon o pomoci v hmotnej núdzi*).

Δικαιούχοι μπορεί να είναι κάτοικοι της Σλοβακίας, ανεξαρτήτως ηλικίας, οι οποίοι αδυνατούν να αντιμετωπίσουν βασικές καθημερινές ανάγκες (ένα ζεστό γεύμα την ημέρα, βασικά είδη ένδυσης και βασικά έξοδα σπιτιού) εξαιτίας εισοδήματος χαμηλότερου από το ελάχιστο όριο διαβίωσης. Ως τέτοιο ορίζεται το ποσό των €198,09 ανά μήνα για τον πρώτο ενήλικα του νοικοκυριού, το ποσό των €138,19 ανά μήνα για κάθε άλλον ενήλικα και τέλος, το ποσό των €90,42 για κάθε ανήλικο ή προστατευόμενο⁶⁵ τέκνο.

Προκειμένου να δοθεί το επίδομα, γίνεται έλεγχος των περιουσιακών στοιχείων και των εισοδημάτων. Από την ακίνητη περιουσία εξαιρούνται η κύρια κατοικία καθώς και γη για προσωπική χρήση. Από τα κινητά περιουσιακά στοιχεία εξαιρούνται ο βασικός εξοπλισμός του σπιτιού και αυτοκίνητο ιδιωτικής χρήσης, παλαιότητας ενός έτους και άνω, το οποίο χρησιμοποιείται για τη μεταφορά ατόμου με αναπηρία ή η αξία του δεν ξεπερνά τα €6.933,15 (δηλαδή το 35πλάσιο του ελάχιστου ορίου διαβίωσης). Στα εισοδήματα περιλαμβάνονται όλα σχεδόν τα είδη εισοδήματος (ορισμένα⁶⁶ σε ποσοστό 75%), απαλλαγμένα από τους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Εξαιρούνται οι υποτροφίες, τα επιδόματα τέκνων, τα επιδόματα φροντίδας παιδιού, οι επιχορηγήσεις από διάφορους οργανισμούς για την αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων διαβίωσης, η οικονομική βοήθεια από τους δήμους, οι αποδοχές μαθητών που δεν υπερβαίνουν 1,2 φορές το κατώτατο ποσό διαβίωσης τους τελευταίους 12 μήνες. Άτομα που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία και είναι ικανά για εργασία, πρέπει, επιπλέον των παραπάνω προϋποθέσεων, να είναι πρόθυμα να δεχτούν προσφορές εργασίας (κατάλληλης γι' αυτά), επανεκπαίδευσης και επικουρικής εργασίας στην κοινότητα. Το τελευταίο σημαίνει ότι το άτομο θα συμμετέχει 32 ώρες το μήνα σε εθελοντική εργασία, ως βοηθητικό προσωπικό σε δημόσιες υπηρεσίες, σε δραστηριότητες για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, ατυχημάτων κλπ.

---

⁶⁵ Ως προστατευόμενο τέκνο θεωρείται κάθε τέκνο ηλικίας 18 – 26 ετών το οποίο είναι φοιτητής ή πάσχει από ασθένεια/αναπηρία ή λαμβάνει επίδομα ανεργίας ή παρακολουθεί πλήρους ωραρίου πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης.

⁶⁶ Τα εισοδήματα που προσμετρώνται σε ποσοστό 75% είναι οι αποδοχές, η κοινωνική σύνταξη, η πρόωγη σύνταξη, η σύνταξη γήρατος, αναπηρίας, χηρείας (για άντρες και γυναίκες), η σύνταξη ορφανού και το επίδομα μητρότητας.

Το ποσό του εισοδήματος που χορηγείται, μηνιαίως και για όσο διάστημα ισχύουν οι προϋποθέσεις, ισούται με το θεωρητικό ποσό που αντιστοιχεί σε ένα νοικοκυριό μείον το μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού. Το ύψος του θεωρητικού ποσού εξαρτάται από το ελάχιστο όριο διαβίωσης, το οποίο ορίζεται την 1^η Ιουλίου κάθε έτους από την κυβέρνηση. Ανάλογα με τη σύνθεση του νοικοκυριού, για το 2014, έχουμε τα εξής θεωρητικά ποσά: α) για μονοπρόσωπο νοικοκυριό 61,60 ευρώ, β) για μονογονεϊκό νοικοκυριό με 1 έως 4 παιδιά 117,20 ευρώ και με πάνω από 5 παιδιά 171,20 ευρώ, γ) για ζευγάρι χωρίς παιδιά 107,10 ευρώ και δ) για ζευγάρι με 1 έως 4 παιδιά 160,40 ευρώ και με πάνω από 5 παιδιά 216,10 ευρώ.

Πέραν, όμως, του βασικού αυτού ποσού (Dávka v hmotnej núdži – Παροχή για υλικές ανάγκες), στο πλαίσιο του συστήματος ελαχίστων πόρων χορηγούνται και κάποια επιπρόσθετα επιδόματα, για τις διάφορες κατηγορίες ατόμων. Αυτά είναι:

➤ **Επίδομα Προστασίας (Ochranný príspevok)**

Τα ποσά αυτού διαφέρουν ανάλογα με την ειδική κατηγορία που αφορά.

- Ποσό €63,07 ανά μήνα για όσους έχουν συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδότησεως (60 και 65 έτη, για γυναίκες και άντρες, αντίστοιχα) ή για άτομα μη ικανά για εργασία (απώλεια πάνω από το 70% της ικανότητας για εργασία), ή για όσους φροντίζουν άτομο με σοβαρή αναπηρία.
- Ποσό € 34,69 ανά μήνα για όσους είναι άρρωστοι για χρονικό διάστημα από 30 ημέρες έως το πολύ 12 μήνες.
- Ποσό € 13,50 ανά μήνα για τις έγκυες γυναίκες από τον 4ο μήνα της εγκυμοσύνης ή για μονογονεϊκές οικογένειες που φροντίζουν παιδί ηλικίας μέχρι ενός έτους.

➤ **Επίδομα Δραστηριοποίησης/Ενεργοποίησης (Aktivačný príspevok)**

Το ποσό είναι €63,07 ανά μήνα και αφορά α) άτομα που ακολουθούν πρόγραμμα «επιστροφής στην εργασία» (δηλαδή λαμβάνουν επαγγελματική κατάρτιση ή επιτελούν επικουρική εργασία στην κοινότητα) β) άτομα τα οποία είναι εγγεγραμμένα στις υπηρεσίες απασχόλησης, αρχίζουν να σπουδάζουν στο λύκειο ή το πανεπιστήμιο και να παρακολουθούν ένα πρόγραμμα «επιστροφής στην εργασία» και γ) για μαθητές ή φοιτητές με ένα παιδί μέχρι την ηλικία των τριών ετών.

➤ **Επίδομα για εξαρτώμενο τέκνο (Príspevok na nezaopatrené)**

Ποσό €17,20 ανά μήνα για κάθε παιδί κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (ηλικίας μεταξύ 6 και 16 ετών).

➤ **Επίδομα Στέγασης (*Príspevok na bývanie*)**

Ποσό € 55,80 ανά μήνα για μονοπρόσωπα νοικοκυριά ή € 89,20 ανά μήνα για νοικοκυριά με δύο ή περισσότερα άτομα. Χορηγείται σε όσους είναι τυπικοί στην πληρωμή των εξόδων του σπιτιού και σε όσους δικαιούνται δια βίου μίσθωση. Ακόμη, χορηγείται και στην περίπτωση που το νοικοκυριό στεγάζεται σε ειδικές εγκαταστάσεις των κοινωνικών υπηρεσιών.

Αν υποθέσουμε ότι έχουμε μία οικογένεια που απαρτίζεται από το **ζευγάρι και δύο παιδιά, ηλικίας 5 και 10 ετών**, αντίστοιχα, και έχει **μηδενικό οικογενειακό εισόδημα**, τότε, βάσει όλων όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, το **μέγιστο ποσό** που μπορεί να λάβει ,μηνιαίως, ως **βοήθεια για την κάλυψη των υλικών αναγκών** ισούται με το άθροισμα: {Βασικό ποσό παροχής + Επίδομα δραστηριοποίησης για κάθε ενήλικα + Επίδομα εξαρτώμενου τέκνου (για το παιδί των 10 ετών) + Επίδομα Στέγασης} = {160,40 + 2*63,07 + 17,20 + 89,20} = {160,40 + 126,14 + 17,20 + 89,20}. Δηλαδή, η εν λόγω οικογένεια μπορεί να λάβει το ποσό των **392,94 ευρώ** ανά μήνα. Οι δικαιούχοι της βοήθειας για την κάλυψη των υλικών αναγκών, έχουν δωρεάν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, όπως άλλωστε και όλοι οι νόμιμοι κάτοικοι της Σλοβακίας.

• **Σλοβενία (*Denarna Socialna Pomoč, Οικονομική Κοινωνική Βοήθεια*)**

Το 2010, στην επίσημη εφημερίδα της Σλοβενικής Δημοκρατίας παρουσιάστηκε ο τροποποιημένος Νόμος για την Οικονομική Κοινωνική Βοήθεια (*Zakon o socialno varstvenih prejemkih*). Η εν λόγω βοήθεια παρέχεται σε άτομα ή οικογένειες που αδυνατούν να διασφαλίσουν, για λόγους που ξεφεύγουν από τον έλεγχό τους, τα αναγκαία υλικά αγαθά. Σκοπός της βοήθειας είναι η παροχή πόρων για την κάλυψη των βασικών αναγκών σε επίπεδο τέτοιο ώστε να επιτυγχάνεται η ελάχιστη διαβίωση.

Υπάρχουν δύο τύποι της βοήθειας αυτής: α) η τακτική και β) η έκτακτη οικονομική κοινωνική βοήθεια (*izredna denarna socialna pomoč*). Η τελευταία χορηγείται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, δηλαδή όταν ένα άτομο βρίσκεται σε μια κατάσταση προσωρινής υλικής στέρησης, που προκαλείται από έκτακτα έξοδα διαβίωσης που το άτομο δεν μπορεί να καλύψει με δικά του έσοδα. Τέτοιου είδους βοήθεια αποτελεί η ειδική έκτακτη οικονομική κοινωνική βοήθεια μετά το θάνατο κάποιου μέλους της οικογένειας (*Posebna oblika izredne denarne socialne pomoči po*

smrti družinskega člana - posmrtnina) και η ειδική έκτακτη οικονομική κοινωνική βοήθεια για την κάλυψη των εξόδων κηδείας (*Posebna oblika izredne denarne socialne pomoči kot Pomoc pri kritju stroškov pogreba - pogrebnina*).

Δικαιούχοι της οικονομικής κοινωνικής βοήθειας μπορούν να είναι οι νόμιμοι κάτοικοι (μόνιμοι ή προσωρινοί) της Σλοβενίας, ανεξαρτήτως ηλικίας, με περιουσία και εισοδήματα όχι περισσότερα από κάποιο ελάχιστο όριο. Από την ακίνητη περιουσία εξαιρούνται η κύρια κατοικία, γεωργικές και δασικές εκτάσεις που παράγουν έσοδα, γεωργικές και δασικές εκτάσεις τις οποίες το άτομο δεν είναι σε θέση να καλλιεργήσει λόγω ηλικίας (γυναίκες άνω των 63 και άνδρες άνω των 65 ετών), ασθένειας, αναπηρίας ή άλλων προσωπικών καταστάσεων με δεδομένο ότι η γη αυτή δεν μπορεί να ρευστοποιηθεί μέσω πώλησης ή ενοικίασης. Από τα κινητά περιουσιακά στοιχεία εξαιρούνται οχήματα αξίας μικρότερης των €8.060, πόροι από το συμπληρωματικό σύστημα συνταξιοδότησης και μετρητά αξίας έως τρεις φορές το βασικό ελάχιστο εισόδημα (δηλαδή έως €795,66) για άτομο που ζει μόνο του ή έως €2.500 για οικογένεια⁶⁷. Στα εισοδήματα δε λαμβάνονται υπ' όψιν επιδοτήσεις που καταβάλλονται από τον κρατικό προϋπολογισμό για ειδικούς σκοπούς, επιχορηγήσεις για τις νέες οικογένειες ως κίνητρο για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της στέγασης, εφάπαξ βοήθεια σε χρήμα που καταβάλλεται μετά από φυσικές και άλλες καταστροφές, εφάπαξ βοήθεια αλληλεγγύης που προσφέρει ένα εργατικό συνδικάτο σε κάποιο μέλος του, αποζημίωση για κατεστραμμένα πράγματα που ήταν διαθέσιμα για ανάγκες άμυνας ή προστασίας από φυσικές καταστροφές, εισόδημα που συνδέεται με τις γεωργικές δραστηριότητες, υποτροφίες και άλλες παροχές που καταβάλλονται στους φοιτητές, οφέλη για την κάλυψη διδάκτρων, μεταφορών και στέγασης, επιδόματα για έξοδα εκπαίδευσης ή κατάρτισης και έξοδα μεταφοράς και επιδόματα διατροφής. Η κοινωνική βοήθεια μπορεί να συνδυασθεί με επίδομα ενοικίου, με την συμπληρωματική ασφάλιση ασθενείας, με τη συμπληρωματική χρηματική βοήθεια και με το επίδομα φροντίδας ηλικιωμένου ή ανάπηρου ατόμου ενώ οι δικαιούχοι της απολαμβάνουν υπηρεσίες υγείας χωρίς την καταβολή συμμετοχής. Από τη χορήγηση της βοήθειας αποκλείονται άτομα που, χωρίς σοβαρή αιτία, αρνούνται, αποφεύγουν ή εγκαταλείπουν θέση εργασίας ή δραστηριότητες που

---

⁶⁷ Στην περίπτωση που ένα άτομο είναι μόνιμα άνεργο ή ανίκανο για εργασία ή μεγαλύτερο από μία ορισμένη ηλικία (πάνω από 63 ετών για γυναίκα και πάνω από 65 ετών για άντρα), τότε εάν το άτομο αυτό ζει μόνο του εξαιρούνται μετρητά έως €2.500 ή έως €3.500 για οικογένεια που περιλαμβάνει ένα τέτοιο άτομο.

θα μπορούσαν να τους οδηγήσουν στην απασχόληση (για παράδειγμα καταγγελία της σύμβασης εργασίας από τον εργαζόμενο ή λόγω υπαιτιότητας του εργαζομένου, άρνηση συμμετοχής σε μέτρα ενεργού πολιτικής για την απασχόληση, μη ενεργή αναζήτηση εργασίας, παράνομη εργασία).

Η τακτική οικονομική βοήθεια καταβάλλεται σε μηνιαία βάση από τους Δήμους και το ποσό αυτής καθορίζεται από το ύψος του βασικού ελάχιστου εισοδήματος (€265,22 για το 2014). Το ποσό της βοήθειας εξαρτάται από την κατηγορία στην οποία ανήκει κάθε άτομο, από τον αριθμό των μελών της οικογένειας και από το μηνιαίο λαμβανόμενο εισόδημα του ατόμου ή της οικογένειας. Στον Πίνακα 2.6, παρουσιάζεται το βασικό ποσό της βοήθειας για κάθε κατηγορία ατόμου. Προκειμένου να προκύψει το τελικό ποσό της βοήθειας που χορηγείται σε μία οικογένεια προστίθενται τα ποσά της βοήθειας που αντιστοιχούν σε κάθε μέλος και από το άθροισμα αυτό αφαιρούνται τα μηνιαία εισοδήματα της οικογένειας.

Πίνακας 2.6

Βασικά μηνιαία ποσά της Οικονομικής Κοινωνικής Βοήθειας που αντιστοιχούν σε κάθε κατηγορία ατόμων στη Σλοβενία

Κατηγορία ατόμων	Μηνιαίο βασικό ποσό Οικονομικής Κοινωνικής Βοήθειας (σε ευρώ)
Άτομο που ζει υπό τη μέριμνα ιδρύματος	265,22
Ανύπαντρο άτομο που είναι μακροχρόνια άνεργο ή ανίκανο εργασιακά ή ηλικίας 63 ετών και άνω για γυναίκες και 65 ετών και άνω για άντρες, διαμένει στο ίδιο σπίτι με μη οικογενειακό μέλος και διαθέτει επαρκείς πόρους διαβίωσης	212,17
Ανύπαντρο άτομο ηλικίας 18-26 ετών που ζει με τους γονείς του	185,65
Ο πρώτος ενήλικας οικογένειας ή άτομο που ζει μόνο του, είναι εργασιακά ενεργό και εργάζεται από 60 έως 128 ώρες το μήνα	339,48
Ο πρώτος ενήλικας οικογένειας ή άτομο που ζει μόνο του, είναι εργασιακά ενεργό και εργάζεται πάνω από 128 ώρες το μήνα	413,75
Κάθε επόμενο ενήλικο μέλος	132,61
Κάθε επόμενο ενήλικο μέλος που είναι εργασιακά ενεργό και εργάζεται από 60 έως 128 ώρες το μήνα	169,74
Κάθε επόμενο ενήλικο μέλος που είναι εργασιακά ενεργό και εργάζεται πάνω από 128 ώρες το μήνα	206,87
Το μεγαλύτερο παιδί της οικογένειας	212,17
Κάθε επόμενο παιδί	185,65
Επιπλέον ποσό για κάθε παιδί μονογονεϊκής οικογένειας	26,52

Η τακτική βοήθεια χορηγείται αρχικά για διάστημα τριών μηνών και μπορεί να παραταθεί για άλλους έξι μήνες εφόσον η ανάγκη εξακολουθεί να υφίσταται και οι προϋποθέσεις να πληρούνται. Η βοήθεια χορηγείται για απεριόριστο διάστημα στην περίπτωση που η κοινωνική κατάσταση ενός ατόμου δε φαίνεται να έχει πολλές πιθανότητες να αλλάξει (τουλάχιστον σύντομα) και πληρούνται τα κριτήρια, καθώς και στις περιπτώσεις ατόμων μη ικανών για εργασία, ατόμων που είναι μακροχρόνια άνεργοι και ατόμων πάνω από μία ορισμένη ηλικία (γυναίκες άνω των 63 ετών και άντρες άνω των 65 ετών) και τα οποία ταυτόχρονα δε διαθέτουν επαρκή περιουσία και δεν τελούν υπό τη μέριμνα ιδρύματος.

- **Σουηδία** (*Socialbidrag / Ekonomiskt bistånd, Κοινωνική/Οικονομική Βοήθεια*)

Η Σουηδία χορηγεί την Κοινωνική Βοήθεια σε άτομα (ή οικογένειες) που προσωρινά (για μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα) δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους για να αντιμετωπίσουν τα αναγκαία έξοδα διαβίωσης. Η βοήθεια αυτή βασίζεται στο νόμο του 2001 για τις *Κοινωνικές Υπηρεσίες (Socialtjänstlagen)*.

Δικαιούχοι μπορεί να είναι άτομα που απλά έχουν δικαίωμα παραμονής στη χώρα, χωρίς να απαιτείται μόνιμη διαμονή. Αναφορικά με την περιουσία, κατά γενικό κανόνα, λαμβάνονται υπ' όψιν όλα τα ακίνητα και κινητά περιουσιακά στοιχεία, ανεξαρτήτως φύσης και προέλευσης. Μπορεί ακόμη και να απαιτηθεί πώληση των περιουσιακών στοιχείων προκειμένου να χορηγηθεί η βοήθεια. Ωστόσο, η βασική αρχή είναι ότι αν η ανάγκη της βοήθειας είναι προσωρινή, τότε το επίδομα μπορεί να καταβληθεί χωρίς την πώληση περιουσίας. Σχετικώς με τα εισοδήματα, προσμετρούνται όλα τα είδη αυτών. Μόνο στην περίπτωση που ένα άτομο λαμβάνει τη βοήθεια για χρονικό διάστημα έξι διαδοχικών μηνών, εξαιρείται το 25% από το εισόδημα που προέρχεται από εργασία. Προκειμένου να λαμβάνουν τη βοήθεια άτομα που είναι ικανά για εργασία, πρέπει να συμμετέχουν σε δραστηριότητες, που οργανώνουν οι Δήμοι, για την ενίσχυση των εργασιακών ικανοτήτων και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας.

Η κοινωνική βοήθεια χορηγείται σε μηνιαία βάση και για όσο διάστημα υπάρχει ανάγκη. Στην περίπτωση που ο δικαιούχος έχει κάποιο εισόδημα, είτε από εργασία είτε από κάποια άλλη κοινωνική παροχή, τότε αυτό αφαιρείται και έτσι, το ποσό της κοινωνικής βοήθειας που λαμβάνει είναι μειωμένο. Τα μέγιστα μηνιαία ποσά που χορηγούνται για να καλυφθούν οι δαπάνες για τρόφιμα, είδη ένδυσης και υπόδησης,

παιχνίδι και ψυχαγωγία, αναλώσιμα, υγεία και υγιεινή, καθημερινή εφημερίδα, τέλη τηλεφώνου και τηλεόρασης είναι: α) για άτομο που ζει μόνο του SEK 2.950 (κορώνες Σουηδίας) (δηλαδή €321), β) για ζευγάρι SEK 5.320 (€578) και γ) για παιδιά, ανάλογα με την ηλικία⁶⁸, τα ποσά κυμαίνονται από SEK 1.730 (€188) έως SEK 3.280 (€357). Για τις κοινές δαπάνες του νοικοκυριού χορηγείται μηνιαίως ένα ειδικό ποσό που εξαρτάται από τον αριθμό των μελών. Για ένα άτομο είναι SEK 930 (€101), για 2 άτομα SEK 1.040 (€113), για 3 άτομα SEK 1.310 (€142), για 4 άτομα SEK 1.490 (€162), για 5 άτομα SEK 1.710 (€186), για 6 άτομα SEK 1.950 (€212) και για 7 άτομα SEK 2.120 (€230). Έτσι, το ποσό της Κοινωνικής Βοήθειας που μπορεί να λάβει κάθε μήνα **ένα ζευγάρι με ένα παιδί ηλικίας 5 ετών και μηδενικό οικογενειακό εισόδημα είναι SEK 8.610 (€935)**, όπως προκύπτει από το άθροισμα {5.320 + 1.980 + 1.310} ή σε ευρώ {578 + 215 + 142}. Επιπλέον της κοινωνικής βοήθειας, στους δικαιούχους μπορεί να παρασχεθεί στήριξη για λογικές δαπάνες στέγασης, ηλεκτρικής ενέργειας, για μετακίνηση από και προς την εργασία, για την ασφάλιση των νοικοκυριών, καθώς και τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση. Τέλος, η συμμετοχή των ασθενών για την υγειονομική περίθαλψη και τις οδοντιατρικές υπηρεσίες καλύπτεται από την κοινωνική βοήθεια.

- **Τσεχία⁶⁹** (*Dánky sociální péče – Παροχή Κοινωνικής Βοήθειας*)

Βάσει σχετικού νόμου του 2006, η Τσεχία παρέχει Κοινωνική Βοήθεια σε άτομα με ανεπαρκές εισόδημα και αδυναμία βελτίωσης αυτού μέσω προσωπικής προσπάθειας.

Στο πλαίσιο της βοήθειας αυτής, δίνονται οι εξής τρεις παροχές: i) *Επίδομα διαβίωσης (Příspěvek na živobytí)*, ii) *Επίδομα στέγασης (Doplatek na bydlení)* και iii) *Εκτακτη άμεση βοήθεια (Mimořádná okamžitá pomoc)*. Η τελευταία, σε αντίθεση με τις άλλες δύο, αποτελεί εφάπαξ παροχή που προσφέρεται σε άτομα που βρίσκονται σε επισφαλείς καταστάσεις⁷⁰. Ουσιαστικά, οι παροχές που προσφέρονται

---

⁶⁸ Συγκεκριμένα, για παιδί 0-1 έτους είναι SEK 1.740 (€189), για 1-2 ετών SEK 1.980 (€215), για 3 ετών SEK 1.730 (€188), για 4-6 ετών SEK 1.980 (€215), για 7-10 ετών SEK 2.410 (€262), για 11-14 ετών SEK 2.840 (€309), για 15-18 ετών SEK 3.250 (€353) και για 19-20 ετών SEK 3.280 (€357).

⁶⁹ Στοιχεία έχουν αντληθεί και από την ιστοσελίδα <http://www.mpsv.cz/en/>

⁷⁰ Συγκεκριμένα, χορηγείται στις εξής περιπτώσεις:

- i) Σε άτομα που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για χορήγηση βοήθειας για την κάλυψη υλικών αναγκών, αλλά, λόγω έλλειψης πόρων, απειλείται σοβαρά η υγεία τους. Η

προκειμένου να διασφαλιστεί ένα ελάχιστο όριο διαβίωσης είναι το επίδομα διαβίωσης και το επίδομα στέγασης. Βασικές προϋποθέσεις για την παροχή της κοινωνικής βοήθειας είναι η μόνιμη κατοικία στην Τσεχία (η έκτακτη άμεση βοήθεια μπορεί να χορηγηθεί και σε άτομα που είναι απλά νόμιμοι κάτοικοι ή ακόμα και μη νόμιμοι κάτοικοι εάν αυτοί βρίσκονται σε επικίνδυνη κατάσταση), η κατοχή περιουσιακών στοιχείων και εισοδημάτων εντός ορισμένων ορίων⁷¹ και η προθυμία για εργασία⁷², ενώ δεν υπάρχουν περιορισμοί σχετικά με την ηλικία. Από την

παροχή ενισχύει το εισόδημα ενός ατόμου, έτσι ώστε να είναι στο ίδιο επίπεδο με το κατώτατο ποσό διαβίωσης, το οποίο ισούται με CZK 2.200 (κορώνες Τσεχίας) ή €80.

- ii) Σε άτομα που είναι θύματα ενός σοβαρού έκτακτου γεγονότος (π.χ. μια φυσική καταστροφή, καταιγίδες και θύελλες, οικολογική καταστροφή, φωτιά, κλπ). Το μέγιστο ποσό του επιδόματος είναι δεκαπέντε φορές το κατώτατο ποσό διαβίωσης του ατόμου (δηλαδή CZK 33.000 ή €1.200).
- iii) Σε άτομα που δε διαθέτουν επαρκείς πόρους για την κάλυψη σημαντικών εφάπαξ δαπανών που αφορούν, μεταξύ άλλων, την πληρωμή παραβόλου για την επικύρωση ή την επανέκδοση προσωπικών εγγράφων ή περιπτώσεις οικονομικών απωλειών. Το μέγιστο ποσό του επιδόματος ισούται με το ποσό της εφάπαξ δαπάνης.
- iv) Σε άτομα που δε διαθέτουν επαρκείς πόρους για την απόκτηση ή την επισκευή βασικών επίπλων ή διαρκών αγαθών ή για την κάλυψη αιτιολογημένων δαπανών που σχετίζονται με την εκπαίδευση ή ειδικά ενδιαφέροντα εξαρτώμενων παιδιών. Το ύψος του επιδόματος μπορεί να είναι όσο και η συγκεκριμένη δαπάνη, αλλά το άθροισμα των παροχών που χορηγούνται δεν πρέπει να υπερβαίνει το δεκαπλάσιο του κατώτατου ποσού διαβίωσης ενός ατόμου (δηλαδή τις CZK 22.000 ή €800) σε ένα ημερολογιακό έτος.
- v) Σε άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό αφορά, για παράδειγμα, άτομα που έχουν απελευθερωθεί από καθεστώς επιτήρησης ή από τη φυλακή, έχουν φύγει από ένα ορφανοτροφείο ή μια θετή οικογένεια λόγω της ενηλικίωσής τους, ή έχουν ολοκληρώσει κάποιο πρόγραμμα απεξάρτησης. Η παροχή που μπορεί να δοθεί είναι έως CZK 1.000 ή €36,4. Η παροχή αυτή μπορεί να χορηγηθεί κατ'επανάληψη, αλλά το άθροισμα των παροχών που χορηγούνται σε ένα ημερολογιακό έτος δεν μπορεί να υπερβαίνει το τετραπλάσιο του κατώτατου ποσού διαβίωσης ενός ατόμου (δηλαδή τις CZK 8.800 ή €320).

⁷¹ Για το επίδομα διαβίωσης ως όριο εισοδήματος τίθενται οι CZK 610 (μέσο ατομικό εισόδημα της οικογένειας) και για το επίδομα στέγασης οι CZK 8.110 (συνολικό οικογενειακό εισόδημα).

⁷² Οι δικαιούχοι, αν δεν εργάζονται, πρέπει να εγγραφούν στο γραφείο ευρέσεως εργασίας ως άτομα που αναζητούν εργασία, να αποδεχτούν οποιαδήποτε (ακόμη και βραχυπρόθεσμη ή υποαμειβόμενη) εργασία, να συμμετέχουν σε προγράμματα ενεργών πολιτικών απασχόλησης, σε δημόσια έργα, δημόσιες υπηρεσίες κ.λπ. Η συμμετοχή σε αυτές τις δραστηριότητες είναι υποχρεωτική. Άρνηση σημαίνει ότι το άτομο παύει να δικαιούται την παροχή κοινωνικής βοήθειας. Από την προαναφερθείσα υποχρέωση εξαιρούνται άτομα άνω

περιουσία (ακίνητη και κινητή) εξαιρούνται η κύρια κατοικία, ακίνητα και κινητά στοιχεία (π.χ. κτίρια, μηχανήματα, αυτοκίνητα) που χρησιμοποιούνται για επικερδή δραστηριότητα, ο βασικός εξοπλισμός του σπιτιού, αυτοκίνητα για τη μεταφορά παιδιών και ατόμων με αναπηρία, μετρητά έως CZK 6.300 (€229), αποταμιεύσεις από ιδιωτικά συνταξιοδοτικά ασφαλιστικά προγράμματα και άλλες αποταμιεύσεις μέχρι ένα συγκεκριμένο όριο. Στα εισοδήματα προσμετρώνται το 70% του εισοδήματος από επαγγελματική δραστηριότητα (απαλλαγμένο από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης), το 80% των επιδομάτων ασθένειας ή ανεργίας, οποιοδήποτε άλλο τακτικό εισόδημα (π.χ. ενοίκιο), έσοδα από κεφάλαια, οποιοδήποτε τυχαίο εισόδημα (π.χ. από πώληση προϊόντων ή ακινήτων) και η συζυγική διατροφή.

Το ύψος του επιδόματος διαβίωσης εξαρτάται από τη σύνθεση του νοικοκυριού και το εισόδημα των μελών του και ισούται με ένα συγκεκριμένο ποσό διαβίωσης (που ορίζει το κράτος κάθε χρόνο) που αντιστοιχεί στο νοικοκυριό μείον το 70% του εισοδήματος του νοικοκυριού (ένα άτομο ή μία οικογένεια). Τα μηνιαία ποσά διαβίωσης έχουν ως εξής: α) Για άτομο που ζει μόνο του είναι CZK 3.410 (€124), β) για το πρώτο μέλος ενός νοικοκυριού είναι CZK 3.140 (€114) και γ) για το δεύτερο και κάθε άλλο μέλος που δεν είναι εξαρτώμενο τέκνο είναι CZK 2.830 (€103). Για τα εξαρτώμενα τέκνα, τα ποσά διαφέρουν ανάλογα με την ηλικία και έτσι, για παιδιά κάτω των 6 ετών, το μηνιαίο ποσό διαβίωσης είναι CZK 1.740 (€63), για παιδιά από 6 έως 15 ετών είναι CZK 2.140 (€78) και για ηλικίες 15 έως 26 ετών είναι CZK 2.450 (€89). Έστω για παράδειγμα, **ένα ζευγάρι ανέργων**, εγγεγραμμένων στο γραφείο εύρεσης εργασίας, **με μηδενικά έσοδα** από εργασία ή άλλη δραστηριότητα και **ένα παιδί ηλικίας 16 ετών**. Το **μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα** της οικογένειας αυτής είναι **CZK 610 (€22,21)**, ποσό που αντιστοιχεί στο μηνιαίο **επίδομα τέκνου**. Το **επίδομα διαβίωσης** που θα λάβει κάθε μήνα η οικογένεια ισούται με **CZK 7.993 (€290,97)**. Το ποσό αυτό προκύπτει αν προσθέσουμε τα μηνιαία ποσά διαβίωσης που αντιστοιχούν σε κάθε μέλος, δηλαδή $\{CZK 3.140 + 2.830 + 2.450\}$, και από το άθροισμα αυτό (CZK 8.420) αφαιρέσουμε το 70% του μηνιαίου οικογενειακού εισοδήματος, που είναι CZK 427.

των 65 ετών, άτομα που πάσχουν από ασθένεια (χρόνια ή προσωρινή) ή αναπηρία και άτομα που φροντίζουν παιδιά ή άλλα μέλη της οικογένειας που χρήζουν ειδικής φροντίδας.

Το Επίδομα στέγασης χορηγείται με σκοπό να καλυφθούν οι αιτιολογημένες δαπάνες στέγασης (σε αυτές περιλαμβάνονται το ενοίκιο, υπηρεσίες που σχετίζονται με τη στέγαση και ενεργειακό κόστος) και το ύψος αυτού είναι αντίστοιχο των δαπανών. Συγκεκριμένα, το επίδομα στέγασης ισούται με τις αιτιολογημένες δαπάνες στέγασης ενός νοικοκυριού μείον το 30% του συνολικού ποσού διαβίωσης. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της οικογένειας που προαναφέρθηκε, αν οι **αιτιολογημένες δαπάνες στέγασης** ορίζονται στις **CZK 12.000 (€436,83)**, τότε το **επίδομα στέγασης** που θα λάβει η οικογένεια είναι $\{12.000 - 0,3 \cdot 8.420\}$, δηλαδή **CZK 9.474 (€344,88)**.

Τόσο το επίδομα διαβίωσης όσο και το επίδομα στέγασης χορηγούνται για όσο χρονικό διάστημα ισχύουν οι προϋποθέσεις. Τα άτομα που είναι δικαιούχοι της κοινωνικής βοήθειας έχουν δωρεάν υγειονομική και φαρμακευτική περίθαλψη.

- **Φινλανδία** (*Toimeentulotuki – Εισοδηματική Στήριξη*)

Ο νόμος της 30^{ης} Δεκεμβρίου 1997 για την Κοινωνική Βοήθεια (*Laki toimeentulotuesta*), προβλέπει την παροχή εισοδηματικής στήριξης (*Toimeentulotuki*) σε άτομα (ή οικογένειες) που προσωρινά (για μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα) δε διαθέτουν επαρκείς πόρους για να αντιμετωπίσουν τα βασικά έξοδα διαβίωσής τους. Σκοπός της βοήθειας αυτής είναι να διασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης στα άτομα αυτά.

Δικαιούχοι μπορεί να είναι άτομα (ή οικογένειες), ανεξαρτήτως ηλικίας, που είναι μόνιμοι κάτοικοι της Φινλανδίας και των οποίων η περιουσία και τα εισοδήματα δεν αρκούν για να καλυφθούν οι βασικές καθημερινές ανάγκες. Από την ακίνητη περιουσία που λαμβάνεται υπ' όψιν εξαιρούνται η κύρια κατοικία και η περιουσία παιδιών κάτω των 18 ετών. Στην κινητή περιουσία περιλαμβάνονται όλα τα εύκολα ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία (συμπεριλαμβανομένων των καταθέσεων), χωρίς, όμως, να τίθεται επισήμως κάποιο συγκεκριμένο όριο, ενώ εξαιρούνται ο βασικός εξοπλισμός του σπιτιού, αντικείμενα απαραίτητα για την εργασία ή τις σπουδές και είδη αναγκαία για τη διαβίωση. Όσον αφορά τα εισοδήματα, προσμετρώνται τα περισσότερα είδη εισοδήματος (χωρίς τους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης), με εξαίρεση μισθούς και παροχές που θεωρούνται ασήμαντες, τακτικό εισόδημα παιδιού κάτω των 18 ετών, εισόδημα που αντιστοιχεί στη μετακίνηση για εργασία και σε άλλα έξοδα σχετικά με την εργασία, επιδόματα μητρότητας και επιδόματα αναπηρίας.

Το ποσό της εισοδηματικής στήριξης εξαρτάται από τη σύνθεση της οικογένειας και τα καθαρά (χωρίς φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης) εισοδήματα αυτής και καταβάλλεται σε μηνιαία βάση από το δήμο στον οποίο κατοικεί η οικογένεια και για όσο χρονικό διάστημα πληρούνται τα κριτήρια. Το τελικό ποσό που καταβάλλεται προκύπτει από το βασικό ποσό που αντιστοιχεί σε μία οικογένεια μείον τα καθαρά εισοδήματα αυτής. Το βασικό ποσό για ένα άτομο που ζει μόνο του είναι 480,20 ευρώ. Το ποσό αυτό χρησιμοποιείται ως βάση προκειμένου να προκύψουν τα βασικά ποσά για τις υπόλοιπες κατηγορίες ατόμων. Έτσι, α) για ένα γονέα μονογονεϊκού νοικοκυριού το ποσό ισούται με το 110% του 480,20 (δηλαδή είναι 528,22 ευρώ), β) για κάθε άτομο πολυπρόσωπου νοικοκυριού (δηλαδή τουλάχιστον δύο άτομα) ηλικίας άνω των 18 ετών το ποσό είναι το 85% του 480,20 (δηλαδή 408,17 ευρώ), γ) για τέκνα άνω των 18 ετών είναι το 73% του 480,20 (δηλαδή 350,55 ευρώ), δ) για το πρώτο τέκνο ηλικίας 10-17 ετών είναι το 70% του 480,20 (δηλαδή 336,14 ευρώ) και ε) για το πρώτο τέκνο κάτω των 10 ετών είναι το 63% του 480,20 (δηλαδή 302,53 ευρώ). Για το δεύτερο τέκνο κάτω των 18 ετών το βασικό ποσό μειώνεται κατά 5% (από το αντίστοιχο ποσό του πρώτου τέκνου) και για το τρίτο και κάθε επόμενο τέκνο κατά 10%. Για παράδειγμα, στην περίπτωση οικογένειας που αποτελείται από τους **δύο γονείς και δύο παιδιά ηλικίας 5 και 15 ετών**, αντίστοιχα, **το βασικό ποσό της εισοδηματικής στήριξης** ισούται με **1.421,4 ευρώ**, όπως προκύπτει από το άθροισμα $\{(2*408,17) + 336,14 + 302,53\}$. Το ποσό που τελικά καταβάλλεται ως εισόδημα στήριξης προκύπτει αν από το βασικό ποσό των 1421,4 ευρώ αφαιρέσουμε τα καθαρά εισοδήματα της οικογένειας.

Πέραν του προαναφερθέντος βασικού εισοδήματος στήριξης, οι δικαιούχοι μπορούν ακόμη να λάβουν συμπληρωματική χρηματική βοήθεια για την κάλυψη επιπρόσθετων εξόδων (π.χ. λογικά έξοδα του σπιτιού, σημαντικές ιατρικές δαπάνες, δαπάνες για την ημερήσια φροντίδα των παιδιών και άλλες απαραίτητες δαπάνες) και επίδομα στέγασης. Τέλος, όπως όλοι οι νόμιμοι κάτοικοι της Φινλανδίας, έχουν δωρεάν πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας.

2.6 Σύνδεση του ΕΕΕ με την ένταξη στην απασχόληση και την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες ποιότητας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ένταξη στην απασχόληση και η πρόσβαση σε ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες αποτελούν τα δύο στοιχεία που, μαζί με την παροχή επαρκούς εισοδηματικής στήριξης, συνθέτουν τη «Στρατηγική Ενεργού Ένταξης».

Η συμμετοχή σε διαδικασίες ένταξης στην απασχόληση αποτελεί για τα περισσότερα ευρωπαϊκά προγράμματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος απαραίτητη προϋπόθεση για τη λήψη του. Η δέσμευση αυτή αφορά, όπως είναι φυσικό, εκείνα τα άτομα που θεωρούνται ικανά για εργασία. Οι διαδικασίες ένταξης στην απασχόληση περιλαμβάνουν εγγραφή στα κέντρα ευρέσεως εργασίας, αποδοχή κατάλληλων για το δικαιούχο θέσεων εργασίας καθώς και συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και πρακτικής άσκησης. Οι σχετικές απαιτήσεις διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων προγραμμάτων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Έτσι, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.7, σε άλλα κράτη ισχύουν πιο ελαστικοί κανονισμοί και σε άλλα πολύ αυστηρότεροι. Από τα στοιχεία που δίνει ο πίνακας, παρατηρείται ότι η Ισπανία αποτελεί τη μόνη χώρα-μέλος όπου τα προγράμματα ένταξης στην απασχόληση δε σχετίζονται με την καταβολή του ΕΕΕ ενώ στην πλειοψηφία των κρατών-μελών είναι αναγκαία η εγγραφή των δικαιούχων στα Γραφεία Απασχόλησης. Επίσης, σε πολλά κράτη-μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Τσεχία), η μη συμμόρφωση προς τους κανονισμούς που επιβάλλει το πρόγραμμα ένταξης κάθε χώρας, συνεπάγεται διακοπή ή μείωση της παροχής του ΕΕΕ. Στη Δανία και την Ολλανδία, εκτός από το δικαιούχο, υποχρέωση για ενεργό αναζήτηση εργασίας έχει και ο σύντροφος/σύζυγος. Τέλος, στο Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, ο δικαιούχος υπογράφει σύμβαση κοινωνικής ενσωμάτωσης ενώ σε ορισμένες χώρες (Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ρουμανία, Σλοβακία, Τσεχία) κρίνεται υποχρεωτική η εθελοντική προσφορά εργασίας σε υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης ή/και, γενικότερα, του δημοσίου τομέα.

Πίνακας 2.7

Οι απαιτήσεις/δράσεις για ένταξη στην απασχόληση και συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης που ισχύουν για τους δικαιούχους του ΕΕΕ σε κάθε κράτος-μέλος

ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΕΕ	Απαιτήσεις/δράσεις για ένταξη στην απασχόληση και συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης που ισχύουν για τους δικαιούχους του ΕΕΕ
ΑΥΣΤΡΙΑ	Άτομα που είναι ικανά για εργασία πρέπει να είναι πρόθυμα να εκτελέσουν εργασία.
ΒΕΛΓΙΟ	Ο αιτών/δικαιούχος πρέπει να αποδείξει την προθυμία του να εργαστεί, εκτός αν αυτό είναι αδύνατο για λόγους υγείας ή άλλες σοβαρές αιτίες. Το κράτος μπορεί να αρνηθεί την παροχή του εισοδήματος ένταξης σε άτομο που δεν είναι πρόθυμο να εργαστεί, ως μη εκπλήρωση των απαραίτητων προϋποθέσεων. Το Δημόσιο Κέντρο Κοινωνικής Βοήθειας (ΔΚΚΒ) μπορεί να προτείνει μια εργασία στον ενδιαφερόμενο και να γίνει ο εργοδότης του με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας. Το ΔΚΚΒ μπορεί να θέσει το άτομο στη διάθεση τρίτων, από τον ιδιωτικό τομέα, και να καλύψει ακόμα και ένα τμήμα του μισθού ως μέρος των διαφόρων μέτρων ενεργοποίησης.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	Ο άνεργος πρέπει να έχει εγγραφεί στο Γραφείο Απασχόλησης τουλάχιστον 9 μήνες πριν από την υποβολή της αίτησης για χορήγηση ΕΕΕ και να μην έχει απορρίψει προσφερόμενη θέση εργασίας ή μαθήματα κατάρτισης που διοργανώνονται από τα Γραφεία Εργασίας. Από την υποχρέωση αυτή εξαιρούνται άτομα με αναπηρίες και μόνιμα μειωμένη ικανότητα μεγαλύτερη του 50%, άτομα με ψυχιατρικές ασθένειες, γονέας που έχει την επιμέλεια τέκνου μικρότερου των 3 ετών, άτομα άνω των 18 ετών που σπουδάζουν, έγκυες γυναίκες μετά τον 3ο μήνα της εγκυμοσύνης και άτομο που φροντίζει άρρωστο μέλος της οικογένειας. Η χορήγηση του ΕΕΕ διακόπτεται εάν ο άνεργος αρνηθεί να συμμετάσχει σε προγράμματα που διοργανώνονται από το Δήμο για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.
ΓΑΛΛΙΑ	Οι δικαιούχοι υποχρεούνται να αναζητήσουν εργασία, να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να δημιουργήσουν τη δική τους δραστηριότητα και να παρακολουθούν τις δραστηριότητες ενσωμάτωσης που προβλέπονται.
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Άτομα που είναι ικανά για εργασία πρέπει να εξαντλήσουν όλες τις δυνατότητες που έχουν για να βελτιώσουν την κατάστασή τους. Στην περίπτωση ατόμων με περιορισμένες δυνατότητες λόγω προβλημάτων υγείας ή ηλικίας, τα οποία, όμως, δε θεωρούνται ανίκανα για εργασία προσφέρονται οι κατάλληλες θέσεις εργασίας, αφού προηγηθεί αντίστοιχη προετοιμασία.

ΔΑΝΙΑ	Οι δικαιούχοι πρέπει να αναζητούν ενεργά εργασία. Και ο σύντροφος/σύζυγος υποχρεούται να εξαντλήσει όλες τις δυνατότητες εύρεσης εργασίας.
ΕΣΘΟΝΙΑ	Η καταβολή του ΕΕΕ μπορεί να διακοπεί στην περίπτωση που άτομα ικανά για εργασία, ηλικίας 18 έως 63 ετών, που δεν εργάζονται ή δεν σπουδάζουν αρνηθούν, χωρίς εύλογη αιτία, προσφορές κατάλληλης εργασίας ή συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης.
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Η κυβέρνηση προσφέρει θέσεις εργασίας και υλοποιεί προγράμματα κατάρτισης για τους άνεργους δικαιούχους.
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Όλα τα άτομα που δεν εργάζονται για διάστημα τριών μηνών, συμμετέχουν στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την απασχόληση με κύριο στόχο την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας
ΙΣΠΑΝΙΑ	Δεν υπάρχει σύνδεση μεταξύ των μέτρων που στοχεύουν στην προώθηση της απασχόλησης και της καταβολής του ΕΕΕ
ΙΤΑΛΙΑ	Οι σχετικές απαιτήσεις/δράσεις διαφέρουν μεταξύ των τοπικών περιφερειών
ΚΥΠΡΟΣ	Οι Κοινωνικές Υπηρεσίες οργανώνουν προγράμματα κατάρτισης για άτομα που λαμβάνουν το ΕΕΕ και συνεργάζονται με τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης για να επιτύχουν την ένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας. Σε περίπτωση που ο δικαιούχος αρνηθεί να αναλάβει την κατάρτιση και να βρει μια δουλειά που θα του επέτρεπε να αυξήσει το εισόδημά του, τότε η χορήγηση του ΕΕΕ μπορεί να διακοπεί. (Για λεπτομέρειες βλ. σελ. 47)
ΛΕΤΟΝΙΑ	Άνεργοι δικαιούχοι, ικανοί εργασίας, υποχρεούνται να εγγραφούν στην Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης, να αναζητούν εργασία και να αποδέχονται κατάλληλες προσφορές εργασίας. Οι δικαιούχοι είναι υποχρεωμένοι να συνεργάζονται με τους κοινωνικούς λειτουργούς της δημοτικής κοινωνικής υπηρεσίας, προκειμένου να βελτιώσουν την υπάρχουσα κατάσταση. Άρνηση συνεργασίας σημαίνει μείωση του ποσού της παροχής.
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	Άνεργοι που είναι εργασιακά ικανοί πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στο τοπικό γραφείο της λιθουανικής Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού ή στην υπηρεσία απασχόλησης άλλου κράτους μέλους και θα πρέπει να είναι πρόθυμοι να εργαστούν, εκπαιδευτούν ή επανεκπαιδευθούν. Άρνηση της προσφοράς εργασίας ή κατάρτισης ή συμμετοχής σε δημόσια καθήκοντα ή έργα που υποστηρίζονται από το Γραφείο Απασχόλησης, μπορεί να οδηγήσει σε αναστολή ή άρνηση χορήγησης της Κοινωνικής Βοήθειας (δηλαδή τόσο του Κοινωνικού Βοηθήματος όσο και του επιδόματος που χορηγείται για την κάλυψη των εξόδων θέρμανσης και των εξόδων κατανάλωσης ζεστού και πόσιμου νερού).
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	Οι δικαιούχοι δεν πρέπει να έχουν εγκαταλείψει ή μειώσει οικειοθελώς και χωρίς έγκυρη αιτιολόγηση την εργασία τους ή δεν πρέπει να έχουν απολυθεί για σοβαρή αιτία. Για να λάβει το Επίδομα Ενσωμάτωσης (indemnité d'insertion), ο δικαιούχος υπογράφει μία σύμβαση ενσωμάτωσης (contrat d'insertion) και λαμβάνει μέρος σε μια δραστηριότητα ένταξης. Η σύμβαση ενσωμάτωσης συντάσσεται με γνώμονα την κατάσταση υγείας και την κοινωνική, εκπαιδευτική, επαγγελματική και οικονομική κατάσταση του αιτούντος, με την προοπτική ενός σχεδίου επαγγελματικής ή/και κοινωνικής ένταξης. Η συμμετοχή σε δραστηριότητες επαγγελματικής ένταξης είναι

	υποχρεωτική. Οι δραστηριότητες αυτές αφορούν την προσωρινή τοποθέτηση είτε σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας είτε σε μια επιχείρηση για πραγματοποίηση πρακτικής άσκησης. Σε περίπτωση άρνησης, το επίδομα ένταξης και, αν χρειαστεί, το συμπληρωματικό επίδομα, μπορεί να ανακληθεί.
ΜΑΛΤΑ	Οι δικαιούχοι, εφόσον είναι σε θέση να εργαστούν, υποχρεούνται να αναζητήσουν την κατάλληλη εργασία. Αν κάποιος είναι ανίκανος για εργασία, τότε επανεξετάζεται περιοδικά. Δεν υπάρχουν προγράμματα επανένταξης, παρά μόνο για τους εξαρτημένους από αλκοόλ και ναρκωτικά.
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Τα άτομα πρέπει να κάνουν όσο το δυνατόν περισσότερα για να συντηρήσουν τον εαυτό τους. Κάθε δικαιούχος πρέπει να προσπαθήσει να αναζητήσει δουλειά, να αποδεχθεί κατάλληλη θέση εργασίας και να εγγραφεί στο Ινστιτούτο Απασχόλησης. Οι σύντροφοι των δικαιούχων θα πρέπει, εάν είναι δυνατόν, επίσης, να αναζητήσουν εργασία. Η κοινωνική κατάσταση και η κατάσταση υγείας λαμβάνονται υπόψη. Αν ένας γονέας (μονογονεϊκής οικογένειας) φροντίζει ένα ή περισσότερα παιδιά ηλικίας 5 ετών και κάτω, δεν υπάρχει καμία υποχρέωση να υποβάλει αίτηση για εργασία. Ωστόσο, είναι υποχρεωμένος να παρακολουθήσει τα μαθήματα κατάρτισης. Αν τα παιδιά είναι ηλικίας 5 ετών και άνω, η κάθε περίπτωση εξετάζεται ξεχωριστά προκειμένου να αποφασιστεί η απαλλαγή από την υποχρέωση αυτή. Εάν όλες οι προσπάθειες είναι ανεπιτυχείς, οι κοινωνικές υπηρεσίες θα βοηθήσουν να βρεθεί εργασία ή θα προσφέρουν κατάλληλα προγράμματα επιμόρφωσης. Εάν ο αιτών αρνηθεί να συνεργαστεί με ένα σχέδιο δράσης, οι κοινωνικές υπηρεσίες μπορεί να επιβάλλουν κυρώσεις (περικοπή ή πλήρη αναστολή της βοήθειας). Επιπλέον, ο αιτών είναι υποχρεωμένος να εκτελεί κοινωνική εργασία (στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του) που ανατίθεται σε αυτόν από το Δήμο. Υπάρχει μια περίοδος αναμονής 4 εβδομάδων κατά την οποία απαιτείται ο αιτών να αναζητήσει εργασία και κατά την οποία αιτούντες ηλικίας κάτω των 27 χρόνων δεν έχουν ακόμη δικαίωμα για κοινωνικές παροχές. Το αίτημα για χορήγηση της Βοήθειας δεν ικανοποιείται εάν υπάρχουν ευκαιρίες στο κανονικό εκπαιδευτικό σύστημα για τον αιτούντα.
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	Άτομα που είναι ικανά για εργασία πρέπει να εγγραφούν στη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης. Η παροχή της βοήθειας τερματίζεται εάν το άτομο διαγραφεί από την υπηρεσία με δική του υπαιτιότητα, εάν αρνηθεί την προσφορά κατάλληλης θέσης εργασίας, εάν εργάζεται παράνομα (την πρώτη φορά που αυτό θα παρατηρηθεί, η παροχή διακόπτεται για ένα μήνα και αν παρατηρηθεί και δεύτερη φορά τότε διακόπτεται μόνιμα) και τέλος, εάν δεν μπορεί να αποδείξει ότι κατά το προηγούμενο έτος άσκησε κερδοσκοπική δραστηριότητα ή συμμετείχε σε πρόγραμμα κατάρτισης ή σε πρόγραμμα αγοράς εργασίας για τουλάχιστον 30 ημέρες. Τα άτομα που δεν είναι ικανά για εργασία οφείλουν να συνεργάζονται με τον αρμόδιο οργανισμό που ορίζεται από την τοπική αυτοδιοίκηση και να λαμβάνουν μέρος στο πρόγραμμα ένταξης που προορίζεται για αυτά. Και στην περίπτωση των ατόμων αυτών, η παροχή διακόπτεται εάν το άτομο διακόψει τη συνεργασία με τον οργανισμό ή εάν βρεθεί ότι εργάζεται παράνομα (ένα μήνα αναστολή της παροχής εάν αυτό παρατηρηθεί για πρώτη φορά και

	μόνιμη διακοπή αν παρατηρηθεί και δεύτερη).
ΠΟΛΩΝΙΑ	Η έλλειψη συνεργασίας με τις κοινωνικές υπηρεσίες, εκ μέρους του αιτούντος ή της οικογένειάς του, για την επίλυση της δυσχερούς κατάστασης, καθώς και η αδικαιολόγητη άρνηση για ανάληψη εργασίας από έναν άνεργο, μπορεί να αποτελέσει αιτία άρνησης χορήγησης (ή ανάκλησης) της παροχής.
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	Ο αιτών υποχρεούται να συνάψει σύμβαση κοινωνικής ενσωμάτωσης (βλ. υποσημείωση 62)
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	Ένα από τα μέλη της οικογένειας είναι υποχρεωμένο να εργάζεται προς το συμφέρον της τοπικής αυτοδιοίκησης, με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση (βλ. και υποσημείωση 64).
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	Άτομα που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία και είναι ικανά για εργασία, πρέπει να είναι πρόθυμα να δεχτούν προσφορές κατάλληλης εργασίας, επανεκπαίδευσης και επικουρικής εργασίας στην κοινότητα. Το τελευταίο σημαίνει ότι το άτομο θα συμμετέχει 32 ώρες το μήνα σε εθελοντική εργασία, ως βοηθητικό προσωπικό σε δημόσιες υπηρεσίες ή σε δραστηριότητες για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, ατυχημάτων κλπ.
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	Το ΕΕΕ δεν χορηγείται σε άτομα που, χωρίς σοβαρή αιτία, αρνούνται, αποφεύγουν ή εγκαταλείπουν θέση εργασίας ή δραστηριότητες που θα μπορούσαν να τους οδηγήσουν στην απασχόληση (για παράδειγμα καταγγελία της σύμβασης εργασίας από τον εργαζόμενο ή λόγω υπαιτιότητας του εργαζομένου, άρνηση συμμετοχής σε μέτρα ενεργού πολιτικής για την απασχόληση, μη ενεργή αναζήτηση εργασίας, παράνομη εργασία). Επίσης, ο δικαιούχος είναι υποχρεωμένος να δεχτεί οποιαδήποτε θέση εργασίας, εφόσον έχει λάβει τη βοήθεια 9 φορές τους τελευταίους 12 μήνες.
ΣΟΥΗΔΙΑ	Καθ' όλη τη διάρκεια λήψης της παροχής, ο δικαιούχος που είναι εργασιακά ικανός πρέπει να προσπαθεί να βρει εργασία με ικανοποιητικό μισθό. Επίσης, πρέπει να συμμετέχει σε δραστηριότητες που αφορούν την αγορά εργασίας. Τέλος, το γραφείο κοινωνικής πρόνοιας μπορεί να απαιτήσει τη συμμετοχή του ατόμου σε δραστηριότητες που διοργανώνονται από το δήμο και αφορούν την ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας.
ΤΣΕΧΙΑ	Οι άνεργοι δικαιούχοι πρέπει να εγγραφούν στο γραφείο ευρέσεως εργασίας ως άτομα που αναζητούν εργασία, να αποδεχτούν οποιαδήποτε (ακόμη και βραχυπρόθεσμη ή υποαμειβόμενη) εργασία, να συμμετέχουν σε προγράμματα ενεργών πολιτικών απασχόλησης, σε δημόσια έργα, δημόσιες υπηρεσίες κ.λπ. Η συμμετοχή σε αυτές τις δραστηριότητες είναι υποχρεωτική. Άρνηση σημαίνει ότι το άτομο παύει να δικαιούται την παροχή κοινωνικής βοήθειας. Από την προαναφερθείσα υποχρέωση εξαιρούνται άτομα άνω των 65 ετών, άτομα που πάσχουν από ασθένεια (χρόνια ή προσωρινή) ή αναπηρία και άτομα που φροντίζουν παιδιά ή άλλα μέλη της οικογένειας που χρήζουν ειδικής φροντίδας.
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	Κάθε δικαιούχος εργασιακά ικανός πρέπει να αναζητά διαρκώς μία θέση εργασίας που θα του εξασφαλίσει έναν ικανοποιητικό μισθό.

(Πηγή <http://www.missoc.org>)

Σε αντίθεση με την ένταξη στην απασχόληση, η πρόσβαση των δικαιούχων του ΕΕΕ σε κοινωνικές υπηρεσίες ποιότητας δεν έχει αναπτυχθεί αρκετά από τα κράτη-μέλη. Έτσι, στα περισσότερα κράτη-μέλη, οι υπηρεσίες που, ουσιαστικά, απολαμβάνουν οι δικαιούχοι περιορίζονται στους τομείς της υγείας και της ενέργειας. Πιο συγκεκριμένα, όπως συνάγεται από όσα αναφέρονται στην ενότητα 2.5 για κάθε κράτος-μέλος, ισχύουν τα εξής:

Αναφορικά με την υγειονομική περίθαλψη, στις περισσότερες χώρες (Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Κύπρος, Λετονία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία) παρέχεται δωρεάν στους δικαιούχους του ΕΕΕ ενώ στη Γερμανία, την Εσθονία, την Ισπανία, τη Λιθουανία και την Ολλανδία, δεν υπάρχουν ειδικά δικαιώματα στον εν λόγω τομέα για τα άτομα αυτά.

Όσον αφορά, την παροχή βοήθειας για την κάλυψη (μερική ή ολική) των εξόδων θέρμανσης, είναι διαθέσιμη σε όλες τις χώρες (Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία) πλην της Ισπανίας, της Ολλανδίας και της Πορτογαλίας. Στην Ιταλία, σχετικά τόσο με τις υπηρεσίες υγείας όσο και με τη θέρμανση, ισχύει ό,τι και στα υπόλοιπα ζητήματα που αφορούν το ΕΕΕ, δηλαδή οι κανονισμοί διαφέρουν μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων.

2.7 Ανακεφαλαίωση

Με την ολοκλήρωση του κεφαλαίου αυτού, συμπεραίνεται ότι μεταξύ των συστημάτων ΕΕΕ των κρατών-μελών της ΕΕ υπάρχουν αρκετές ομοιότητες αλλά και διαφορές.

Στην πλειοψηφία των κρατών, απαραίτητη για την πρόσβαση στο μέτρο του ΕΕΕ είναι η μόνιμη κατοικία στη χώρα, η ηλικία δεν αποτελεί περιοριστικό παράγοντα ενώ σημαντικό ρόλο παίζει το είδος και το ύψος των περιουσιακών στοιχείων και των εισοδημάτων των αιτούντων και των οικογενειών τους. Κοινό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι η χρονική διάρκεια χορήγησης είναι απεριόριστη εφόσον πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις και το εισόδημα αυτό, με εξαίρεση τη Δανία και του Λουξεμβούργο, δεν υπόκειται σε φορολόγηση. Όσον αφορά, δε, το ύψος του εισοδήματος, στις περισσότερες περιπτώσεις εξαρτάται από τη σύνθεση του νοικοκυριού και τις ελάχιστες συνθήκες διαβίωσης που ισχύουν σε κάθε κράτος.

Τέλος, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, τα περισσότερα κράτη-μέλη έχουν αναπτύξει σχετικά ολοκληρωμένα προγράμματα ένταξης στην απασχόληση για τους δικαιούχους του ΕΕΕ ενώ δεν έχει σημειωθεί αντίστοιχη ανάπτυξη στο ζήτημα της πρόσβασης αυτών σε ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟΥ

ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εισαγωγή

Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο αναφέρεται στο μέτρο του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην εισαγωγή ενός πιλοτικού προγράμματος, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα».

Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως το Νοέμβριο του 2014, έχει ξεκινήσει να εφαρμόζεται πιλοτικά σε 13 Δήμους, δηλαδή σε ένα δήμο κάθε Περιφέρειας ενώ η προβλεπόμενη διάρκεια της πιλοτικής εφαρμογής είναι έξι (6) μήνες.

Αρχικά, στο παρόν κεφάλαιο γίνεται σύντομη αναφορά στις εφαρμοζόμενες εισοδηματικές πολιτικές για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ελλάδα καθώς και στις προτάσεις που έχουν γίνει στο παρελθόν για την εισαγωγή ενός ΕΕΕ. Στη συνέχεια, λαμβάνει χώρα η αναλυτική παρουσίαση του προγράμματος, η οποία περιλαμβάνει τα κριτήρια επιλεξιμότητας, το ύψος της χρηματικής παροχής και τις παροχές σε είδος αλλά και τους λόγους που μπορούν να οδηγήσουν σε διακοπή της χορήγησης. Τέλος, το κεφάλαιο ολοκληρώνεται παρουσιάζοντας τους δήμους της πιλοτικής εφαρμογής και τις αρμοδιότητες αυτών.

3.2 Εισοδηματικά μέτρα για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ελλάδα

Τα λαμβανόμενα εισοδηματικά μέτρα για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ελλάδα είναι αποσπασματικά και αφορούν συγκεκριμένες, μόνο, ομάδες του πληθυσμού. Όπως αναφέρει ο Γ. Αμίτσης⁷³, «η συστηματική ανάλυση των υφιστάμενων προγραμμάτων εισοδηματικής στήριξης αποδεικνύει ότι ο Έλληνας νομοθέτης δεν έχει επιλέξει ένα γενικό επίπεδο προστασίας για κάθε άτομο χωρίς επαρκείς πόρους συντήρησης». Στην παρούσα ενότητα, θα πραγματοποιηθεί σύντομη αναφορά στα ισχύοντα μέτρα για τη στήριξη ατόμων με ανεπαρκείς πόρους

---

⁷³ Γαβριήλ Αμίτσης, *Η θεσμική κατοχύρωση των ελάχιστων ορίων διαβίωσης στην ελληνική και διεθνή έννομη τάξη*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2001, σ.123.

διαβίωσης. Τα μέτρα αυτά αποτελούν κατηγοριακά προγράμματα ελάχιστου εισοδήματος⁷⁴ και συνοψίζονται στα εξής:

- i) Εισοδηματική ενίσχυση απροστάτευτων παιδιών.** Παρέχεται σε παιδιά έως 16 ετών που είναι ορφανά από τους δύο γονείς ή μόνο από τον πατέρα ή αντιμετωπίζουν προβλήματα συντήρησης. Η τελευταία αναθεώρηση στο νομοθετικό πλαίσιο (Ν.4051/60, ΠΔ. 108/83 και ΠΔ. 148/1997) που διέπει την παροχή αυτή έγινε το 1997. Ως εκ τούτου, τόσο το ύψος της παροχής (είναι 44ευρώ το μήνα και το κατώφλι εισοδήματος για διμελή οικογένεια είναι 235ευρώ το μήνα) όσο και οι προϋποθέσεις χορήγησης χρήζουν αναπροσαρμογής.
- ii) Εισοδηματική ενίσχυση ανασφάλιστων γυναικών σε κατάσταση μητρότητας.** Το μέτρο αυτό θεσπίστηκε το 1982 (Ν. 1302/1982) και αφορά γυναίκες σε κατάσταση μητρότητας που δεν καλύπτονται από κάποιο φορέα κοινωνικής ασφάλισης και δε διαθέτουν επαρκή μέσα συντήρησης. Το ύψος της παροχής ανέρχεται σε 220ευρώ για έξι (6) εβδομάδες πριν τον τοκετό και 220ευρώ για έξι (6) εβδομάδες μετά τον τοκετό.
- iii) Παροχή σύνταξης σε ανασφάλιστους υπερήλικες χωρίς μέσα βιοπορισμού.** Το μέτρο αυτό εισήχθη το 1982. Μέσω ενός «ειδικού λογαριασμού συνταξιοδότησης ανασφάλιστων υπερηλίκων» του ΟΓΑ (Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων), χορηγείται μηνιαία σύνταξη (δεν πρόκειται για ανταποδοτικού χαρακτήρα σύνταξη λόγω καταβολής ασφαλιστικών εισφορών αλλά αποτελεί προνοιακή παροχή) σε άτομα άνω των 65 ετών που δε διαθέτουν επαρκείς πόρους συντήρησης. Το ύψος της παροχής ισούται με τη βασική σύνταξη του ΟΓΑ (360ευρώ το μήνα).
- iv) Ενίσχυση συγκεκριμένων κατηγοριών παλιννοστούντων ομογενών.** Αναφορικά με αυτήν την ενίσχυση, η μηνιαία σύνταξη που χορηγούνταν σε υπερήλικες παλιννοστούντες ομογενείς⁷⁵ από την πρώην ΕΣΣΔ (Ενωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών) διεκόπη⁷⁶, το 2012, σε όσους δεν είχαν τουλάχιστον 20ετή νόμιμη και μόνιμη διαμονή στη χώρα. Σε άνεργους

---

⁷⁴ Στο ίδιο, σ. 128 – 132.

⁷⁵ Τα άτομα αυτά ήταν υπαγμένα στον «Ειδικό Λογαριασμό συνταξιοδότησης ανασφάλιστων υπερηλίκων» του ΟΓΑ.

⁷⁶ Με το Νόμο 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 – Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν.4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2016».

παλιννοστούντες, εγγεγραμμένους στα μητρώα του ΟΑΕΔ (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού), χορηγείται το «ειδικό βοήθημα για παλιννοστούντες».

- ν) **Εισοδηματική ενίσχυση συγκεκριμένων κατηγοριών ανέργων που δε δικαιούνται ή εξαντλούν το δικαίωμα τακτικής επιδότησης.** Αυτό το μέτρο περιλαμβάνει το ειδικό βοήθημα μετά από τρίμηνη παραμονή στα μητρώα ανέργων, το ειδικό βοήθημα αποφυλακισμένων, το επίδομα μακροχρονίως ανέργων, το ειδικό βοήθημα μετά τη λήξη της τακτικής επιδότησης ανεργίας, το επίδομα νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας και το ειδικό βοήθημα λόγω διακοπής λειτουργίας της εργοδότης επιχείρησης.

Στα κατηγοριακά προγράμματα εισοδηματικής ενίσχυσης περιλαμβάνεται και η **εισοδηματική ενίσχυση ατόμων με αναπηρία** (οκτώ κατηγορίες επιδότησης ανάλογα με το είδος⁷⁷ της αναπηρίας). Η διαφορά του τελευταίου από τα υπόλοιπα προαναφερθέντα προγράμματα είναι ότι η έλλειψη μέσων βιοπορισμού δεν αποτελεί προϋπόθεση χορήγησης.

Το σύνολο των υπαρχόντων εισοδηματικών μέτρων, λόγω του χαμηλού ύψους των παροχών, απλά απαλύνει το πρόβλημα της φτώχειας συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού ενώ η μη επέκταση των μέτρων και σε άλλες κατηγορίες ατόμων, δεν προσφέρει καθολική λύση στο διογκωμένο κοινωνικό πρόβλημα. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν υπάρχει καμία μέριμνα για την εισοδηματική ενίσχυση ατόμων παραγωγικής ηλικίας, εργασιακά ικανών, τα οποία είτε δεν έχουν ενταχθεί ποτέ στην αγορά εργασίας είτε έχουν εξαντλήσει τα δικαιώματά τους για λήψη τακτικών ή έκτακτων επιδομάτων ανεργίας από τον ΟΑΕΔ και τα οποία αποτελούν μία σημαντική μερίδα του γενικού πληθυσμού της χώρας. Έτσι, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για τη θέσπιση ενός γενικού συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, το οποίο θα λειτουργεί ως ένα ύστατο κοινωνικό δίκτυο ασφαλείας, προσφέροντας ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και προωθώντας, παράλληλα, την οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των δικαιούχων.

---

⁷⁷ Οι οκτώ κατηγορίες αναπήρων είναι: α) τυφλοί, β) κωφάλαλοι, γ) ανασφάλιστοι τετραπληγικοί, παραπληγικοί και ακρωτηριασμένοι, δ) άτομα που πάσχουν από συγγενή αιμολυτική αναιμία, συγγενή αιμορραγική διάθεση και AIDS, ε) βαριά νοητικά καθυστερημένα άτομα, στ) τετραπληγικοί και παραπληγικοί ασφαλισμένοι του Δημοσίου, ζ) άτομα έως 18 ετών με εγκεφαλική παράλυση και η) άτομα με βαριές αναπηρίες σε ποσοστό 67% και άνω.

3.3 Προτάσεις⁷⁸ που έχουν γίνει στο παρελθόν για τη δημιουργία ενός συστήματος ΕΕΕ στην Ελλάδα - Η εισαγωγή της πιλοτικής εφαρμογής του

Η εισαγωγή ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην Ελλάδα έχει τεθεί υπό συζήτηση αρκετές φορές στο παρελθόν, χωρίς, όμως, να φτάσει σε σημείο υλοποίησης.

Συγκεκριμένα, τον Ιανουάριο του 2000 (δηλαδή οκτώ χρόνια μετά τη σύσταση της ευρωπαϊκής επιτροπής για δημιουργία συστημάτων ΕΕΕ στην ΕΕ), εξετάστηκε για πρώτη φορά, από την τότε Κυβέρνηση (*Κωνσταντίνου Σημίτη, 1996-2000*), ένα σχέδιο εφαρμογής προγράμματος ΕΕΕ, το οποίο, τελικά, δεν προχώρησε περισσότερο.

Μετά τις εκλογές του Απριλίου του 2000, που είχαν ως αποτέλεσμα τη νίκη του Κ. Σημίτη (*Κυβέρνηση Κ. Σημίτη 2000-2004*), ανατίθεται στον τότε Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Αν. Γιαννίτση, η θεσμοθέτηση ενός «Δικτύου κατά της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού», όπως είχε εξαγγελθεί προεκλογικά. Στο πλαίσιο της σύστασης του δικτύου αυτού, περιλαμβάνεται μεταξύ των διαφόρων εναλλακτικών επιλογών και η δημιουργία ενός συστήματος ΕΕΕ. Τελικά, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔεν 2001-2003) που προετοιμάζεται και παρουσιάζεται δεν είναι «Κατά της Φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού» αλλά «για την Κοινωνική Ένταξη» και δεν περιέχει ως μέτρο το ΕΕΕ. Το εν λόγω μέτρο δεν περιλαμβάνεται ούτε στο επόμενο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση (ΕΣΔεν 2003-2005).

Η ιδέα, όμως, για την εισαγωγή ενός προγράμματος ΕΕΕ εξακολουθεί να απασχολεί τα κόμματα του ελληνικού κοινοβουλίου. Τον Αύγουστο του 2003 και εν όψει των νέων εκλογών (2004), τόσο στο ΠΑΣΟΚ (Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα) όσο και στη ΝΔ (Νέα Δημοκρατία), γίνονται ενδοκομματικές συζητήσεις για ενσωμάτωση του ζητήματος αυτού στις προεκλογικές τους δηλώσεις. Παρόλα αυτά, κανένα από τα δύο κόμματα, δεν το συμπεριλαμβάνει ως πρόταση στις προεκλογικές δεσμεύσεις, καθώς πολλοί από τους βουλευτές διατηρούν αμφιβολίες για την πρακτική εφαρμογή του. Δύο χρόνια αργότερα, το 2005, ο ΣΥΡΙΖΑ (Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς) καταθέτει σχέδιο νόμου για την καθιέρωση του ΕΕΕ,

---

⁷⁸ Μάνος Ματσαγγάνης, *Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της: Ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2004, σ. 20 -24.

πράξη από την οποία, και πάλι, δεν προέκυψε αποτέλεσμα. Τέλος⁷⁹, πριν τις βουλευτικές εκλογές του 2012, στις προγραμματικές δηλώσεις, ο ΣΥΡΙΖΑ προτείνει να «επιδιωχθεί μέσα από αναδιαπραγμάτευση, όσο διαρκεί η προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής, μέρος των πόρων του ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς) να διατεθεί για τη χρηματοδότηση ενός ειδικού προγράμματος καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας, με τη θεσμοθέτηση ενός ελαχίστου εγγυημένου επιπέδου διαβίωσης» ενώ η Δημοκρατική Αριστερά προτείνει «το σχεδιασμό και τη σταδιακή εφαρμογή του ΕΕΕ μέχρι το τέλος του 2013».

Τελικά, το Νοέμβριο του 2012, και έχοντας παρέλθει μία εικοσαετία από τη δημοσίευση της σχετικής ευρωπαϊκής σύστασης (Σύσταση 92/441/ΕΟΚ, βλ. και υποσημείωση 22, σ.22), θεσπίζεται η πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος ΕΕΕ, με τίτλο «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα». Το μέτρο αυτό εμπεριέχεται στην παράγραφο ΙΑ.3 του Νόμου 4093/2012 *«Έγκριση Μεσοπρόθεσμου πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 – Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν.4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2016»*. Λεπτομέρειες για το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα περιγράφονται στην ενότητα που ακολουθεί.

3.4 Η πιλοτική εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος

Στην υπουργική απόφαση 39892/ΓΔ1.2/ΦΕΚ Β 3018/07.11.2014, που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Τεύχος Β, Αρ. ΦΕΚ. 3018) το Νοέμβριο του 2014, πραγματοποιείται πλήρης αναφορά των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος ΕΕΕ στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση, το εν λόγω πρόγραμμα, με την ονομασία «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα», περιλαμβάνει τρία βασικά σημεία. Τα σημεία αυτά ταυτίζονται με εκείνα των προγραμμάτων εγγυημένου εισοδήματος των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ και είναι η εισοδηματική ενίσχυση των δικαιούχων, η υποστήριξή τους για ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας και η διασφάλιση της πρόσβασης αυτών σε κοινωνικές υπηρεσίες. Ως ημερομηνία έναρξης υποβολής των αιτήσεων για ένταξη στο πρόγραμμα «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» ορίστηκε η 15^η Νοεμβρίου 2014

---

⁷⁹ Μάνος Ματσαγγάνης, «Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και ο ρόλος του στην αντιμετώπιση του νέου κοινωνικού ζητήματος», στο Ολυμπία Καμινιώτη (επιμ.), *Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις εν όψει της πιλοτικής εφαρμογής του μέτρου*, ΕΙΕΑΔ (Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού), 2013, σ.13-14.

και ως ημερομηνία λήξης η 15^η Μαρτίου 2015. Στις παρακάτω υποενότητες περιγράφονται οι προϋποθέσεις υπαγωγής στο μέτρο, το ύψος και η χρονική διάρκεια λήψης της εισοδηματικής ενίσχυσης, οι δράσεις που συνδέονται με την (επαν)ένταξη των δικαιούχων στην απασχόληση και με την πρόσβασή τους σε κοινωνικά αγαθά καθώς και οι δήμοι της πιλοτικής εφαρμογής του μέτρου.

3.4.1 Κριτήρια υπαγωγής στο μέτρο

Το νοικοκυριό που είναι υποψήφιο για τη λήψη του ΕΕΕ μπορεί να είναι είτε μονοπρόσωπο (ένα άτομο) είτε πολυπρόσωπο (περισσότερα του ενός άτομα/οικογένεια). Η οικογένεια μπορεί να αποτελείται από ένα άτομο και ένα ή περισσότερα εξαρτώμενα μέλη ή από ένα ζευγάρι (έγγαμο ή που έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης), με ή χωρίς εξαρτώμενα μέλη. Ως εξαρτώμενα μέλη θεωρούνται: α) Άγαμα τέκνα έως 18 ετών ή έως 25 ετών εάν αυτά φοιτούν⁸⁰ ή είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ ή υπηρετούν τη στρατιωτική τους θητεία, β) τέκνα (ενός ή και των δύο συζύγων/συντρόφων) ή αδέρφια ενός εκ των δύο συζύγων/συντρόφων, που έχουν ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω και είναι άγαμα, διαζευγμένα ή σε χηρεία, γ) γονείς και δ) ανήλικα τέκνα που στερούνται και των δυο γονέων και έχουν έως τρίτου βαθμού συγγένεια με έναν εκ των δύο συζύγων/συντρόφων και δεν υπάρχει δικαστική απόφαση για την επιμέλειά τους από άλλο άτομο. Τα άτομα που ανήκουν στις περιπτώσεις β και δ, δε θεωρούνται εξαρτώμενα μέλη εάν το ετήσιο εισόδημά τους ξεπερνά το ποσό των 3.000 ευρώ ενώ για τα άτομα της περίπτωσης γ ως όριο τίθεται το ποσό των 6.000 ευρώ. Δεν έχουν δικαίωμα ένταξης στο πρόγραμμα του «Εγγυημένου Κοινωνικού Εισοδήματος» άτομα που φιλοξενούνται ή περιθάλπονται σε Μονάδες Κλειστής Φροντίδας ή σε Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης καθώς και οικογένειες ή άτομα που είναι ενταγμένα σε ειδικά προγράμματα που καλύπτουν βασικές ανάγκες στέγασης, κλπ. (π.χ. κοινωνικοί ξενώνες, κλπ.).

Οι προϋποθέσεις ένταξης στο μέτρο του ΕΕΕ αφορούν τη διαμονή, την περιουσία και τα εισοδήματα. Σχετικά με τη διαμονή, δικαιούχοι μπορεί να είναι οικογένειες ή άτομα τα οποία διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στο Δήμο της πιλοτικής εφαρμογής για περίοδο τουλάχιστον έξι (6) μηνών πριν τη δημοσίευση της Υπουργικής Απόφασης. Για τους αλλοδαπούς που ανήκουν σε οικογένεια που περιλαμβάνει στα μέλη της και Έλληνες πολίτες, απαιτείται, επιπλέον, άδεια διαμονής σε ισχύ. Για τους υπόλοιπους

---

⁸⁰ Σε σχολεία ή σχολές ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή αλλοδαπής.

αλλοδαπούς ισχύουν τα εξής: α) Για ομογενείς ή πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ,και γενικότερα, των χωρών του Ε.Ο.Χ. (Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου· σε αυτές περιλαμβάνονται οι χώρες της ΕΕ μαζί με την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία) ή υπηκόους τρίτων χωρών είναι απαραίτητη τουλάχιστον πενταετής νόμιμη διαμονή στη χώρα, β) για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας (αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και δικαιούχοι επικουρικής προστασίας) και τους δικαιούχους με καθεστώς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, απαιτείται η σχετική άδεια διαμονής και γ) για τους ανιθαγενείς (δηλαδή άτομα που δε διαθέτουν ούτε την ελληνική ιθαγένεια ούτε την ιθαγένεια της χώρας από την οποία προέρχονται), απαιτείται «Δελτίο Ταυτότητας ανιθαγενούς».

Αναφορικά με την περιουσία, η συνολική φορολογητέα αξία της ακίνητης περιουσίας (στην Ελλάδα ή/και στο εξωτερικό) δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 90.000 ευρώ για άτομο που ζει μόνο του ή για τον πρώτο ενήλικα μίας οικογένειας. Η αξία αυτή προσαυξάνεται κατά 15.000 ευρώ για κάθε επιπλέον ενήλικα και κατά 10.000 ευρώ για κάθε εξαρτώμενο ανήλικο, με ανώτατο συνολικό όριο για κάθε ωφελούμενο νοικοκυριό το ποσό των 200.000 ευρώ. Η συνολική αντικειμενική αξία των κινητών περιουσιακών στοιχείων (ιδιωτικής (ΙΧ) και μικτής χρήσης (ΜΧ) αυτοκίνητα και δίκυκλα) της οικογένειας δεν πρέπει να ξεπερνά τις 6.000 ευρώ ενώ το σύνολο των καταθέσεων (σε όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Ελλάδας και του εξωτερικού) και η τρέχουσα αξία των χρεογράφων (μετοχές, ομολόγα) της οικογένειας πρέπει να μην υπερβαίνει το τελευταίο 12μηνο πριν από την υποβολή της αίτησης, το διπλάσιο του κατώφλιου εισοδήματος⁸¹ που της αναλογεί και ειδικότερα κατά το τελευταίο εξάμηνο να μην υπερβαίνει ποσό ίσο με το κατώφλι εισοδήματος. Απορρίπτονται αιτήσεις νοικοκυριών των οποίων έστω και ένα μέλος έχει στην ιδιοκτησία του πισίνα, σκάφος αναψυχής, αεροσκάφος, ελικόπτερο ή ανεμόπτερο.

Τέλος, όσον αφορά τα εισοδήματα, απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση της εισοδηματικής ενίσχυσης είναι το συνολικό πραγματικό εισόδημα της οικογένειας, τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες πριν από την υποβολή της αίτησης, να είναι μικρότερο από το κατώφλι εισοδήματος που της αντιστοιχεί. Ως συνολικό

---

⁸¹ Ως κατώφλι εισοδήματος του νοικοκυριού ορίζεται το ποσό που ισούται με το ύψος της συνολικής εισοδηματικής ενίσχυσης που αντιστοιχεί στο νοικοκυριό, εάν θεωρηθεί ότι το συνολικό εισόδημα όλων των μελών είναι μηδενικό.

πραγματικό εισόδημα της οικογένειας θεωρείται το άθροισμα των καθαρών⁸² εισοδημάτων όλων των μελών της. Στο συνολικό πραγματικό εισόδημα δεν περιλαμβάνονται τα εξής είδη εισοδήματος: α) αντικειμενική δαπάνη και τεκμήρια διαβίωσης, β) το 20% του πραγματικού καθαρού εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που παρέχονται με δελτίο παροχής υπηρεσιών ή εργόσημο καθώς και των ποσών από προγράμματα κατάρτισης ή κοινωφελούς εργασίας ή οποιοδήποτε άλλο πρόγραμμα εργασίας, γ) η διατροφή που καταβάλλεται σε ανήλικο τέκνο (με δικαστική απόφαση ή με συμβολαιογραφική πράξη ή με ιδιωτικό έγγραφο), δ) το επίδομα αναδοχής, ε) τα επιδόματα αναπηρίας που χορηγούνται από το κράτος και στ) αποζημίωση αναδοχής ενήλικου άστεγου του προγράμματος "Στέγαση και Επανένταξη".

3.4.2 Ποσό και χρονική διάρκεια χορήγησης της εισοδηματικής ενίσχυσης

Η συνολική εισοδηματική ενίσχυση για ένα ωφελούμενο νοικοκυριό περιλαμβάνει: α) τη βασική εισοδηματική ενίσχυση, που αντιστοιχεί σε 100 ευρώ ανά μήνα για κάθε ωφελούμενο νοικοκυριό και β) την αναλογική εισοδηματική ενίσχυση. Η τελευταία αντιστοιχεί σε 100 ευρώ ανά μήνα για κάθε ενήλικα (αιτούντα, σύζυγο ή εξαρτώμενο μέλος) και σε 50 ευρώ ανά μήνα για κάθε ανήλικο εξαρτώμενο μέλος. Στην περίπτωση μονογονεϊκής οικογένειας, το πρώτο ανήλικο εξαρτώμενο μέλος λογίζεται ως ενήλικος, με αποτέλεσμα η αναλογική ενίσχυση που αντιστοιχεί σε αυτό να είναι 100 ευρώ. Βάσει των παραπάνω, για ένα μονοπρόσωπο νοικοκυριό η μέγιστη εισοδηματική ενίσχυση είναι 200 ευρώ το μήνα, για ένα ζευγάρι 300 ευρώ το μήνα, για ζευγάρι με ανήλικο τέκνο 350 ευρώ το μήνα, για ζευγάρι με ενήλικο τέκνο 400 ευρώ το μήνα, για μονογονεϊκή οικογένεια με ένα ανήλικο τέκνο 300 ευρώ το μήνα, για μονογονεϊκή οικογένεια με δύο ανήλικα τέκνα 350 ευρώ το μήνα, κ.ο.κ. Τα προαναφερόμενα ποσά ταυτίζονται με τα τελικώς καταβαλλόμενα μόνο στην περίπτωση που το μηνιαίο συνολικό πραγματικό εισόδημα του νοικοκυριού είναι μηδενικό. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, το τελικό ποσό που καταβάλλεται κάθε μήνα ισούται με τη συνολική εισοδηματική ενίσχυση που αντιστοιχεί στο ωφελούμενο νοικοκυριό (ταυτίζεται με το κατώφλι εισοδήματος του νοικοκυριού) μείον το συνολικό πραγματικό εισόδημα αυτού. Το ελάχιστο ποσό που καταβάλλεται στο ωφελούμενο νοικοκυριό είναι 20 ευρώ ανά μήνα.

---

⁸² Το καθαρά εισόδημα προκύπτουν μετά την αφαίρεση των φόρων, των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, των κρατήσεων του ν. 4093/2012 ή υπέρ δημοσίου, της εισφοράς αλληλεγγύης του ν. 3986/2011.

Η εισοδηματική ενίσχυση καταβάλλεται μηνιαίως με πίστωση σε τραπεζικό λογαριασμό του δικαιούχου (που έχει δηλωθεί με την αίτηση του). Η πρώτη καταβολή της εισοδηματικής ενίσχυσης για όσους κριθούν δικαιούχοι διενεργείται εντός του πρώτου εικοσαημέρου του επόμενου μήνα από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης και οι επόμενες, για τους ήδη ενταγμένους, μέχρι το τέλος κάθε μήνα τον οποίο αφορά η καταβολή. Στο πλαίσιο της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος, η εισοδηματική ενίσχυση καταβάλλεται για χρονικό διάστημα έξι (6) μηνών.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα, δε φορολογείται, δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε κράτηση, δεν κατάσχεται ούτε συμψηφίζεται με ήδη βεβαιωμένα χρέη προς το Δημόσιο ή πιστωτικά ιδρύματα. Επίσης, δεν υπολογίζεται στα εισοδηματικά όρια για την καταβολή του ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων) ή οποιασδήποτε άλλης παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα.

3.4.3 Αναστολή/Διακοπή καταβολής της εισοδηματικής ενίσχυσης

Η σχετική Υπουργική Απόφαση, αναφέρεται ρητώς και στους λόγους που μπορεί να οδηγήσουν σε αναστολή ή ,ακόμη και, διακοπή καταβολής του ΕΕΕ. Αναστολή της καταβολής πραγματοποιείται αν ο δικαιούχος απομακρυνθεί από την Ελλάδα για διάστημα άνω των δύο μηνών ή αν, εφόσον είναι ικανός για εργασία, αρνηθεί να απασχοληθεί σε συγκεκριμένη θέση εργασίας που του προτείνεται από τον ΟΑΕΔ και είναι αντίστοιχη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του. Η καταβολή της εισοδηματικής ενίσχυσης διακόπτεται σε περίπτωση θανάτου του δικαιούχου ή μόνιμης εγκατάστασής του στο εξωτερικό ή στην περίπτωση που δεν πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις.

3.4.4 Δράσεις που συνδέονται με την ένταξη ή επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας και διασφάλιση της πρόσβασης αυτών σε κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά

Για τους δικαιούχους που είναι κάτω των 67 ετών και είναι εργασιακά ικανοί υλοποιούνται δράσεις που σχετίζονται με την ένταξη ή την επανένταξή τους στην απασχόληση και περιλαμβάνουν: α) Ένταξη ή επανένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα, β) προγράμματα κοινωφελούς εργασίας, γ) προγράμματα συμβουλευτικής, επαγγελματικής κατάρτισης, πρακτικής άσκησης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας και δ) προτεινόμενες θέσεις εργασίας. Μεταξύ των φορέων που είναι υπεύθυνοι για τις δράσεις αυτές είναι ο ΟΑΕΔ, το ΕΙΕΑΔ (Εθνικό Ινστιτούτο

Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού) και η Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών και άλλων Πόρων.

Όσον αφορά, δε, το τρίτο βασικό σημείο του προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα», οι δικαιούχοι προωθούνται, κατά περίπτωση, για ένταξη σε δράσεις, παροχές και υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα. Σε αυτές περιλαμβάνονται: α) Ενημέρωση, πληροφόρηση και ατομική συμβουλευτική υποστήριξη των δικαιούχων ή /και των μελών της οικογένειάς τους, β) παραπομπή και ένταξη σε δομές και υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και υποστήριξης γ) χορήγηση βιβλιαρίου ανασφάλιστου (στην περίπτωση που δεν εξασφαλίζονται στο δικαιούχο παροχές υγείας για οποιοδήποτε λόγο), δ) κοινωνικό οικιακό τιμολόγιο της ΔΕΗ (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού) ή άλλου φορέα παροχής ενέργειας, ε) κοινωνικό τιμολόγιο της ΕΥΔΑΠ (Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας) ή ΕΥΑΘ (Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης) ή ΔΕΥΑ (Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης), στ) κοινωνικό τιμολόγιο Δήμων και Δημοτικών Επιχειρήσεων, ζ) επίδομα θέρμανσης, η) ένταξη σε πρόγραμμα Κοινωνικού Παντοπωλείου, καθώς και θ) ένταξη στα προγράμματα που υλοποιούνται στο πλαίσιο του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τον Άπορο (Fund for European Aid to the most Deprived, FEAD) και σε άλλα προγράμματα αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.4.5 Οι Δήμοι της πιλοτικής εφαρμογής

Προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή το πιλοτικό πρόγραμμα «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα», επελέγησαν 13 δήμοι, δηλαδή ένας δήμος σε κάθε μία από τις Περιφέρειες της Ελλάδας. Οι δήμοι είναι οι εξής: 1) Δράμας (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης), 2) Έδεσσας (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας), 3) Γρεβενών (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας), 4) Ιωαννίνων (Περιφέρεια Ηπείρου), 5) Καρδίτσας (Περιφέρεια Θεσσαλίας), 6) Λευκάδας-Μεγανησίου (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων), 7) Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας), 8) Χαλκίδας (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας), 9) Καλλιθέας (Περιφέρεια Αττικής), 10) Τρίπολης (Περιφέρεια Πελοποννήσου), 11) Σάμου (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου), 12) Σύρου (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου) και 13) Μαλεβιζίου (Περιφέρεια Κρήτης).

Κάθε δήμος ορίζει ένα πρόσωπο-αναφοράς για το πρόγραμμα, το προσωπικό που θα είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή του προγράμματος και την ενημέρωση των πολιτών, καθώς και τους εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους που θα έχουν πρόσβαση

στο Πληροφοριακό Σύστημα του προγράμματος. Τα άτομα αυτά οφείλουν να συνεργάζονται τόσο με τους υπόλοιπους αρμόδιους φορείς⁸³ του προγράμματος όσο και με τους δυνητικά δικαιούχους. Συγκεκριμένα, οι εντεταλμένοι δημοτικοί υπάλληλοι επιβεβαιώνουν τον Πίνακα Προσωρινά Δικαιούχων που εκδίδεται από την ΗΔΙΚΑ Α.Ε. ως προς την ορθότητα των κριτηρίων επιλογής και ζητούν από τον προσωρινά δικαιούχο συμπληρωματικά έγγραφα, εφόσον παραστεί τέτοια ανάγκη κατά την επιβεβαίωση των στοιχείων. Στη συνέχεια, προωθούν τον επιβεβαιωμένο Πίνακα Προσωρινά Δικαιούχων προς έγκριση αλλά και τις διαδικασίες κοινωνικής ενσωμάτωσης και εργασιακής επανένταξης. Επίσης, υποβάλλουν διμηνιαίες αναφορές στη 'Μονάδα Προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα»'⁸⁴ για τα αποτελέσματα της διασύνδεσης των δικαιούχων με τις συνοδευτικές υπηρεσίες, με παράλληλη ενημέρωση του Πληροφοριακού Συστήματος του προγράμματος.

Επιπροσθέτως, οι αρμόδιοι υπάλληλοι υποχρεούνται να παρέχουν κάθε στήριξη στους δυνητικά δικαιούχους προκειμένου να ενημερωθούν και να υποβάλλουν αίτηση ένταξης στο πρόγραμμα, να τους ενημερώνουν για την προσκόμιση επιπλέον απαιτούμενων δικαιολογητικών καθώς και για την πορεία του αιτήματός τους και να εξετάζουν και να προωθούν τυχόν ενστάσεις και καταγγελίες των δικαιούχων.

Τέλος, σε κάθε δήμο πιλοτικής εφαρμογής τηρείται ξεχωριστός φάκελος για κάθε ωφελούμενη μονάδα. Στο φάκελο περιέχονται όχι μόνο τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία που έχουν προσκομιστεί από τον αιτούντα, αλλά και τα στοιχεία που σχετίζονται με την κοινωνική έρευνα, το σχέδιο κοινωνικής ενσωμάτωσης και επανένταξης στην αγορά εργασίας καθώς και με τις προγραμματισμένες δράσεις.

3.5 Ανακεφαλαίωση

Αναμφισβήτητα, η εισαγωγή ενός συστήματος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην Ελλάδα είναι περισσότερο από επιβεβλημένη την εποχή αυτή που η χώρα πλήττεται από βαθιά οικονομική ύφεση και πολλοί άνθρωποι διαθέτουν χαμηλά έως

---

⁸³ Εκτός από τους Δήμους της πιλοτικής εφαρμογής, αρμόδιες υπηρεσίες για την υλοποίηση του προγράμματος είναι το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων του Υπουργείου Οικονομικών και η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης Α.Ε (ΗΔΙΚΑ Α.Ε).

⁸⁴ Η Μονάδα αυτή λειτουργεί ως Ομάδα Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ) στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και υπάγεται απευθείας στον εν λόγω υφυπουργό. Είναι υπεύθυνη για το σχεδιασμό, το συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της εφαρμογής του Προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα».

καθόλου εισοδήματα. Η εφαρμογή του προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» - πιλοτική και αφιχθείσα με μεγάλη καθυστέρηση (μετράμε ήδη έξι χρόνια οικονομικής κρίσης) - αναμένεται να αποκαλύψει τις παραλείψεις και τα λάθη που πιθανόν περιέχει το εν λόγω δοκιμαστικό πρόγραμμα.

Προκειμένου η υλοποίηση του προγράμματος, σε εθνικό επίπεδο, να έχει θετικό αντίκτυπο, απαιτείται αυτό να είναι όσο το δυνατόν πιο άρτια διαμορφωμένο, να υπάρχει ορθή λειτουργία των αρμόδιων φορέων και αγωγική συνεργασία μεταξύ τους και να διασφαλίζεται η καθολική κάλυψη όλων των νοικοκυριών που έχουν ανάγκη εισοδηματικής στήριξης. Επίσης, δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι η επιτυχία του προγράμματος δεν έγκειται μόνο στην παροχή εισοδηματικής στήριξης (το ύψος της οποίας καλύπτει, κυρίως, τις βασικές ανάγκες διαβίωσης) αλλά και στην ανάληψη κατάλληλων δράσεων ώστε οι ωφελούμενοι αφενός να απολαμβάνουν ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες και αφετέρου (εφόσον είναι εργασιακά ικανοί) να ενσωματώνονται στην απασχόληση.

Ανακεφαλαιώνοντας, όπως αναφέρει ο Ματσαγγάνης⁸⁵, η επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος σε εθνική βάση προϋποθέτει την επίλυση των δημοσιονομικών (αφορούν τη χρηματοδότηση), διοικητικών (αφορούν τη διοικητική οργάνωση) και πολιτικών προβλημάτων που σχετίζονται με το ζήτημα αυτό.

---

⁸⁵ Μάνος Ματσαγγάνης, *Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς: οικονομική κρίση, δημοσιονομική λιτότητα και κοινωνική προστασία*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2011, σ. 200-201.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αμίτσης, Γ. (2001). *Η θεσμική κατοχύρωση των ελάχιστων ορίων διαβίωσης στην ελληνική και διεθνή έννομη τάξη*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

Ζιώμας, Δ., Μπούζας, Ν. και Σπυροπούλου, Ν. (2012). *Αξιολόγηση της Εφαρμογής της Σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ενεργό Ένταξη - Μελέτη των εθνικών πολιτικών Ελλάδα*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Αθήνα.

Καμινιώτη, Ο. (επιμ.) (2013). *Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις εν όψει της πιλοτικής εφαρμογής του μέτρου*, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), Αθήνα.

Λιαργκόβας, Π., Καζάκος, Π., Ρηγίνος, Μ. και Τσέλλου, Σ. (2014). *Πολιτικές ελάχιστου εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μία συγκριτική ανάλυση*, Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα.

Μαραγκός, Γ. και Αστρουλάκης, Ν. (2010). *Το Βασικό Εγγυημένο Εισόδημα και οι πολιτικές του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην ΕΕ-15*, Μελέτη 9, Παρατηρητήριο οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.

Ματσαγγάνης, Μ. (2004). *Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της: Ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Ματσαγγάνης, Μ. (2011). *Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς: οικονομική κρίση, δημοσιονομική λιτότητα και κοινωνική προστασία*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Μπαλούρδος, Δ. και Πετράκη, Μ. (επιμ.) (2012). *Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός: Πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος*, Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Atkinson, A. and Marlier, E., (2010). *Income and living conditions in Europe*, Eurostat Statistical books.

European Commission, (2010). *Strategy for equality between women and men 2010-2015*, COM (2010) 491. Διαθέσιμο και στην ιστοσελίδα <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0491&from=EN>

European Commission, (2010). *The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion*, COM (2010) 758. Διαθέσιμο και στην ιστοσελίδα <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0758&from=EN>

European Commission, (2011). *An EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020*, COM (2011) 173. Διαθέσιμο και στην ιστοσελίδα http://ec.europa.eu/justice/policies/discrimination/docs/com_2011_173_en.pdf

European Commission, (2012). *White Paper: An agenda for Adequate, Safe and Sustainable Pensions*, COM (2012) 55. Διαθέσιμη και στην ιστοσελίδα <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0055:FIN:EN:PDF>

Frazer H. and Marlier E. (2009). “*Minimum Income Schemes Across EU Member States*”, *Synthesis Report for EU Network of National Independent Experts on Social Inclusion*, European Commission, Brussels.

Galbraith, J.K. (1958). *The Affluent society*, Houghton Mifflin Company, Boston.

Giannluca Busilacchi (2008). *The different regimes of minimum income policies in the enlarged Europe*, BIEN (Basic Income Earth Network) conference.

Missoc Analysis (2011). *Guaranteed Minimum Income Resources*, for the European Commission, DG Employment, Social Affairs and Inclusion, Brussels.

Townsend, P. (1979). *Poverty in the United Kingdom: A Survey of Household Resources and Standards of Living*, Penguin Books, London.

United nations, (2013). *The Millennium Development Goals Report*, United nations, New York. Διαθέσιμη και στην ιστοσελίδα <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>

Διαδικτυακές Πηγές

<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=el&catId=958>

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=en>

[\[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EL:PDF\]\(http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EL:PDF\)](http://eur-</p></div><div data-bbox=)

[\[content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0867&from=EN\]\(http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0867&from=EN\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-</p></div><div data-bbox=)

[\[content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EN\]\(http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EN\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-</p></div><div data-bbox=)

[\[content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31975D0458&from=EN\]\(http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31975D0458&from=EN\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-</p></div><div data-bbox=)

<http://www.eapn.eu/en/what-is-poverty/poverty-what-is-it>

<http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/2013-01-29-08-13-13>

www.gnomikologikon.gr/catquotes.php?categ=3470

<https://www.gov.uk/income-support>

<https://www.iser.essex.ac.uk/euromod/resources-for-euromod-users/country-reports>

<http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp>

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/All/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB>

<http://www.mpsv.cz/en/>

www.un.org

<http://www.worldbank.org>

